

Strategia rozwoju obszaru Powiatu Tucholskiego

*Projekt - po konsultacjach społecznych
4. 08. 2015 r*

Spis treści

Założenia rozwoju powiatu tucholskiego.....	3
Horyzont i założenia aktualizacji Strategii.....	5
Wizja rozwoju obszaru powiatu tucholskiego.....	6
Model rozwoju społecznego powiatu.....	8
Model rozwoju gospodarczego powiatu.....	19
Model modernizacji przestrzeni powiatu.....	21
Cele i kierunki rozwoju obszaru powiatu tucholskiego.....	28
Priorytety rozwoju.....	40
Założenia realizacji Strategii.....	43
System monitorowania.....	49
Założenia systemu monitorowania.....	49
Wskaźniki realizacji celów rozwoju powiatu.....	51

Założenia rozwoju powiatu tucholskiego

W rozdziale tym przedstawiono założenia rozwoju powiatu (rozumianego jako obszar, a nie jako zakres władztwa tylko samorządu powiatowego), które leżą u podstaw konstruowania strategii rozwoju obszaru powiatu. Wyobrażając sobie wizję powiatu - czyli optymalny stan, który zamierza się osiągnąć w przyszłości poprzez programowanie rozwoju, należy przyjąć pewne fundamentalne postanowienia, na których ta wizja będzie się opierać i z których będzie wynikać. Założenia rozwoju są swoistymi zasadami, akceptowanymi przez wszystkich interesariuszy rozwoju i traktowanymi jako constans w całym procesie ustalania kierunków rozwoju powiatu.

Konstruując strategię rozwoju powiatu tucholskiego na okres 2014-2020, przyjmuje się następujące założenia, będące podstawą formułowania ustaleń Strategii:

1. Największym kapitałem powiatu tucholskiego są jego mieszkańcy.
2. W kształtowaniu rozwoju powiatu i każdej z gmin powiatu przyjmuje się nadrzędną zasadę stałego dążenia do osiągnięcia możliwie wysokiej jakości życia mieszkańców - realizującej zarówno aspiracje władz i lokalnych społeczności, ale także osiągającej standardy cywilizacyjne rozwiniętych społeczeństw drugiej dekady XXI wieku.
3. Zakłada się, że większość mieszkańców powiatu zdecydowaną większość codziennych potrzeb realizować będzie na terenie powiatu. Dominującą rolę w tym zakresie pełnić będą ośrodki gminne oraz Tuchola jako siedziba powiatu. Zakłada się, że uzupełniającą rolę, zwłaszcza w zakresie zaspokajania tych potrzeb, które nie są dostępne na terenie powiatu, pełnić będzie Bydgoszcz, w mniejszym stopniu Toruń oraz Chojnice. Nie przewiduje się wzrostu intensywności ciężarów mieszkańców powiatu do Chojnic. Na terenie powiatu związki z tym miastem zauważalne będą głównie w gminie Kęsowo. Przewiduje się wzrost ciężarów mieszkańców wszystkich gmin powiatu, a zwłaszcza gmin Cekcyn, Lubiewo, Śliwice i Tuchola do Bydgoszczy.
4. Zakłada się, że pod względem profilu społeczno-gospodarczego pogłębiać się będzie wielofunkcyjność. Rozwijane będą wszystkie podstawowe dziedziny gospodarki - rolnictwo, przedsiębiorczość pozarolnicza, usługi, działalności związane z pozyskaniem i przetwórstwem drewna, działalności turystyczne.
5. Przyjmuje się założenie dalszego wzmacniania potencjału turystycznego. W polityce rozwoju powiatu turystyka nadal będzie więc traktowana jako dziedzina gospodarki oraz instrument promocji powiatu.
6. W dziedzinie stymulowania szeroko rozumianego rozwoju społeczno-gospodarczego, powiat zamierza wykorzystywać potencjały endogeniczne zidentyfikowane na jego terenie. Wymienić tu należy w szczególności: bardzo wysoką jakość środowiska, znaczący potencjał dla gospodarki leśnej, znaczący potencjał dla produkcji żywności, znaczący potencjał dla rozwoju turystyki (powiat ma aspiracje odbudowania pozycji wiodącego obszaru wypoczynku i rekreacji na terenie województwa), znaczący potencjał społeczny (utożsamiany przede wszystkim przez wysoką aktywność społeczną oraz zespół cech, które składają się tożsamość borowiacką).
7. Zakłada się podejmowanie szczególnie aktywnych działań na rzecz rozwoju gospodarczego.
8. W zakresie rozwoju gospodarczego ustanawia się następującą hierarchizację celów: 1. tworzenie nowych miejsc pracy (w tym zwłaszcza w działalnościach nie wymagających wysokich kwalifikacji), 2. zwiększanie liczby podmiotów gospodarczych, 3. tworzenie sieci współpracy podmiotów działających na terenie powiatu, 4. modernizacja i wzrost innowacyjności gospodarki powiatu, 5. inne działania pobudzające gospodarkę.
9. Przy podejmowaniu decyzji dotyczących wszelkich procesów rozwojowych zamierza się w pełni respektować interes ochrony przyrody, wyrażany nie tylko poprzez przestrzeganie wszelkich ograniczeń związanych z objęciem powiatu formami ochrony przyrody, ale także

poprzez działania dodatkowe mieszczące się w kategoriach przezorności i dobrych praktyk.

10. Pomimo podejmowania działań na rzecz aktywizacji gospodarczej, na terenie powiatu nie będzie możliwe zbilansowanie rynku pracy. Zakłada się utrzymywanie stanu nierównowagi pomiędzy podażą miejsc pracy, a popytem na miejsca pracy. Oznacza to, że istotna część mieszkańców zmuszona będzie do poszukiwania pracy poza granicami powiatu. Realne jest więc utrzymywanie w najbliższych latach nawet kilkunastoprocentowej stopy bezrobocia.
11. Z powyższym zagadnieniem wiąże się dążenie do zapewnienia mieszkańcom powiatu jak najlepszego poziomu wykształcenia oraz jak najlepszych kwalifikacji, dzięki którym na zewnętrznych rynkach pracy będą zdolni do skutecznego konkurowania z mieszkańcami innych powiatów.
12. Powodzenie na rynku pracy zależne więc będzie w decydującej mierze od aktywności osób poszukujących pracy i ich skłonności do podejmowania wyzwań - w pierwszym etapie w zakresie zdobycia kwalifikacji, a w drugim - w zakresie akceptacji dojazdów do pracy.
13. Zakłada się, że nadrzędnym celem wszystkich instytucji publicznych na terenie powiatu, należących do samorządu powiatowego oraz samorządów gmin, będzie świadczenie usług na jak najwyższym poziomie. Realizacja zadań publicznych o bardzo wysokim standardzie powinna być głównym celem rozwoju sektora administracji szczebla powiatowego i gminnego. Szczególnie wysoka jakość funkcjonowania instytucji publicznych będzie stanowiła przewagę konkurencyjną powiatu nad innymi powiatami - zarówno w aspekcie kształtowania jakości życia mieszkańców, jak i relacji z biznesem (obsługa inwestorów).
14. Zakłada się, że szczególne znaczenie mieć będzie kształcenie dzieci i młodzieży.
15. Zakłada się, że niektóre usługi publiczne na terenie powiatu mogą być realizowane „ponad granicami jednostek” - to znaczy grupę docelową mogą stanowić nie tylko mieszkańcy gminy, w której zadanie to jest realizowane ale także mieszkańcy gmin sąsiednich. W szczególności dotyczyć to może usług przedszkolnych i szkolnych oraz kulturalnych (w tym wypadku umożliwi dokonywanie specjalizacji gminnych placówek kultury w określonym kierunku).
16. Powiat stoi w obliczu wyzwania transformacji demograficznej - przejawiającej się znaczącym wzrostem liczby i udziału mieszkańców starszych grup wiekowych. Zakłada się, że samorządy powiatowy i gminne prowadzić będą sukcesywne działania na rzecz rozwoju infrastruktury służącej zaspokojeniu złożonych potrzeb ludności starszej.
17. Zakłada się, że podstawą kształtowania wizerunku powiatu na zewnątrz (wizerunku pozwalającego na jednoznaczną identyfikację powiatu i jego łatwe wyróżnienie na tle innych powiatów) będą: dziedzictwo i tożsamość borowiacka, wykorzystanie marki Borów Tucholskich, wysoki stan środowiska, wizerunek wysokiej atrakcyjności dla wypoczynku. Zakłada się więc, że w działaniach marketingowych eksponowana będzie specyfika i odmienność powiatu tucholskiego na tle powiatów województwa.

Powyższe założenia wskazują więc na wolę podjęcia działań zarówno w sferze rozwoju społecznego, jak i rozwoju gospodarczego.

- Działania w sferze rozwoju społecznego symbolizować ma dążenie do tego, by młodzież z terenu powiatu będzie najlepiej wykształconą młodzieżą na terenie województwa. Wyrazem tego mają być wyniki osiągane przez uczniów szkół z terenu powiatu w sprawdzianach i egzaminach kończących poszczególne etapy kształcenia - szkołę podstawową, gimnazjum, szkołę średnią (maturalną).
- Działania w sferze rozwoju gospodarczego symbolizować ma dążenie do utworzenia w ciągu kilku lat tysiąca nowych miejsc pracy na terenie powiatu. Ten cel jest znacznie mniej wymierny i będzie się także wyrażał we wskaźnikach pośrednich. Miarą realizacji tego celu będą miejsca pracy tworzone w nowych podmiotach gospodarczych, miejsca pracy tworzone poprzez rozwój istniejących podmiotów, wzrost wskaźnika osób fizycznych

prowadzących działalność gospodarczą, pośrednio - malejąca liczba zarejestrowanych bezrobotnych.

Zamierzenia te należy traktować jako „polityczne cele” strategii rozwoju powiatu. „Polityczny cel” z założenia nie ma charakteru operacyjnego i nie jest w pełni wymierny (zaproponowane powyżej wskaźniki dotyczą obydwu celów i pomocniczo mogą być wykorzystywane do oceny zmian ale mają charakter pośredni i nie zawsze jednoznacznie oddają istotę zagadnienia). „Cel polityczny” jest natomiast swoistą deklaracją i zobowiązaniem wszystkich samorządów z terenu powiatu na rzecz prowadzenia działań, które mają zdecydowanie poprawić stan tych dwóch - tak bardzo ważnych dla ogólnego rozwoju całego powiatu.

Cele „polityczne” Strategii rozwoju obszaru powiatu tucholskiego:

1. Do roku 2020 utworzyć na terenie powiatu 1000 nowych miejsc pracy.
2. Do roku 2020 osiągnąć pozycję powiatu o najwyższym poziomie kształcenia dzieci i młodzieży wśród powiatów ziemskich województwa.

Horyzont i założenia aktualizacji Strategii

Dla ustaleń zawartych w niniejszej Strategii nie ustala się jednoznacznego horyzontu realizacji. W polityce rozwoju lokalnego i regionalnego przyjęto się opierać na kolejnych 7-letnich okresach programowania stosowanych w Unii Europejskiej, co jest powiązane z dostępnością środków finansowych. Rozpoczynający się obecnie okres programowania zakończy się w roku 2020, co wyznacza psychologiczną cezurę dla wielu strategii, tym bardziej, że jest to termin zbieżny z zakończeniem kolejnej dekady, co jest okresem właściwym dla planowania bardziej złożonych przedsięwzięć lub przedsięwzięć wykraczających poza najpilniejsze potrzeby rozwojowe.

W rzeczywistości ustalenia niniejszej Strategii mają inny charakter - są ewidencją niezbędnych potrzeb rozwojowych obszaru powiatu, sformułowaną wg uwarunkowań i prognoz identyfikowanych w latach 2014-15. Ustalenia niniejszej Strategii będą więc aktualne tak długo, dopóki we właściwy sposób identyfikować będą interes rozwojowy powiatu - to znaczy do czasu realizacji lub dezaktualizacji znacznej ich części (strategia, w której większość ustaleń się zdezaktualizowała, traci walor spójności i przestaje być kompleksowym dokumentem obejmującym całokształt potrzeb rozwojowych). Możliwy jest też wariant radykalnej zmiany uwarunkowań rozwoju, wobec których planowane obecnie działania nie będą adekwatne - także w takiej sytuacji strategia wymagać będzie weryfikacji.

Ustala się więc następujące założenia weryfikacji i aktualizacji ustaleń niniejszej strategii:

- strategia jest dokumentem otwartym - dlatego możliwe jest bieżące i stosunkowo częste aktualizowanie jej ustaleń, zwłaszcza poprzez weryfikację listy przedsięwzięć (stanowiących najbardziej szczegółowy poziom ustaleń strategii)
- raz w roku – w okresie wiosennym – na sesji Rady Powiatu, Starosta, Burmistrz i Wójtowie składają sprawozdanie z realizacji ustaleń strategii w poprzednim roku – w zakresie zadań odpowiadającym ich kompetencjom
- dwa razy w roku – w okresie wiosennym i jesiennym – na sesji Rady Powiatu, dopuszcza się aktualizację listy przedsięwzięć - poprzez wprowadzanie do strategii nowych i usuwanie zdezaktualizowanych zadań - wg wskazań samorządu powiatowego i samorządów gminnych
- aktualizacja przedsięwzięć zgłaszanych przez poszczególne gminy powinna być poprzedzona stosowną uchwałą rady danej gminy, a zadań dotyczących obszaru więcej niż jednej gminy – uchwałami wszystkich zainteresowanych gmin
- po dokonaniu aktualizacji każdorazowo przygotowywana jest ujednolicona wersja

opracowania, w której umieszcza się załączniki dokumentujące kolejne dokonane zmiany (informującą kiedy i na czyj wniosek dane zadanie zostało umieszczone lub usunięte, z uzasadnieniem dokonania zmiany)

- na przełomie lat 2018/19 (gdy dostępne będą dane statystyczne za rok 2017) należy dokonać ponownej analizy uwarunkowań rozwoju powiatu oraz sporządzić pełną ewidencję dotąd zrealizowanych lub zdezaktualizowanych ustaleń. W 2018 roku należy dokonać przeglądu wskaźników statystycznych realizacji Strategii. Działania te będą stanowiły „małą aktualizację” strategii. „Mała aktualizacja” będzie więc miała na celu – na bazie zaktualizowanych uwarunkowań – potwierdzenie lub dokonanie ewentualnej korekty założeń wskaźników realizacji Strategii. Dopuszcza się uzupełnienie Strategii o dodanie nowych wskaźników monitorujących stopień realizacji celów Strategii.
- w latach 2020-21 należy dokonać pełnej aktualizacji strategii - okres około 6 lat, który upłynie od czasu sporządzenia niniejszego dokumentu będzie na tyle długi, że należy dokonać pełnej i kompleksowej diagnozy uwarunkowań wraz z identyfikacją potrzeb rozwojowych powiatu - należy się spodziewać, że do tego czasu zmieni się stan rozwoju województwa (prawdopodobne są wówczas prace nad aktualizacją strategii rozwoju województwa w związku z wygaśnięciem Planu modernizacji) oraz relacja pomiędzy różnymi częściami województwa, zmienią się zasady finansowania rozwoju w polityce unijnej, zmienią się potrzeby i oczekiwania społeczne. W tym czasie powiat (podobnie jak inne obszary) znajdzie się w przededniu transformacji demograficznej i niezbędna będzie weryfikacja stanu przygotowania do znacznego wzrostu liczby ludności starszej.

Rok 2021 wydaje się więc realnym horyzontem obowiązywania ustaleń niniejszej strategii, jednak nie ze względu na planowaną do tego czasu realizację zakładanych zadań, ale ze względu na spodziewaną zasadniczą zmianę uwarunkowań rozwoju, wymuszającą „nowe spojrzenie” na założenia rozwoju powiatu

Niniejsza strategia wpisuje się w założenie, że planowanie rozwoju jest procesem ciągłym - to znaczy w sposób ciągły należy analizować uwarunkowania w jakich dany obszar funkcjonuje i adekwatnie do nich w sposób ciągły aktualizować założenia rozwoju - wśród których należy formułować zarówno cele krótkookresowe (które dotyczą już jednoznacznie sformułowanych i określonych potrzeb), jak i długookresowe (które dotyczą potrzeb prognozowanych lub realnych do realizacji w nieco dłuższym okresie). Tak rozumiana strategia nie jest więc precyzyjnym planem inwestycyjnym, a raczej dokumentem, którego zasadniczym celem jest zawsze zapewnienie możliwie najwyższej jakości życia, a zmiany uwarunkowań skutkują bieżącym doborem instrumentów optymalnych dla realizacji tego celu.

Wizja rozwoju obszaru powiatu tucholskiego

Misją oraz nadrzędnym celem funkcjonowania powiatu (podobnie jak wszystkich gmin powiatu) jest zapewnienie mieszkańcom najwyższego możliwego do osiągnięcia poziomu życia, realizowanego poprzez ogół działań stymulujących rozwój społeczny i stwarzających warunki dla sukcesywnej poprawy sytuacji materialnej - w przypadku powiatu tucholskiego przy jednoczesnym wykorzystaniu oraz poszanowaniu i zachowaniu dla przyszłych pokoleń ponadprzeciętnie wysokich walorów środowiska przyrodniczego. Miarą sukcesu w tak sformułowanym celu rozwojowym jest przede wszystkim skala migracji z terenu powiatu i z każdej z gmin powiatu. Relatywnie niskie wskaźniki odpływu migracyjnego świadczą o zapewnianiu warunków życia pozwalających na realizację aspiracji mieszkańców w miejscu zamieszkania, czyli o odnoszeniu sukcesu przez samorządy, wysoki odpływ migracyjny jest miarą porażki.

Przyjmuje się, że w okresie dla którego niniejsza Strategia formułuje cele rozwojowe powiatu (a

więc w okresie co najmniej do roku 2020), dla realizacji nadrzędnego interesu rozwojowego obszaru powiatu, należy prowadzić działania rozwojowe w trzech obszarach: obszarze rozwoju społecznego, obszarze rozwoju gospodarczego oraz obszarze kształtowania zagospodarowania przestrzeni (służącej realizacji działań w poprzednich dwóch obszarach). Interwencja w tych właśnie obszarach jest formułowana jako cele strategiczne rozwoju obszaru powiatu:

Cel strategiczny 1: Nowoczesne społeczeństwo. Obejmuje ogół działań związanych z rozwojem potencjału społecznego powiatu, zarówno w sferze aktywności społecznej, jak i w sferze instytucjonalnej niezbędnej dla tego rozwoju. Mieści się tu ogół działań zapewniających satysfakcję z możliwości realizacji ambicji życiowych, związanych z uzyskaniem wykształcenia, realizacją zainteresowań, potrzebami społecznymi, kulturalnymi.

Cel strategiczny 2: Wzrost gospodarczy. Obejmuje ogół działań związanych z zapewnieniem podstaw materialnych dla rozwoju nowoczesnego społeczeństwa, to znaczy przede wszystkim miejsc pracy w pobliżu miejsca zamieszkania, umożliwiających sukcesywnie podnoszenie poziomu zamożności gospodarstw domowych.

Cel strategiczny 3: Modernizacja przestrzeni, jest służebny wobec dwóch poprzednich. Obejmuje ogół działań związanych z kształtowaniem zagospodarowania przestrzennego w sposób umożliwiający ich realizację, to znaczy zapewniający atrakcyjną, uporządkowaną, estetyczną przestrzeń zamieszkania, rekreacji i wypoczynku, zapewniający obsługę w zakresie podstawowej infrastruktury technicznej, umożliwiający łatwe komunikowanie, utrzymujący wysoki stan środowiska, a wreszcie stwarzający przestrzenne warunki rozwoju gospodarczego. Mieszczą się tu i działania formalne z dziedziny planowania i zagospodarowania przestrzennego, jak i działania inwestycyjne prowadzące do tworzenia nowego zagospodarowania lub poprawy standardów już istniejącego; także działania mające na celu poprawę stanu infrastruktury technicznej.

Zakłada się, że w wyniku realizacji ustaleń Strategii, powiat tucholski poprawi wszystkie istotne aspekty składające się na ogólny stan rozwoju - wykorzystując i wzmacniając te zagadnienia, w zakresie których już obecnie jest dobrze rozwinięty i poprawiając te, w zakresie których należy do obszarów słabych na tle pozostałych części województwa i innych powiatów z sąsiednich województw. Podobnie jak w przypadku strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego, której główną osią jest szeroko rozumiana modernizacja, także w przypadku powiatu tucholskiego zakłada się dokonanie ważnych zmian, mających na celu „unowocześnienie” - rozumiane jako dostosowanie poziomu rozwoju - i społecznego, i gospodarczego - do współcześnie identyfikowanych i prognozowanych wyzwań. Jednocześnie przywiązuje się bardzo dużą wagę, by modernizując się, powiat nie zatracił swego wielkiego atutu - jakim jest wyraźnie wykształcona tożsamość - ta pozytywnie oceniana „odmienność” od pozostałej części województwa kujawsko-pomorskiego.

Aspiracją samorządów i mieszkańców obszaru powiatu jest, by w wyniku podejmowanych działań, powiat tucholski - rozumiany nie jako struktura administracyjna - ale jako terytorium i jego mieszkańcy, był w przyszłości:

- obszarem o wysokiej jakości życia mierzonej sytuacją materialną ludności - wymaga to przede wszystkim znaczącej poprawy sytuacji w zakresie rynku pracy - a to będzie warunkowane zarówno działaniami samorządów, jak i mieszkańców,
- obszarem o wysokiej jakości życia mierzonej dostępem do usług publicznych i jakością tych usług - wymaga to kontynuacji działań w zakresie rozwoju usług, tak by usługi realizowane przez gminy i powiat (zadania własne) były dostępne w możliwie wielu miejscowościach i cechowały się możliwie najwyższym poziomem (dotyczy to zwłaszcza usług edukacyjnych, usług ochrony zdrowia, usług opiekuńczych i usług kultury) - za szczególny cel uznaje się znaczącą poprawę poziomu kształcenia w szkołach wszystkich poziomów i rodzajów oraz rozwój usług opiekuńczych - powiat będzie obszarem, gdzie szanuje się i dba o jakość życia ludności starszej, co przejawiać się będzie właściwym przygotowaniem do wzrostu

liczby ludności starszej (tak w zakresie bazy, jak i personelu),

- obszarem o wysokiej jakości życia mierzonej dostępem do infrastruktury technicznej - wymaga to kontynuacji działań w zakresie rozwoju infrastruktury wodno-kanalizacyjnej i drogowej, a szczególnego znaczenia nabiera zapewnienie powszechnego dostępu do technologii i usług teleinformatycznych,
- obszarem o wysokiej jakości życia mierzonej możliwością samorozwoju i realizacji zainteresowań i aspiracji - dzięki temu powiat będzie obszarem zamieszkiwanym przez aktywne społeczeństwo, dążące do poprawy swoich umiejętności, poziomu wiedzy, kwalifikacji zawodowych, angażujące się w rozwój lokalny i zainteresowane tym rozwojem,
- obszarem o wysokiej jakości życia mierzonej stanem środowiska - wymaga to utrzymania bardzo korzystnego stanu obecnego, między innymi poprzez dalszy rozwój infrastruktury,
- obszarem o poprawiającej się sytuacji gospodarczej - wymaga to przede wszystkim rozwoju szkolnictwa zawodowego, zwiększenia aktywności mieszkańców, wyznaczania terenów inwestycyjnych i pozyskiwania inwestorów,
- obszarem dobrze dostępnym (spójnym) wewnątrz (zwłaszcza w relacjach do Tucholi) oraz utrzymującym dostępność zewnętrzną,
- obszarem wzorowo współpracujących samorządów gminnych i powiatowego - dla realizacji interesów rozwojowych całego obszaru powiatu,
- obszarem zachowującym swą tożsamość kulturową.

Ogół działań podejmowanych i prowadzonych na terenie powiatu ma prowadzić do poprawy jego spójności na płaszczyznach: społecznej, gospodarczej i infrastrukturalnej. Spójność należy rozumieć jako tworzenie powiązań i zależności oraz niwelowanie różnic rozwojowych.

Model rozwoju społecznego powiatu

Nadrzędnym celem rozwoju każdego obszaru jest zapewnienie wysokiej jakości życia mieszkańców. Pomijając zagadnienia o charakterze ogólnym - wspólne dla całego kraju (jak system prawny, bezpieczeństwo), jakość życia różnicowana jest przez uwarunkowania środowiskowe (stan środowiska, jakość przestrzeni, w której się zamieszkuje), gospodarcze (możliwość podejmowania pracy zarobkowej, mająca kluczowy wpływ na warunki ekonomiczne gospodarstw domowych) i poziom rozwoju społecznego. Istotne są tu dwa aspekty wpływu rozwoju społecznego na jakość życia - pierwszy wyraża się w zdolności do uczestniczenia w procesach rozwojowych (określony poziom wykształcenia, kwalifikacji, świadomości pozwala na uniknięcie wykluczenia z rynku pracy, z możliwości korzystania z oferowanych dóbr i usług), a drugi - wiąże się z wolą i możliwością realizowania własnych aspiracji, zainteresowań, samorozwoju.

Na szeroko rozumiany rozwój społeczny składają się przede wszystkim następujące zagadnienia:

- funkcjonowanie edukacji na wszystkich etapach kształcenia, począwszy od edukacji przedszkolnej,
- stan i ochrona zdrowia - to znaczy nie tylko funkcjonowanie instytucji ochrony zdrowia (podstawowa i specjalistyczna opieka zdrowotna), ale także profilaktyka zdrowotna i promocja zdrowia, czyli między innymi prowadzenie zdrowego trybu życia,
- działalność instytucji kultury i sportu (związana z rozwojem społecznym - poprzez rozbudzanie i realizowanie zainteresowań, integrowanie z lokalną społecznością, atrakcyjne i twórcze zagospodarowanie wolnego czasu), przy czym lokalne instytucje kultury powinny się przekształcać w lokalne placówki rozwoju społecznego (łącznie realizację różnych potrzeb mieszkańców, nie tylko kulturalnych, ale także integrujących, kształcących i doksztalających lokalne społeczności, przeciwdziałających wykluczeniu różnych grup wiekowych i społecznych - wynika to z ustaleń *Strategii rozwoju województwa*

– Plan modernizacji 2020+),

- aktywność społeczna mieszkańców, czyli ich zaangażowanie w sprawy rozwoju lokalnego ale również dążenie do samorozwoju (czyli wykształcenie w mieszkańcach postawy zrozumienia dla roli ciągłego podnoszenia swojej wiedzy - kształcenia przez całe życie, rozwijania zainteresowań, aktywności społecznej – uczestnictwa w grupach, w życiu gminy, w wszelkiego rodzaju imprezach organizacyjnych na terenie gminy),
- praktyczne wykorzystanie technologii teleinformacyjnych, zapewniających dostęp do informacji oraz możliwość zdalnego załatwienia części potrzeb (w tym także spraw urzędowych),
- sprawnie realizowana opieka społeczna, w której coraz większe znaczenie mieć będą usługi opiekuńcze w stosunku do osób starszych i niesamodzielnych, a mniejsze – zaspokojenie podstawowych potrzeb rodzin o niskim poziomie dochodów,
- zapewnienie możliwości rozwoju osób niepełnosprawnych – dotyczy to wszystkich aspektów włączenia w normalne codzienne życie lokalnej społeczności,
- w kolejnych latach coraz większe znaczenie mieć będzie dostosowanie wszystkich aspektów funkcjonowania gminy do wzrastającej liczby i udziału ludności starszej – skala prognozowanych zmian jest tak duża, że będą one rzutowały na wszystkie sfery funkcjonowania gminy,
- poczucie bezpieczeństwa publicznego (bezpieczeństwo życia i mienia) oraz bezpieczeństwa zdrowotnego, bezpieczeństwa socjalnego - jako warunków niezbędnych dla harmonijnego rozwoju,
- zapewnienie ładu, porządku, estetyki, dobrego stanu środowiska w miejscu zamieszkania - jako niezbędnych warunków satysfakcji z miejsca zamieszkania i w konsekwencji budowania więzi z lokalną społecznością (frustracja niską jakością życia jest jednym z czynników skłaniających do migracji).

Do szeroko rozumianego rozwoju społecznego przywiązuje się tak dużą wagę ze względu na jego decydujący wpływ na zdolność radzenia sobie społeczeństwa z prognozowanymi nowymi wyzwaniami - a zdolność taka powinna być powszechna, ponieważ będzie decydować o włączaniu (lub wykluczaniu) lokalnych społeczności w procesy rozwojowe - ściśle wpływające na pomyślność ekonomiczną. W kolejnych latach to poziom rozwoju społecznego będzie decydował o pomyślności danego obszaru i jego przewadze konkurencyjnej nad innymi - gdyż jest to kapitał najtrudniejszy do zgromadzenia w danym obszarze. Rozwój cywilizacyjny powoduje, że w kolejnych latach coraz większym walorem i coraz większym bogactwem danego obszaru będą jego mieszkańcy i pozytywne cechy, które ich charakteryzują, a coraz mniejsze znaczenie mieć będzie przestrzeń, infrastruktura, czy zasoby naturalne. Wprawdzie obecnie – w dobie zapóźnień większości obszarów wiejskich zakresie rozwoju sieci drogowej, zaopatrzenia w wodę, odprowadzenia ścieków, niedorozwoju sieci łączności i ograniczonego dostępu do Internetu, czy zawodności zasilania w energię, bardzo często właśnie te zagadnienia postrzega się jako największe problemy rozwoju gmin, jednak nie jest to trafna diagnoza, bowiem są to zapóźnienia stosunkowo łatwe do likwidacji (jedną barierą opóźniającą ich szybką realizację jest wysoki koszt). Czynniki społeczne w rozwoju jest jednak zależny przede wszystkim od mentalności i zaangażowania mieszkańców, i z założenia wymaga działań długofalowych (czego najlepszą ilustracją jest długość cyklu kształcenia – od przedszkola do ukończenia studiów).

Te nowe wyzwania, typowe dla II dekady XXI wieku, to przede wszystkim upowszechnienie technologii teleinformacyjnych, kluczowa rola wykształcenia, wiedzy i umiejętności dla powodzenia na rynku pracy, powszechna mobilność, globalizacja wszystkich aspektów życia. Powodzenie procesów rozwoju społecznego zależy od dwóch czynników: bardzo dużego zaangażowania samorządów lokalnych do świadczenia usług publicznych na jak najwyższym możliwym poziomie oraz bardzo dużego zaangażowania mieszkańców w zmiany mentalności i stylu życia. Zmiana

postaw społecznych powinna przede wszystkim prowadzić do wyrobienia przekonania, że pomyślność ekonomiczna rodzin zależna jest przede wszystkim od ich własnych działań w zakresie edukacji i samorozwoju. Niezwykle ważne jest zrozumienie, że jakość życia mieszkańców, zwłaszcza ich sytuacja materialna, może się zmienić wyłącznie przy podejmowaniu działań przez samych mieszkańców – działania samorządów (gminnego, czy powiatowego) mogą tylko aktywność mieszkańców stymulować i ułatwiać (poprzez uświadamianie roli tych zagadnień oraz tworzenie warunków dla rozwoju), ale nie są w stanie ich zastąpić.

Niezwykle ważne jest także powszechne uświadomienie, że pomyślność ekonomiczna mieszkańców jest nierozzerwalnie zależna od rozwoju społecznego, że osiągnięcie wysokiego poziomu rozwoju społecznego jest procesem długotrwałym – być może nawet pokoleniowym (ale nie ma „dróg na skróty” - co oznacza, że podjęcie tego wysiłku jest niezbędne i im szybciej taka zmiana mentalności w społeczeństwie nastąpi, tym szybciej nastąpią efekty), że niezbędne jest nadrobienie zaległości w stosunku do obszarów lepiej rozwiniętych – gdzie poziom rozwoju społecznego (mierzony np. poziomem wykształcenia) jest obecnie wyższy.

Ponieważ znaczenie powyższych uwarunkowań i ścisła zależność pomiędzy nimi, nie są jeszcze powszechnie dostrzegane w programowaniu rozwoju różnych obszarów, powiat tucholski ma szansę na znaczne poprawienie swojej konkurencyjności w stosunku do innych powiatów, jeśli zacznie konsekwentnie realizować politykę rozwoju społecznego.

Rolą samorządów - powiatowego i gminnych - w procesie rozwoju społecznego, jest:

- zapewnienie możliwie swobodnego dostępu do usług publicznych poprzez rozwijanie sieci placówek w tak szerokim zakresie, na ile tylko pozwalają możliwości budżetów - instytucje obsługi ludności powinny być lokowane możliwie blisko zamieszkania, infrastruktura sportu, rekreacji, przestrzenie publiczne powinny być dostępne niemal w każdej miejscowości,
- zapewnienie jak najwyższej jakości funkcjonowania usług publicznych - poprzez zapewnienie wykwalifikowanej kadry i zapewnienie najwyższej jakości jej pracy,
- zwracanie uwagi na aspekty rozwoju społecznego w codziennej działalności wszystkich instytucji publicznych na terenie powiatu - muszą one w swej działalności uwzględniać wykształcanie pożądanych postaw społecznych i stymulować zmiany mentalności - w procesie edukacji, wychowania, poprzez działalność instytucji kultury i ochrony zdrowia.

Rolą mieszkańców w procesie rozwoju społecznego, jest przede wszystkim podjęcie wysiłku w kierunku zmiany postaw życiowych i wykształcenie oraz przyjęcie cech pożądanych i niezbędnych w rozwoju społecznym, takich jak: dostrzeganie roli wykształcenia – własnego (to znaczy kształcenia i podnoszenia kwalifikacji przez całe życie), a zwłaszcza dzieci (stwarzanie szans na podjęcie atrakcyjnej pracy poprzez zapewnienie wysokiego poziomu wykształcenia – rolą systemu edukacji jest stworzenie młodemu człowiekowi możliwości wyboru dalszej drogi życiowej; pozbawiając go dobrego wykształcenia już w punkcie startu zamyka się możliwość rozwoju w wielu kierunkach), wykształcanie postaw rywalizacji i dążenia do sukcesu ale także zdolności do współpracy, umiejętności posługiwania się nowoczesnymi technologiami (przede wszystkim technologiami związanymi z telekomunikacją, informatyką, cyfryzacją, powszechnym korzystaniem z e-usług), dostrzeganie roli profilaktyki zdrowotnej i dbania o stan zdrowia, dostrzeganie roli aktywności społecznej i społeczeństwa obywatelskiego, dostrzeganie potrzeby mobilności (to znaczy na przykład bardzo ważnego w realiach powiatu tucholskiego akceptowania konieczności codziennego przemieszczania się w celu zdobycia wykształcenia, czy zarobkowania), dostrzeganie roli tolerancyjności i otwartości (ale warunkiem otwartości jest także dobra znajomość języków obcych), dostrzegania roli szeroko rozumianej aktywności, kreatywności i zaradności – jako przeciwieństwa tak powszechnego marazmu i postaw roszczeniowych.

Osiągnięcie powyższych celów jest procesem długotrwałym – być może nawet pokoleniowym. Ale

są to cechy – tworzące tzw. kapitał ludzki - które w przyszłości w największym stopniu będą decydować o potencjale i możliwościach rozwoju danego obszaru i w największym stopniu decydować będą o przewagach i nowoczesności danego obszaru.

Rozwój społeczny jest więc obszarem bardzo szerokim i w różnych jego aspektach powiat tucholski wykazuje zróżnicowany stan. Na wysokim poziomie rozwinięta jest aktywność społeczna i tożsamość terytorialna - cechy istotne dla kształtowania społeczeństwa obywatelskiego. Duże deficyty obserwuje się natomiast w dziedzinie wykształcenia, które z perspektywy rozwoju powiatu wydaje się w najbliższych latach najważniejszym zagadnieniem, wymagającym interwencji.

Na terenie powiatu wskazuje się przede wszystkim trzy najważniejsze cele interwencji w zakresie rozwoju społecznego:

- osiągnięcie wysokiego poziomu kształcenia,
- osiągnięcie stanu powszechnej umiejętności wykorzystywania technologii informacyjnych,
- zapewnienie wysokiej jakości życia ludności starszej.

Aspiracją wszystkich samorządów z terenu powiatu oraz mieszkańców powiatu powinno być, by do roku 2020 powiat zasadniczo poprawił wyniki nauczania mierzone wynikami egzaminu gimnazjalnego. Celem powinno być trwałe, coroczne lokowanie się wszystkich gmin powiatu wśród 15 najlepszych gmin województwa pod względem wyników tych egzaminów. Oznaczałoby to, że powiat tucholski notowałby najlepsze wyniki kształcenia na poziomie podstawowym i gimnazjalnym wśród powiatów ziemskich. Aspiracje te można sprowadzić do hasła „Powiat tucholski obszarem najlepiej wykształconych dzieci i młodzieży”.

Osiągnięciu tego celu służyć temu mają następujące działania (w stosunku do placówek utrzymywanych przez gminy):

- utrzymanie wszystkich publicznych szkół w gminach,
- zapewnienie właściwej bazy lokalowej poprzez niezbędne remonty i modernizacje,
- opracowanie i wdrożenie powiatowego programu zajęć dodatkowych w szkołach podstawowych i gimnazjach (zajęć dla uczniów najslabszych oraz zajęć dla uczniów najlepszych) - zwłaszcza z przedmiotów matematyczno-przyrodniczych,
- opracowanie i wdrożenie powiatowego programu zainteresowania młodzieży naukami ścisłymi - w tym między innymi rozpropagowanie w szkołach szachów oraz brydża sportowego,
- opracowanie i wdrożenie powiatowego systemu stypendiów dla najlepszych uczniów - zwłaszcza w zakresie przedmiotów matematyczno-przyrodniczych,
- opracowanie i wdrożenie powiatowego systemu olimpiad i konkursów dla szkół podstawowych i gimnazjalnych,
- opracowanie i wdrożenie powiatowego systemu motywowania i nagradzania nauczycieli osiągających najlepsze wyniki w nauczaniu,
- rozwój zawodowy nauczycieli,
- docelowe objęcie wszystkich uczniów intensywną nauką dwóch języków zachodnich (ze wskazaniem na angielski i niemiecki jako optymalne) oraz rozważenie wprowadzenia w gimnazjach nieobowiązkowej nauki rzadziej spotykanego w szkołach języka (np. rosyjskiego, szwedzkiego, francuskiego, włoskiego, hiszpańskiego),
- zapewnienie właściwych warunków nauki informatyki (rozbudowa pracowni oraz dbałość o ich nowoczesne wyposażenie),
- zapewnienie prawidłowego wyposażenia w obiekty i sprzęt służące wychowaniu fizycznemu i uprawianiu sportu,

- opracowanie i realizacja w gminnych placówkach oświatowych programu rozwoju aktywności sportowej,
- opracowanie i wdrożenie powiatowego systemu zawodów sportowych dla szkół podstawowych i gimnazjów (skłonienie dzieci i młodzieży do aktywności poprzez aktywny udział szkół w grach zespołowych; regularnie organizowane zawody sportowe w formie np. rozgrywek ligowych lub pucharowych służą kształtowaniu tożsamości i aspiracji, są okazją do integracji - poznania rówieśników z sąsiednich gmin oraz nauki zasad fair-play poprzez rywalizację sportową),
- zapewnienie bezpieczeństwa w drodze do szkoły - w tym takie priorytetowanie realizacji dróg rowerowych, by w pierwszej kolejności wykonywać odcinki istotne dla dojazdów do szkół,
- ograniczanie uciążliwości związanych z koniecznością dojazdów i dowozu do szkół - zapewnienie komfortu dojazdów poprzez optymalizację godzin lub tras dojazdów,
- umożliwianie i wsparcie dla ewentualnych inicjatyw tworzenia nowych placówek niepublicznych w miejscowościach/rejonach, gdzie taka placówka będzie uzupełniała ofertę szkół publicznych nie obniżając potencjału szkół publicznych i będzie korzystna dla rozwoju danej społeczności.

Dla rozwoju społecznego niezwykle ważna jest edukacja przedszkolna. Za minimalny wskaźnik docelowy należy przyjąć, że w grupie 3-5 lat 80% dzieci objętych będzie edukacją przedszkolną. Powiat cechuje się rozproszeniem osadnictwa, które utrudnia realizację tego rodzaju usług, gdyż z założenia powinny być one dostępne w pobliżu miejsca zamieszkania. Dla lepszej dostępności przedszkoli należy rozważyć nawiązanie bliskiej współpracy pomiędzy gminami, w celu stworzenia „sieci przedszkoli powiatu tucholskiego” - której funkcjonowanie miałoby polegać na bilansowaniu zapotrzebowanie nie w ujęciu poszczególnych gmin, ale w ujęciu całego powiatu. Do każdej z placówek mogłyby uczęszczać dzieci z każdej z gmin. Pozwalałoby to na stworzenie w miarę regularnej sieci placówek - także na pograniczu gmin, dzięki czemu miejscowości leżące peryferyjnie wobec „swoich” siedzib gmin mogłyby być dogodnie obsługiwane; taki system pozwalałby także rodzicom dojeżdżającym do pracy poza teren swojej gminy na pozostawianie dziecka w dowolnej-dogodnej dla niego placówce. W obliczu spodziewanego zmniejszenia liczby dzieci w wieku przedszkolnym, ale jednocześnie przy zrozumieniu szczególnej roli edukacji przedszkolnej i przy uwzględnieniu konieczności zapewnienia placówki przedszkolnej w pobliżu miejsca zamieszkania - wszelkie formy współpracy między gminami będą znacznie ułatwiać osiągnięcie satysfakcjonujących rezultatów w zakresie obsługi ludności.

W stosunku do szkół ponadgimnazjalnych, prowadzących przez powiat, do najważniejszych zadań należy:

- zapewnienie wysokiego poziomu nauczania wyrażanego wynikami egzaminów maturalnych oraz egzaminów zawodowych,
- dostosowywanie kierunków kształcenia do zapotrzebowania na rynku pracy oraz rozwój doradztwa i praktyk zawodowych (zagadnienie to zostało poruszone w części dotyczącej modelu rozwoju gospodarczego),
- zapewnienie właściwej bazy lokalowej poprzez niezbędne remonty i modernizacje,
- wykorzystanie bazy szkolnej do rozwoju kształcenia dla dorosłych – dla umożliwienia zdobycia lub poszerzenia wykształcenia i kwalifikacji zawodowych.

Należy rozważyć możliwość utworzenia funduszu stypendialnego (prowadzonego przez starostwo dla młodzieży z całego powiatu lub przez poszczególne gminy dla młodzieży z terenu gminy) dla zdolnej młodzieży, podejmującej naukę w szkołach średnich w Bydgoszczy lub Toruniu (szeroki zakres kierunków kształcenia, a także obecność szkół o udowodnionym bardzo wysokim poziomie

kształcenia, stwarzają uczniom możliwość uzyskania wykształcenia lepszego lub w większym stopniu odpowiadającego zainteresowaniom uczniów, niż jest to możliwe w szkołach na terenie powiatu), a także studiujących na regionalnych uczelniach. Bariera ekonomiczna jest bardzo często przeszkodą w uzyskaniu wykształcenia (zwłaszcza, że dostępne dane wskazują na trudną sytuację materialną znacznej części rodzin w powiecie). Finansowe wsparcie nauki wymaga określenia zasad - np. powinno być powiązane z osiąganymi wynikami, a być może ze zobowiązaniem do zachowania związków z powiatem po zakończeniu kształcenia, np. poprzez zamieszkanie na terenie powiatu, podjęcie tu pracy najemnej lub rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej.

Ważnym zadaniem jest podejmowanie działań służących poprawie kwalifikacji zawodowych ludności dorosłej - potencjalnymi odbiorcami tego typu oferty są zarówno osoby, które utraciły pracę, jak i osoby, które jej nigdy nie poszukiwały, ale także osoby pracujące, dla których poprawa kwalifikacji stanowi szansę na zmianę pracy lub poprawę pozycji zawodowej (awans ekonomiczny) w bieżącym miejscu zatrudnienia. Uzupełnianie kwalifikacji ludności dorosłej będzie bardzo ważne jeszcze przez co najmniej dekadę, gdyż w tym okresie narastać będzie rośnie dysproporcja pomiędzy stosunkowo słabo wykształconymi ludźmi w średnim wieku (roczniki, które kończyły edukację jeszcze na przełomie lat 80/90-tych; wówczas bardzo wysoki był odsetek absolwentów szkół zasadniczych zawodowych, w tym szkół rolniczych, a mały - szkół maturalnych; kontynuowanie kształcenia na poziomie wyższym było bardzo mało popularne) a coraz lepiej wykształconymi młodymi ludźmi, którzy wykorzystują obecną „modę na kształcenie” oraz duże możliwości wyboru (zarówno kierunku, jak i poziomu kształcenia), jakie daje system różnego rodzaju szkół średnich i wyższych. Rośnie więc zagrożenie, że średnie grupy wiekowe, które będą pozostawać na rynku pracy jeszcze przez kilkanaście (nawet ponad 20 lat), będą coraz bardziej wykluczane społecznie i będą żyły w coraz większym dyskomforcie niedostosowania do potrzeb rynku pracy. W ciągu najbliższej dekady (ale tylko w ciągu tej dekady) duża będzie rola w uzupełnianiu wykształcenia (jak wspomniano, roczniki kończące edukację współcześnie - już od kilku lat - są znacznie lepiej wykształcone, więc grupą docelową jest tu przede wszystkim pokolenie ok. 40-latków, którzy w okresie kilku lat będą w stanie uzupełnić kwalifikacje i tego typu „podstawowa” oferta straci rację bytu). Później znacznie ważniejsza będzie rola tych placówek jako elementu systemu „kształcenia przez całe życie” (idea „long life learning”). Osoby kończące obecnie edukację będą zgłaszać zapotrzebowanie na innego rodzaju ofertę (np. kursy dotyczące bardziej wyspecjalizowanych dziedzin, dotyczące wiedzy na „wyższym poziomie” lub poszerzania już zdobytej wiedzy poprzez kształcenie ustawiczne - przez cały czas trwania kariery zawodowej). Idea „kształcenia przez całe życie” bardzo dobrze współgra z założeniami rozwoju społecznego.

Edukacja dla dorosłych powinna dotyczyć dwóch różnych ofert:

- kursów mających na celu elastyczne i doraźne reagowanie na potrzeby rynku pracy - pozwalających na nabycie nowych kwalifikacji, organizowanych w zależności od zapotrzebowania, z elastycznym zakresem (rodzaje kursów zależne od potrzeb), o krótkim okresie trwania (szybkie nabycie umiejętności);
- tradycyjnej, „regularnej” oświaty dla dorosłych, realizowanej zgodnie z obowiązującymi standardami w zakresie programu nauczania, jak i organizacji zajęć.

Kształcenie dla dorosłych powinno rozwijać się na bazie istniejących placówek o takim charakterze oraz ewentualnie nowych - wykorzystujących bazę oświatową na terenie powiatu. W miarę możliwości należy rozważać organizację tego typu kształcenia także poza Tucholą, co ułatwi dostęp ludności o mniejszych zdolnościach w zakresie mobilności. To zagadnienie także powinno być przedmiotem aktywności opisanego w części dotyczącej modelu rozwoju gospodarczego stałego forum, w skład którego wejdą najwięksi pracodawcy, dyrektorzy szkół ponadgimnazjalnych oraz dyrektorzy centrów kształcenia dorosłych, a także dyrektor Powiatowego Urzędu Pracy - zadaniem forum będzie koordynacja kierunków kształcenia zawodowego oraz rozwój doradztwa zawodowego, a także koordynacja i organizacja praktyk zawodowych.

Na terenie powiatu tucholskiego szczególnego znaczenia nabiera także kwestia umiejętności korzystania z technologii informacyjnych (IT, infotechnologii). Mała gęstość zaludnienia oraz utrudniony dostęp do miast powodują, że niezbyt korzystne są warunki rozwoju specjalistycznego handlu i usług - niektóre ich rodzaje nie są na terenie powiatu w ogóle reprezentowane właśnie ze względu na zbyt mały popyt. Utrudniony jest więc dostęp do tego rodzaju oferty. Część tego rodzaju potrzeb może być z powodzeniem kompensowana poprzez korzystanie z usług udostępnianych za pomocą internetu. Dotyczy to na przykład specjalistycznego handlu, niektórych rodzajów usług, specjalistycznych porad. Także rozwój e-usług w administracji (załatwiania spraw urzędowych z pomocą internetu dla minimalizowania konieczności osobistego kontaktu z urzędem) stanowi ułatwienie w codziennym życiu mieszkańców i funkcjonowaniu podmiotów gospodarczych.

Drugą stroną tego samego problemu (wynikającego z małej liczby ludności i niskiego popytu) są trudności w rozwoju niektórych rodzajów przedsiębiorczości - które ze względu na zbyt małe zapotrzebowanie nie utrzymają się jeśli klientelę stanowią będą tylko mieszkańcy okolicznych miejscowości, ale mogą odnieść sukces, jeśli sprzedaż będzie się odbywała przez internet. W warunkach niskiego popytu lokalnego uzupełnianie sprzedaży handlem internetowym może poprawić wyniki ekonomiczne. Co ważne - przy sprzedaży wysyłkowej można realizować sprzedaż nawet bardzo specjalistycznych produktów - ich rynek zbytu jest przecież nieograniczony. Rozwój technologii informacyjnych ma więc cztery płaszczyzny: rozwój infrastruktury dostępowej do sieci, rozwój e-usług w administracji (stwarzanie możliwości łatwiejszego dostępu i przyspieszenia załatwiania spraw urzędowych - tzw. „e-gmina”, „e-administracja”), rozwój umiejętności korzystania z usług informacyjnych z pozycji klienta usług (ten aspekt dotyczy powszechnej umiejętności wykorzystywania tych technologii przez wszystkich mieszkańców - niezależnie od wieku i wykształcenia), rozwój umiejętności korzystania z usług informacyjnych z pozycji przedsiębiorcy sprzedającego lub promującego swoją ofertę.

Na terenie powiatu należy rozwinąć projekt imiennych skrzynek poczty elektronicznej (np. wg schematu imię.nazwisko.miejscowość@powiat.tucholski.pl). Skrzynki byłyby wykorzystywane do bezpośredniego informowania mieszkańców o ważnych sprawach przez urzędy gmin, starostwo, inne instytucje publiczne. Zakres wykorzystania skrzynek może być bardzo szeroki - np. mogą być wykorzystywane do informowania o organizowanych imprezach, do informowania o uchwałach rad gmin, do informowania o zmianach godzin urzędowania instytucji publicznych, do informowania o utrudnieniach na drogach, do przypominania o obowiązkowych szczepieniach, o zebraniach w szkołach, itp. Imienne skrzynki pozwalałyby także na łatwe i bezpośrednie kontakty pomiędzy mieszkańcami powiatu. Tego typu instrument służyłby więc integracji społecznej ale też zwiększał uczestnictwo mieszkańców w życiu społecznym powiatu - nawet jeśli nie uczestniczyliby fizycznie w danym wydarzeniu, byłiby informowani o wszystkich ważnych dla powiatu i swojej lokalnej społeczności, sprawach.

Niezbędne są następujące działania na rzecz dalszego rozwoju technologii teleinformatycznych:

- dalszy rozwój technologii umożliwiających stały dostęp do sieci,
- maksymalne obniżanie kosztów tego typu usług, tak by korzystanie ze stałego łącza nie stanowiło bariery ekonomicznej - z rozważeniem możliwości częściowego refundowania kosztów dla najuboższych gospodarstw,
- wdrażanie w administracji programów typu „e-urząd”, dających możliwość elektronicznego obiegu dokumentów, czyli także umożliwiających mieszkańcom załatwianie części spraw urzędowych za pośrednictwem internetu („załatwienie spraw urzędowych bez wychodzenia z domu”),
- utworzenie imiennych – indywidualnych skrzynek pocztowych dla wszystkich mieszkańców powiatu oraz uruchomienie usługi powiatowego i gminnych „newsletterów” (czyli internetowego informatora o ważnych sprawach dotyczących życia powiatu oraz gmin), w celu szybkiego i bezpośredniego przekazywania mieszkańcom informacji,
- organizowanie różnego rodzaju kursów i szkoleń przygotowujących mieszkańców do

korzystania z technologii informatycznych. Jest to szczególnie istotne dla ludzi w średnim i starszym wieku.

Kolejnym wyzwaniem w zakresie rozwoju społecznego jest prognozowany wzrost liczby ludności starszej i potrzeba dostosowania usług i przestrzeni poszczególnych gmin do zmiany struktury społecznej i potrzeb stąd wynikających. Niezbędne jest rozpoczęcie działań zmierzających do dostosowania zagospodarowania przestrzeni gmin powiatu do spodziewanego wzrostu liczby ludności starszej. Należy spodziewać się zwłaszcza dużego zapotrzebowania na opiekę – świadczenia zdrowotne i socjalne. Zagadnienie to stanie się szczególnie ważne po roku 2020, ale już obecnie w planowaniu rozwoju infrastruktury należy je uwzględnić. Zagadnienie to wiąże się z koniecznością podjęcia działań w sferach:

- rozwoju opieki społecznej ukierunkowanej na najstarsze grupy wiekowe,
- rozwoju opieki zdrowotnej ukierunkowanej na najstarsze grupy wiekowe,
- rozwoju działalności kulturalnych i rekreacyjnych ukierunkowanych dla grupy poprodukcyjnej,
- likwidacji barier architektonicznych, mającej na celu ułatwienie poruszania się ludności najstarszej,
- transportu publicznego, mającego na celu ułatwienie mobilności grup najstarszych (ograniczenie odległości od miejsca zamieszkania do transportu).

Wskazuje się konieczność opracowania i wdrożenia specjalistycznego programu adaptacji i przebudowy usług publicznych w gminach do potrzeb ludności starszej, który pozwoli na kompleksowe i systematyczne działania. Zasadnym byłoby ujednolicenie działań we wszystkich gminach powiatu.

Niezbędna jest społeczna akceptacja dla solidarności międzypokoleniowej – polegająca na uwzględnianiu w polityce budżetowej znacznie większych wydatków na sferę opieki nad ludnością starszą. Rozwój powszechnej opieki nad ludnością starszą, będący najlepiej dostrzegalnym aspektem solidarności międzypokoleniowej, należy postrzegać jako wyraz dbałości i szacunku całej społeczności, a w szczególności samorządów powiatu i gmin, wobec swych mieszkańców - bez względu na ich wiek i z uwzględnieniem zróżnicowanych potrzeb dla każdej kategorii wiekowej. Celem i ambicją samorządów gminy powinno być świadczenie tych usług na wysokim poziomie. Stanowi to też ważny element budowania „bezpieczeństwa społecznego” mieszkańców gminy – umożliwia życie w gminie w przekonaniu, że wraz z osiągnięciem podeszłego wieku i możliwym wystąpieniem różnych form ograniczeń zdrowotnych, zostanie się objętym opieką. Młodzi ludzie widząc szeroki zakres działań kierunkowanych dla ludności starszej nie będą skłonni emigrować ze swoich gmin, gdyż doceniać będą te aspekty.

Omawiane zagadnienie wiązać się będzie z dużym zapotrzebowaniem na specjalistyczne kadry z zakresu opieki medycznej ale także usług opiekuńczych. Obecnie na rynku pracy jest deficyt tego typu specjalistów, a jak dotąd nie obserwuje się zwiększonego zainteresowania kształcenia w tych specjalnościach, co wskazuje, że na początku przyszłej dekady, gdy zapotrzebowanie gwałtownie wzrośnie, skutki tego deficytu będą bardzo dotkliwe. Należy rozważyć utworzenie przez powiat i gminy funduszu stypendialnego, którego celem będzie sfinansowanie specjalistycznych studiów dla kadr świadczących opiekę dla ludności starszej w zamian za zobowiązanie do podjęcia w przyszłości pracy na terenie powiatu. Tego typu fundusz stypendialny zabezpieczałby powiat kadrowo w obliczu prognozowanego dużego problemu braku tego typu wykwalifikowanych kadr.

Jednym z podstawowych zagadnień kształtujących jakość życia mieszkańców jest opieka zdrowotna. Obszar powiatu wyposażony jest pod tym względem standardowo, ale podkreślić należy posiadanie zmodernizowanego szpitala oraz dostępność podstawowej opieki zdrowotnej także w miejscowościach nie będących siedzibami gmin.

W planowaniu dalszego rozwoju systemu opieki zdrowotnej należy zwrócić uwagę na następujące zagadnienia, które stają się założeniami kształtowania tego systemu:

- w perspektywie kilku lat należy jednak rozważyć możliwość utworzenia na terenie każdej z gmin powiatu placówek filialnych przychodni (1-2 działających w wybrane dni tygodnia) w celu ułatwienia dostępu do lekarzy ludności starszej – alternatywą jest zwiększenie liczby personelu w celu oparcia obsługi ludności starszej na wizytach domowych,
- należy zakładać sukcesywny wzrost potencjału służącego opiece medycznej nad ludnością starszą – wiąże się to z rozwojem wyspecjalizowanych kadr (np. poprzez uzupełnianie kwalifikacji obecnego personelu medycznego), być może poprawą wyposażenia gabinetów w sprzęt dedykowany dla tej grupy pacjentów oraz z możliwymi zmianami organizacyjnymi związanymi na przykład z koniecznością dużo większej mobilności (wzrastająca liczba wizyt domowych),
- należy dążyć do zapewnienia dostępu na terenie gmin do lekarzy specjalistów – np. w określone dni tygodnia,
- należy wdrażać programy prozdrowotne i profilaktyczne,
- należy sukcesywnie doposażać gminne przychodnie,
- w przypadku powiatu o tak dużej powierzchni bardzo ważne jest sprawne działanie ratownictwa medycznego.

Nowe wyzwania stoją przed placówkami kulturalnymi. Ideę przekształcenia lokalnych placówek kultury w lokalne placówki rozwoju społecznego, bardzo szczegółowo scharakteryzowano w Strategii rozwoju województwa, wskazując tym samym pożądany kierunek zmian:

Szczególnie duże zmiany dotyczyć będą funkcjonowania lokalnych placówek kultury (w tym rozbudowanej sieci świetlic wiejskich), które zamierza się przekształcić w lokalne placówki rozwoju społecznego („orliki kultury”). Zakłada się poszerzenie rodzaju prowadzonej przez nie działalności, tak by angażowały i integrowały większość lokalnych społeczności. Utrzyma się ich wysoką rolę w zakresie kultury, a poprzez wprowadzenie dodatkowej oferty umożliwiającej aktywizację społeczną (np. w zakresie edukacji obywatelskiej, edukacji w zakresie nowoczesnych technologii, wprowadzanie pewnych form usług opiekuńczych, prowadzenie zajęć pozalekcyjnych, prowadzenie bibliotek, przybliżanie historii i kultury regionu, a nawet – prowadzenie form opieki przedszkolnej), staną się one centrami rozwoju społecznego, „transferującymi” innowacyjność w życiu codziennym na poziomie lokalnym. Będą placówkami atrakcyjnymi dla wszystkich pokoleń, o charakterze działalności zmiennym w ciągu dnia, dla dostosowania oferty do różnych grup odbiorców. Taka idea pozwala na efektywne wykorzystanie rozbudowanej liczby placówek kulturalnych powstałych w ostatnich latach na obszarach wiejskich. W gminach, gdzie tego typu bazy brakuje, zakłada się jej rozwój, a realizacja poszczególnych obiektów będzie się odbywała na podstawie ujednoliconej formuły. Lokalne placówki rozwoju społecznego powinny także stanowić bazę lokalową dla funkcjonowania organizacji pozarządowych, a organizacje pozarządowe powinny być zaangażowane w realizację wspomnianych zadań (przejmowanie prowadzenia tych zadań od gmin lub współprowadzenie zadań z gminami).

Powyższe założenia należy uznać jako kierunkowe dla zmian w placówkach kulturalnych powiatu. Sieć placówek kultury w każdej z gmin jest dobrze rozwinięta - wskazuje się tylko niewielkie potrzeby na rzecz uzupełnienia placówek, dla zapewnienia w pełni komfortowego dostępu (tego typu placówki tylko wtedy będą chętnie wykorzystywane przez mieszkańców, zwłaszcza przez dzieci i młodzież, jeśli będą dostępne w pobliżu miejsc zamieszkania - dlatego także ważne jest, by duże skupiska ludności były wyposażone w świetlice wiejskie). Należy zdać sobie sprawę, że utrzymywanie zagospodarowania i bazy kulturalnej i rekreacyjnej oraz prowadzenie przez placówki

kultury atrakcyjnej działalności - na poziomie i w ilości satysfakcjonującej mieszkańców, jest niezwykle kosztowne i w praktyce - trudne do osiągnięcia. Należy zakładać sukcesywne zwiększanie liczby pracowników kultury, ale przy założeniu, że będą oni animatorami i koordynatorami szeroko rozumianego rozwoju społecznego, a więc zakres ich działalności obejmie także kwestie edukacyjne. Wydatki na cele kulturalne należy jednak traktować jako długofalową inwestycję w kapitał ludzki i nie należy ich rozważać tylko w kategorii opłacalności lub minimalizacji kosztów zadań własnych. Jest to jeden z instrumentów budowania atrakcyjności gminy i osiągania przewag nad silniejszymi gospodarczo gminami. Przy takim spojrzeniu na „poszerzone” funkcjonowanie instytucji kultury, środki przeznaczone na te cele będą de facto pośrednio środkami na poprawę sytuacji na rynku pracy, na profilaktykę zdrowotną, na edukację w zakresie nowoczesnych technologii, a w przyszłości – także na zapewnienie możliwości realizacji aspiracji i zainteresowań seniorów (zagospodarowanie wolnego czasu ludności starszej).

O ile świetlice wiejskie powinny charakteryzować się zbliżonym zakresem oferowanego programu, to w stosunku do gminnych ośrodków kultury należy rozważyć wprowadzenie specjalizacji, tak by ich oferta na terenie powiatu nie pokrywała się, ale uzupełniała. Specjalizacja pozwala na osiąganie dużo wyższej jakości w danej dziedzinie, poprzez koncentrację całej uwagi na określony, wąski zakres działań. Można wyobrazić sobie sytuację, w której poszczególne domy kultury będą się koncentrować na przykład tylko na dwóch specjalizacjach. Mieszkańcy chcący rozwijać swoje zainteresowania w określonej dziedzinie mieliby możliwość wyboru, choć być może musieliby dojeżdżać na zajęcia danej sekcji do sąsiedniej gminy, gdyż właśnie tam znajdowałby się ośrodek specjalizujący w tej dziedzinie. Przedstawiona powyżej idea wymaga przeprowadzenia dyskusji społecznej - ponieważ dając określone korzyści w zakresie wyższego poziomu świadczonych usług, wiąże się z pewnymi utrudnieniami w dostępności. Jak się wydaje, optymalne byłoby, gdyby koordynacja instytucji kultury - pomimo iż są one zadaniami gmin - była prowadzona na poziomie powiatu, ponieważ pozwalałaby na optymalizację obsługi mieszkańców. Nastawiając się na intensywny rozwój społeczny, nie można zamykać działalności placówek usługowych w granicach gmin - powszechna powinna być świadomość możliwości korzystania przez każdego mieszkańca z każdej z placówek w powiecie.

Rozbudowana sieć lokalnych placówek kultury powinna stać się bazą dla aktywności sektora pozarządowego. W nadchodzącym okresie programowania coraz większego znaczenia nabiera rola sektora pozarządowego (NGO) w kształtowaniu rozwoju lokalnego. Jest to zgodne z założeniami idei Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność (ang. skrót CLLD), podtrzymanymi i rozwiniętymi w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020 zakładającej przejmowanie przez organizacje pozarządowe odpowiedzialności za niektóre dziedziny funkcjonowania gmin – np. poprzez wykonywanie (w porozumieniu z samorządem lokalnym) części zadań gmin z zakresu rozwoju społecznego. To właśnie sektor pozarządowy mógłby wypełnić swoją aktywnością część programu oferowanego przez świetlice wiejskie. Działalność sektora NGO jest pożądana także ze względu na możliwy duży wpływ na integrację społeczną, rozwój społeczeństwa obywatelskiego – w efekcie szeroko rozumiany rozwój społeczny. Sektor NGO powinien odpowiadać za rozwój „poradnictwa” dla mieszkańców – czyli obsługi w zakresie doradztwa prawnego, mającego na celu zwiększenie świadomości w zakresie posiadanych praw lub procedur rozwiązywania różnych sytuacji problemowych.

Samorządy gminne powinny wspierać w ramach posiadanych środków finansowych oraz w inny możliwy sposób (np. udostępniając budynki/pomieszczenia gminne na potrzeby bazy lokalowej dla NGO) wszelkie przejawy działalności organizacji społecznych w formie różnego rodzaju stowarzyszeń, klubów, związków, itp. o zróżnicowanym charakterze i profilu działania (np. społeczne, kulturalne, folklorystyczne, sportowe, turystyczne, naukowe, gospodarcze, związkowe, polityczne, środowiskowe, lokalne media, itp.), a tego typu podmioty muszą być postrzegane jako społeczni partnerzy przy podejmowaniu ważnych decyzji dotyczących rozwoju lokalnego.

Niezwyczajnie istotnym zagadnieniem jest także rozwój działalności i tworzenie zagospodarowania pozwalających na bezpieczne, atrakcyjne i aktywne spędzanie wolnego czasu. W ostatnich latach w każdej z gmin poczyniono znaczące inwestycje w tej dziedzinie, stąd znaczący zakres oczekiwań społecznych został już zaspokojony, ale należy spodziewać się, że oczekiwania te będą coraz większe, a możliwość realizacji potrzeb w tej dziedzinie będzie wpływać na ocenę funkcjonowania gmin i atrakcyjności zamieszkania na ich terenie. Zagospodarowanie wolnego czasu to nie tylko element rozwoju społecznego (realizacja zainteresowań) i integracji społecznej (spędzanie czasu w grupach), to także działania prozdrowotne (aktywne spędzanie wolnego czasu) oraz sposób przeciwdziałania patologiom społecznym i przestępczości (zwłaszcza kanalizowanie wolnego czasu młodzieży). W dużym stopniu z zagadnieniem zagospodarowania czasu wolnego wiąże się opisana wcześniej działalność placówek kulturalnych – ich oferta ma bardzo duże znaczenie dla oceny tego zagadnienia. Inną dziedziną mieszczącą się w tym aspekcie jest rozwój bazy i aktywności sportowej oraz bazy dla codziennej rekreacji (boiska, kąpieliska, parki, place zabaw). Duże znaczenie ma także zwiększanie powierzchni zielonych – zwłaszcza w obszarach najintensywniej zabudowanych (w mieście Tuchola i największych miejscowościach) – nie tylko urządzonych parków, ale nawet stosunkowo tanich w realizacji i utrzymaniu zieleńców, trawników, itp. Pełnią one ważną rolę dla rekreacji, ale jednocześnie zwiększają estetykę miejscowości i poprawiają warunki mikroklimatyczne i środowiskowe. Stanowią element przestrzeni publicznych, a więc ich realizacja może być wspierana w ramach projektów dofinansowania tego typu infrastruktury. W przypadku, jeśli tereny zielone zostają uszczuplane lub przekształcane w związku z realizacją zagospodarowania o innym charakterze, niezbędne jest podejmowanie działań kompensacyjnych – odtworzeniowych, w miarę możliwości w najbliższej dogodnej lokalizacji.

Ważne jest stwarzanie warunków dla dużej aktywności społecznej. To zagadnienie w większości gmin powiatu realizowane jest prawidłowo od wielu lat i ważne jest aby było kontynuowane. Dotyczy to imprez o charakterze masowym dla mieszkańców – o różnym charakterze i o różnym profilu (zawodów sportowych, festynów czczących święta lub znane osobistości, imprez o charakterze kulturowym, rozrywkowym, itp.), ale także organizacji dla mieszkańców gminy wyjazdów do regionalnych placówek kultury (kino, opera, filharmonia, teatr), organizacji wyjazdów turystyczno-rekreacyjnych, organizacji wycieczek krajoznawczo-turystycznych (rajdów rowerowych, wędrówek pieszych). Takie imprezy kształtują także lokalne społeczeństwo obywatelskie poprzez integrację oraz zwiększanie zainteresowania sprawami gminy. Elementem aktywności społecznej jest zwiększanie partycypacji społeczeństwa w zarządzaniu przestrzenią. Obowiązujące przepisy od wielu lat umożliwiają bezpośredni udział mieszkańców w procesie decyzyjnym poprzez obligatoryjne konsultacje projektów dokumentów planistycznych. Niemniej jednak do czasu, gdy wskutek poprawy rozwoju społecznego w sposób naturalny zwiększy się aktywność mieszkańców i liczba inicjatyw oddolnych, dostrzega się potrzebę szerszego upowszechniania wiedzy o zamierzeniach rozwojowych i szerszego zapraszania mieszkańców do wyrażania opinii co do tych zamiarów. W wielu gminach takie działania już dotąd były podejmowane – zwraca się jednak uwagę na celowość upowszechnienia takiego modelu, to znaczy standardem powinny się działania władz mające na celu informowanie społeczności lokalnych i zbieranie opinii społeczności lokalnych, w sposób szerszy i w sposób bardziej aktywny, niż wymagają tego przepisy, tak aby zachęcić mieszkańców do zainteresowania się danym zagadnieniem. Działania nieformalne powinny być tu traktowane jako standardowe. Odpowiedzialność za wdrożenie takiego modelu powinny przyjąć na siebie wszystkie samorządy w zakresie swoich kompetencji.

Bardzo ważnym aspektem rozwoju społecznego, choć w powiecie tucholskim ze względu na stosunkowo dobry stan nie wymagającym pilnych działań naprawczych, a raczej działań na rzecz utrzymania tej korzystnej sytuacji, jest zapewnienie szeroko rozumianego bezpieczeństwa publicznego. Ważne jest kilka aspektów – przede wszystkim bezpieczeństwo mieszkańców, zapewniane przez codzienną pracę policji oraz straży pożarnej (tak państwowej, jak i ochotniczych

- powiat jest szczególnie zagrożony pożarami ze względu na dużą lesistość). Choć sytuacja w poszczególnych gminach jest zróżnicowana, to generalnie instytucje te wymagają doposażenia w sprzęt oraz poprawy bazy lokalowej. Ważnym zagadnieniem jest zapobieganie patologiom społecznym, w tym przemocy, narkomanii i alkoholizmowi wśród młodzieży. Innym aspektem jest zapewnienie bezpieczeństwa ba drogach, zwłaszcza tych wykorzystywanych do tranzytu, o największej skali ruchu. Innym aspektem jest zapewnienie bezpieczeństwa przebywających w powiecie turystów - zagadnienie bezpieczeństwa jest podstawowym warunkiem udanego wypoczynku, a jakiegokolwiek negatywne doświadczenia wpływają bardzo niekorzystnie na wizerunek danego obszaru. Tu ważne jest na przykład bezpieczeństwo na wodzie.

Model rozwoju gospodarczego powiatu

Zakłada się, że w kolejnych latach obszar powiatu tucholskiego będzie prezentował następujący model funkcjonowania gospodarki - będący skutkiem zarówno świadomego planowania rozwoju gospodarczego, jak i rozwoju procesów typowo wolnorynkowych - nie podlegających sterowaniu z poziomu samorządów, ale w niektórych aspektach podlegający prognozowaniu:

1. Na terenie powiatu utrzymywać się będzie wysoka liczba ludności w wieku produkcyjnym - oznacza to wciąż bardzo duże zapotrzebowanie na pracę. Wynosić ono będzie co najmniej 30-31 tys. osób.
2. Na terenie powiatu, nawet przy aktywnej polityce wszystkich samorządów, nierealne jest stworzenie wystarczającej dla wszystkich chętnych liczby miejsc pracy - niezbędne więc będzie utrzymywanie dużej skali wyjazdów do pracy do sąsiednich gmin, a także do dalej położonych miast (zwłaszcza do Bydgoszczy). Bezwzględna liczba osób wyjeżdżających do pracy może się nawet zwiększyć.
3. Na terenie powiatu istnieje potrzeba restrukturyzacji zatrudnienia w rolnictwie - dla poprawy efektywności tej dziedziny gospodarki, liczba osób utrzymujących się z rolnictwa powinna znacząco (o co najmniej 1/5) zmaleć. Taka skala redukcji oznaczałaby wprowadzenie na rynek pracy dodatkowo około 1 tys. osób.
4. Zakłada się następujący profil gospodarczy powiatu: dominujące znaczenie zatrudnienia w działalnościach wytwórczych oraz w usługach związanych z obsługą ludności (handel i naprawy), duże znaczenie zatrudnienia w rolnictwie, zaznaczające się znaczenie zatrudnienia w leśnictwie, lokalnie uzupełniające znaczenie zatrudnienia w działalnościach związanych z obsługą ludności przyjezdnej (ale tylko okresowe - w sezonie letnim), bardzo niewielka skala utrzymujących się wyłącznie z obsługi turystyki.
5. Celem rozwoju obszaru powiatu w sferze gospodarczej jest doprowadzenie poprzez bezpośrednie i pośrednie działania wszystkich samorządów do powstania na terenie powiatu 1 tys. nowych miejsc pracy.
6. Zakłada się, że liczba osób bezrobotnych na terenie powiatu w najbliższych latach będzie się zawierać w przedziale od 3,2 do 3,8 tys. osób.

Zakłada się następujący model aktywizacji gospodarczej powiatu:

- przygotowanie terenów inwestycyjnych - w celu pozyskiwania inwestorów zewnętrznych oraz stworzenia możliwości terenowych dla rozwoju lokalnej przedsiębiorczości - na terenie każdej z gmin należy wyznaczyć w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego tereny o przeznaczeniu P i P/U - zajmujące powierzchnię do 1% ogólnej powierzchni gminy. W lokalizacji terenów inwestycyjnych należy preferować tereny dobrze dostępne (co najmniej z drogi powiatowej), stanowiące własność gminy, uzbrojone w zakresie co najmniej podstawowej infrastruktury technicznej (energia elektryczna, woda, kanalizacja) lub wykazujące możliwość łatwego uzbrojenia w tym zakresie,
- aktywne pozyskiwanie inwestorów i „indywidualna opieka nad inwestorem” - utworzenie w strukturze Starostwa Powiatowego Centrum Obsługi Inwestorów – odpowiedzialnego za

poszukiwanie inwestorów oraz indywidualne kontakty z przedsiębiorcami i rozwiązywanie wszelkich problemów na linii „przedsiębiorca-administracja”, wszelkie możliwe instytucjonalne wsparcie rozwoju przedsiębiorczości - to znaczy zaangażowanie administracji gminnej we wszelkie formy ułatwiania zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej); możliwe jest także tworzenie tego typu centrów w siedzibach gmin, ale nie wydaje się to ekonomicznie uzasadnione - całość powiatu może być obsłużona za pomocą centrum powiatowego, ściśle współpracującego z urzędami gmin,

- stosowanie ulg podatkowych dla nowotworzonych na terenie gminy podmiotów gospodarczych - zwłaszcza jeśli będą zapewniać określoną liczbę miejsc pracy i/lub prowadzić działalność w dziedzinach uznanych za szczególnie ważne dla rozwoju gminy; wskazuje się następujące priorytetowanie wsparcia:
 1. wsparcie dla przedsiębiorców deklarujących zatrudnienie jak największej liczby osób zamieszkujących powiat,
 2. wsparcie dla przedsiębiorców tworzących jak największą liczbę miejsc pracy dla osób o niskich kwalifikacjach zawodowych i niskim poziomie wykształcenia,
 3. wsparcie dla przedsiębiorców tworzących jak największą liczbę miejsc pracy dla ludności młodej - poniżej 30 roku życia,
 4. wsparcie dla przedsiębiorców tworzących jak największą liczbę miejsc pracy dla kobiet.

Pod względem kierunków prowadzonej działalności, szczególne wsparcie należy kierować do:

1. przedsiębiorców zakładających działalności gospodarczą polegającą na świadczeniu całorocznych usług turystycznych,
 2. przedsiębiorców zakładających działalność gospodarczą w kierunku rozwoju usług opiekuńczych,
 3. przedsiębiorców zakładających działalność gospodarczą w kierunku przetwórstwa drewna i produkcji mebli.
- rozwój ekonomii społecznej – czyli działalności gospodarczych, nastawionych na osiągnięcie celów społecznych; sektor ekonomii społecznej powinien liczyć na szczególne wsparcie ze strony samorządów, ponieważ liczba ludności, która ze względu na niski poziom kwalifikacji i ogólną niezaradność życiową, potrzebuje wsparcia o takim charakterze, jest na terenie powiatu stosunkowo duża,
 - poprawę kwalifikacji zawodowych ludności dorosłej - w celu zwiększenia jej zdolności do podejmowania pracy - powinno się to odbywać poprzez różnego rodzaju kursy i szkolenia, organizowane lub koordynowane przez Powiatowy Urząd Pracy,
 - bieżące dostosowywanie kierunków kształcenia w szkołach zawodowych na terenie powiatu do potrzeb rynku pracy - należy rozważyć wprowadzenie/rozwinięcie kształcenia w kierunkach związanych z usługami opiekuńczymi, przetwórstwem drewna, informatyką (usługami bazującymi na wykorzystaniu technologii informatycznych),
 - powołanie Powiatowej Rady Zatrudnienia - stałego forum, w skład którego wejdą najwięksi pracodawcy, dyrektorzy szkół ponadgimnazjalnych oraz dyrektorzy centrów kształcenia dorosłych, a także dyrektor Powiatowego Urzędu Pracy - zadaniem forum będzie koordynacja kierunków kształcenia zawodowego oraz rozwój doradztwa zawodowego, a także koordynacja i organizacja praktyk zawodowych,
 - pośrednim działaniem istotnym dla kształtowania rynków pracy jest także zapewnienie wysokiego poziomu wykształcenia dla dzieci i młodzieży w celu zwiększenia szans na zdobycie atrakcyjnego wykształcenia na poziomie średnim i wyższym, co w konsekwencji zwiększy możliwości podjęcia satysfakcjonującej pracy oraz zwiększy aktywność w

kierunku tworzenia własnych przedsięwzięć gospodarczych; jest to działanie, które podejmowane dziś, rozwiązuje problemy przyszłości,

- wsparcie wszelkiego rodzaju przedsięwzięć w sferze turystyki - zwłaszcza działań na rzecz kooperacji podmiotów działających w turystyce,
- rozwój rolnictwa ekologicznego - rozwój produkcji żywności ekologicznej - bardzo korzystny stan środowiska i wynikająca z niego renoma obszaru „nie zanieczyszczonego” stwarza możliwość ukształtowania produktu markowego - „zdrowej żywności ekologicznej z Borów Tucholskich”. Należy zauważyć, że wraz ze wzrostem poziomu życia ludności, zwłaszcza w dużych miastach, rośnie zainteresowanie żywnością ekologiczną; czynnikiem sprzyjającym dla tego wytwarzania typu żywności są też coraz częstsze wskazania zdrowotne. Należy się więc spodziewać, że w ciągu dekady konsumpcja żywności ekologicznej, mimo iż jest ona znacznie droższa od typowych produktów żywnościowych, będzie istotnie wzrastała. Rolnictwo ekologiczne jest działalnością pracochłonną i może być realizowane także w rejonach o przeciętnych a nawet niskich walorach glebowych - wpisuje się więc w działania na rzecz restrukturyzacji rolnictwa,
- jedną z szans rozwojowych powiatu jest rozwój i specjalizacja w kierunku usług rehabilitacyjnych oraz opiekuńczych (dla ludności starszej, niesamodzielnej). Prognozowane zmiany demograficzne będą powodować coraz większe zapotrzebowanie na tego typu działalności. Niezbędny jest ich rozwój dla zaspokojenia rosnących potrzeb mieszkańców gminy, ale ważnym impulsem rozwoju gminy może być świadczenie tego typu usług dla mieszkańców innych obszarów. Wraz z postępującym starzeniem społeczeństwa i coraz większym zakresem różnego rodzaju niepełnosprawności, rośnie zapotrzebowanie na usługi rehabilitacyjne oraz na usługi opiekuńcze. Podczas prac nad Strategią rozwoju województwa, powiat tucholski sygnalizował wolę realizacji tego typu działań, czemu sprzyja wyjątkowo korzystny stan środowiska. Jest to potencjalna specjalizacja i potencjał endogeniczny powiatu. Bory Tucholskie mogłyby pełnić rolę centrum dla tego rodzaju działalności dla województwa kujawsko-pomorskiego i pomorskiego, ale bliskość aglomeracji Berlina stwarza możliwość specjalizacji usług ukierunkowanych także na rynek niemiecki. Dla powodzenia realizacji tej idei niezbędna jest realizacja bazy oraz pozyskanie specjalistycznej kadry. Placówka o takim charakterze powinna łączyć realizację potrzeb refundowanych w ramach systemu publicznej ochrony zdrowia oraz potrzeb komercyjnych,
- podejmowanie wszelkich działań na rzecz rozwoju transportu publicznego - w celu umożliwienia podejmowania pracy poza terenem powiatu, zwłaszcza w Bydgoszczy,
- opracowanie i realizacja strategii promocji gospodarczej powiatu.

Model modernizacji przestrzeni powiatu

Gminy powiatu wymagają aktualizacji studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego (SUIKZP). Wprawdzie niektóre gminy posiadają studia przyjęte przez rady gmin stosunkowo niedawno, ale ze względu na charakter ustaleń, nie umożliwiają one wyznaczenia terów inwestycyjnych (na cele rozwoju gospodarczego). Zdezaktualizowane studia są w coraz mniejszym stopniu użyteczne jako narzędzie dla planowania przestrzennego (tym bardziej, że niektóre gminy posiadają studia obecnie już niezgodne z aktualnie obowiązującymi przepisami w zakresie zawartości studium – co wprawdzie ich nie unieważnia, ale powoduje, że w porównaniu z współcześnie sporządzanymi SUIKZP są dokumentami znacznie uboższymi merytorycznie).

Studium jest w polityce przestrzennej gminy istotne przede wszystkim dla ustalenia struktury zagospodarowania gminy oraz jako podstawa dla sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego - zwłaszcza na cele rozwoju gospodarczego. Aktualizacja (formalnie jest to „zmiana”) studium umożliwia sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego - narzędzia zarządzania przestrzenią dotąd wykorzystywanego na zdecydowanie zbyt małą skalę. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego powinny

także objąć tereny zagospodarowania turystycznego i rekreacyjnego - ustalenia planów pozwalają na skuteczną ich ochronę przed degradacją. W stosunku do terenów leżących w obszarach chronionego krajobrazu, sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego pozwala na realizację zagospodarowania w strefie brzegowej jezior - a więc jest warunkiem rozwoju funkcji turystycznej w bezpośrednim sąsiedztwie jezior.

Duże rozproszenie osadnictwa na terenie powiatu powoduje, że szczególnego znaczenia nabiera kwestia racjonalnego planowania inwestycji na sieci dróg. Z jednej strony niezbędne jest zapewnienie mieszkańcom swobodnego dostępu, ale z drugiej wiązać się to może z ponadprzeciętnie wysokimi kosztami utrzymania sieci. Tylko część miejscowości dostępnych jest w sieci dróg wojewódzkich, dosyć duża liczba w sieci dróg powiatowych, ale znaczna część - tylko za pomocą dróg gminnych. Na sieci dróg wojewódzkich kluczowe znaczenie ma realizacja obwodnicy Tucholi w przebiegu drogi nr 240, a także - w stosunku do wszystkich dróg wojewódzkich - poprawa bezpieczeństwa w ich przebiegu przez miejscowości (zwłaszcza organizacja bezpiecznych skrzyżowań i przejść dla pieszych). Kluczowym zadaniem, które być może będzie wiązało ze zmianami właścicielskimi na sieci dróg, jest włączenie drogi powiatowej nr 1015C w ciąg dróg wojewódzkich łączących węzeł autostradowy w Warlubiu z Tucholą, Sępólnem Krajeńskim i zachodnią częścią województwa. Droga wymaga przebudowy w celu dostosowania parametrów do obsługi ruchu pojazdów ciężarowych. Korzystne byłoby jej przekazanie w zasób województwa, bo prowadziłoby to do zapewnienia ciągłości i funkcjonalności sieci wojewódzkiej. Warto zauważyć, że ze względu na peryferyjne położenie powiatu w sieci dróg, to połączenie może w znaczący sposób poprawić dostępność zewnętrzną powiatu - włącza powiat do europejskiej sieci transportowej TEN-T. Przy podejmowaniu inwestycji na sieci dróg należy kierować się ich znaczeniem dla lokalnych społeczności i dla gospodarki. W części diagnostycznej niniejszej strategii dokonano identyfikacji dróg o znaczeniu kluczowym dla rozwoju poszczególnych gmin. Klasyfikacja ta powinna być traktowana jako pomocnicza przy rangowaniu ważności inwestycji. Do dróg priorytetowych na sieci dróg gminnych należy zaliczyć:

- drogi stanowiące jedyne lub główne połączenie miejscowości lub przysiółków z siecią dróg wyższej rangi albo z miejscowościami wyposażonymi w usługi,
- drogi wykorzystywane dla transportu publicznego,
- drogi obsługujące tereny inwestycyjne,
- drogi stanowiące dojazd do placówek usług publicznych, miejsc rekreacji i wypoczynku,
- drogi szczególnie istotne dla obsługi rolnictwa (dojazd dla maszyn rolniczych w rejonach szczególnie efektywnego rolnictwa - zwłaszcza największych gospodarstw),
- drogi obsługujące znaczące skupiska zabudowy mieszkaniowej.

Dla funkcjonowania powiatu kluczowe znaczenie ma także dostępność kolejowa. Możliwości aktywnej interwencji w tej dziedzinie z poziomu władz powiatu i gmin są znikome. Należy jednak podkreślać, że zachowanie ruchu pasażerskiego w relacjach z Tucholą do Bydgoszczy i Chojnic jest podstawowym interesem powiatu. Znacznie trudniej w dłuższym okresie będzie zachować funkcjonowanie linii ze Szlachty do Bydgoszczy i ze Szlachty do Laskowic Pomorskich. Gminie Śliwice realnie zagraża więc utrata dostępności kolejowej.

Oprócz działań na sieci dróg służących transportowi samochodowemu, coraz więcej uwagi przywiązuje się do infrastruktury służącej transportowi rowerowemu. Aczkolwiek projekty dotyczące rozwoju dróg rowerowych są obecnie traktowane jako działania na rzecz ograniczania emisji dwutlenku węgla do atmosfery (wychodzi się z założenia, że rower jest alternatywą dla samochodu), to należy pamiętać, że na obszarach wiejskich rower jest tradycyjnym środkiem transportu umożliwiającym dostanie się do szkoły, pracy, sklepu, kościoła, na przystanek kolejowy lub autobusowy - a więc jest typowym środkiem transportu lokalnego, dla codziennych lub bardzo częstych podróży o zasięgu kilku kilometrów. Priorytetowe znaczenie ma więc możliwość bezpiecznego poruszania się rowerem, bez ryzyka kolizji z pojazdami samochodowymi, zwłaszcza

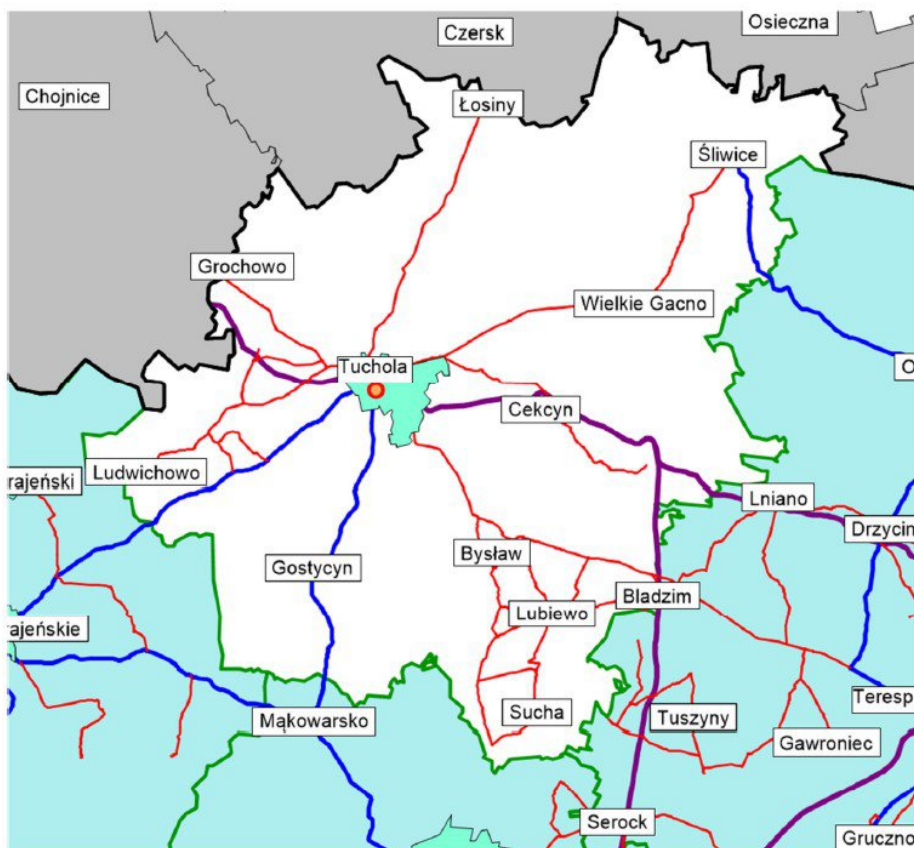
w przypadku dojazdów dzieci i młodzieży do szkół. W rejonach turystycznych rower jest także traktowany jako z jednej strony środek transportu umożliwiający poznanie walorów, a z drugiej - rekreacja rowerowa (czyli jazda rowerem jako forma odpoczynku i regeneracji sił) jest traktowana jako wartość sama w sobie. Tak więc przy projektowaniu sieci dróg rowerowych - niezależnie od formalnego kwalifikowania tej infrastruktury jako elementu gospodarki niskoemisyjnej, należy uwzględnić następujące priorytety:

1. W pierwszej kolejności należy realizować drogi rowerowe służące bezpiecznemu dojazdowi dzieci i młodzieży do szkół oraz tradycyjnych w danej miejscowości miejsc rekreacji (boiska, świetlice, itp.).
2. W drugiej kolejności należy realizować drogi rowerowe służące dojazdom do usług w centrach dużych miejscowości.
3. W trzeciej kolejności należy realizować drogi rowerowe służące dojazdom do pracy do dużych zakładów.
4. W czwartej kolejności należy realizować drogi rowerowe służące dojazdom do dworców i przystanków skąd wyjeżdża się do pracy poza swoją miejscowość. W tym przypadku należy także zadbać o urządzenie parkingu umożliwiającego bezpieczne pozostawienie roweru.
5. W piątej kolejności należy realizować drogi rowerowe służące wyłącznie wykorzystaniu turystycznemu (przez osoby przyjezdne).

W praktyce w większości miejscowości odcinki dróg wskazywane w punktach od 1 do 4 będą się w mniejszym lub większym przebiegu pokrywać, co tym bardziej będzie wskazywało priorytetowe kierunki interwencji. O kolejności powinien decydować także zasięg społeczny - to znaczy preferowane powinny być działania w tych miejscowościach, gdzie z infrastruktury tej korzystać będzie więcej osób. Przy projektowaniu dróg rowerowych należy szczególną uwagę zwrócić na kwestie techniczne - powinny one cechować się gładką nawierzchnią (preferować nawierzchnie jednolite - „wylewane” zamiast układanych z kostki) i być pozbawione krawężników - a ewentualne krawężniki winny być zrównane z poziomem ścieżek rowerowych, jezdni, zjazdów (tę zasadę zrównywania z powierzchnią jezdni należy także stosować przy realizacji chodników). W miarę możliwości drogi rowerowe należy także „oddalać” od dróg samochodowych - tak by nie tylko zwiększyć bezpieczeństwo rowerzystów, ale także komfort podróży rowerowej. W każdej z gmin należy opracować wieloletnie plany realizacji sieci dróg rowerowych - które staną się podstawą zaplanowanych, spójnych działań. Niezbędne jest więc rozpoznanie rzeczywistych potrzeb, co powinno się odbyć w drodze ustaleń z mieszkańcami poszczególnych miejscowości - pozwoli to uniknąć działań chaotycznych, podejmowanych ad hoc i nie zawsze realizujących spójną koncepcję.

Ustawa z dnia 16 grudnia 2010 r. o Publicznym Transporcie Zbiorowym (Dz. U. z 2011 r., Nr 5, poz. 13 z późn. zm.) wprowadzi począwszy od 1 stycznia 2017 roku zasadnicze zmiany w funkcjonowaniu transportu publicznego na terenie województwa. Zgodnie z „Planem zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego dla województwa kujawsko-pomorskiego”, w przestrzeni całego województwa znacznej redukcji ulegnie liczba linii (tras) komunikacji publicznej – zarówno autobusowej, jak i kolejowej. Oznacza to, że sieć połączeń na terenie województwa będzie znacznie „rzadsza”, a więc w pewnych lokalizacjach znacznie mogą wzrosnąć odległości do najbliższego przystanku obsługiwanego przez przewoźników, którym usługę będzie zlecał samorząd województwa. Istotą planu transportowego dla województwa jest stworzenie sieci szkieletowej transportu publicznego, która zapewni transfer dojeżdżających do obydwu miast stołecznych oraz pozostałych najważniejszych ośrodków (jednak warunkiem formalnym takich połączeń jest ich ponad-powiatowy charakter – linie w przewozach wojewódzkich muszą obsługiwać co najmniej dwa powiaty). Podobnie jak województwa, także największe powiaty (o liczbie ludności przekraczającej 80 tys. osób) zostały zobowiązane do opracowania planów transportowych oraz prowadzenia transportu publicznego. Mniejsze powiaty, do których

zalicza się powiat tucholski, nie są objęte takim oblige.

Przyjęte oznaczenia

Granice gmin ościennych

granice miast

granice gmin województw ościennych

Granice powiatów ościennych

Korytarze transportowe

korytarze linii kolejowych wojewódzkich przewozów pasażerskich

korytarze linii autobusowych wojewódzkich przewozów pasażerskich

możliwe korytarze linii autobusowych powiatowych i gminnych przewozów pasażerskich

Granice województw

Zintegrowane węzły przesiadkowe wojewódzkich przewozów pasażerskich

strategiczne

podstawowe

uzupełniające

Dostępność powiatu tucholskiego określona w „Planie zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego dla województwa kujawsko-pomorskiego” (mapa pochodzi z ww. Planu – str. 83-85)

Ustalenia Planu wojewódzkiego są bardzo niekorzystne dla powiatu tucholskiego. Plan zakłada, że powiat tucholski będzie dostępny w sieci transportu wojewódzkiego tylko za pomocą jednej linii kolejowej (z Bydgoszczy przez Wierzchucin do Tucholi i Chojnic), na której realizowane będą połączenia w relacjach: Bydgoszcz Główna – Chojnice, Bydgoszcz Główna – Wierzchucin – Tuchola oraz Grudziądz – Chojnice oraz trzech dróg - na których realizowane będą połączenia autobusowe: Bydgoszcz – Tuchola z wariantem przez Sępólno-Krajeńskie, Bydgoszcz – Tuchola z

wariantem przez Gostycyn oraz Świecie – Śliwice.

W Tucholi oraz w Wierzchucinie zakłada się realizację zintegrowanych węzłów przesiadkowych.

Plan wojewódzki tworzy więc na terenie powiatu niezwykle ograniczone warunki dostępności. Poszczególne gminy będą dostępne za pomocą zaledwie pojedynczych linii, a często nawet pojedynczych przystanków. Spośród siedzib gmin, tylko Gostycyn i Tuchola będą posiadały bezpośrednie połączenia z Bydgoszczą.

Niezbędnej jest więc tworzenie systemu transportu powiatowego, finansowanego ze środków samorządów powiatu. W przeciwnym wypadku mieszkańcy będą zmuszeni dojeżdżać transportem indywidualnym do przystanków oddalonych nawet o kilkanaście kilometrów. Przy wytyczaniu tras transportu powiatowego należy uwzględnić następujące priorytety:

- zapewnienie możliwości dojazdu do szkół ponadgimnazjalnych,
- zapewnienie możliwości dojazdu do pracy,
- zapewnienie możliwości do innych (poza edukacją) usług znaczenia powiatowego (głównie ochrona zdrowia).

W ujęciu terytorialnym zaleca się następujące rozwiązania:

- Tuchola jako ośrodek powiatowy powinna być dobrze dostępna z całego powiatu,
- linie autobusowe należy wyznaczyć w taki sposób, by przejeżdżały w pobliżu przystanków kolejowych na linii Bydgoszcz – Chojnice (przystanki te staną się węzłami przesiadkowymi) – organizację ruchu autobusów skoordynować z rozkładem pociągów,
- każda miejscowość o liczbie ludności powyżej 200 osób powinna być dostępna w komunikacji autobusowej - w taki sposób, by możliwe były dojazdy do szkół, pracy, węzłów przesiadkowych i usług powiatowych,
- w miarę możliwości odległość do przystanków z pozostałych miejscowości liczących ponad 100 mieszkańców nie powinna przekroczyć 3 km.

Zasadne jest połączenie gminy Lubiewo z przystankiem kolejowym w Świekatowie - jeśli tylko rozwiązania organizacyjne pozwolą na realizację transportu do sąsiedniego powiatu.

Na terenie powiatu wciąż występują potrzeby w dziedzinie infrastruktury technicznej. Zagadnienie rozwoju infrastruktury technicznej jest szczególnie ważne jeśli uwzględni się fakt, że ma bardzo silny wpływ na 3 aspekty: społeczny - wpływa na jakość życia mieszkańców, ekologiczny - wpływa na ograniczenie oddziaływań na środowisko (co w powiecie o tak dużych walorach środowiskowych jest szczególnie ważne) oraz ekonomiczny - stwarza lepsze warunki dla inwestowania.

Przyjmuje się następujący model obsługi ludności w zakresie infrastruktury technicznej:

- osiągnięcie 100% stanu zaopatrzenia w wodę z wodociągu zbiorczego mieszkańców miasta Tuchola,
- osiągnięcie maksymalnie wysokiego wskaźnika zaopatrzenia mieszkańców wiejskich w wodę z wodociągu zbiorczego (docelowo wskaźnik powinien wynosić 100% - choć ze względu na rozproszenie osadnictwa dopuszcza się wyjątki od tej reguły),
- obsługa w zakresie oczyszczania ścieków zgodnie z lokalnymi koncepcjami - skanalizowane będą miejscowości wchodzące w skład aglomeracji kanalizacyjnych (powiat wykazuje już obecnie korzystne wskaźniki, a trwające aktualnie oraz już zaplanowane prace w zakresie rozwoju sieci będą sukcesywnie poprawiały sytuację),
- należy dążyć do objęcia siecią kanalizacyjną terenów skupisk aktywności turystycznych,
- objęcie siecią wodociągową i kanalizacyjną nowowyznaczanych terenów inwestycyjnych,
- osiągnięcie i utrzymanie właściwych standardów w zakresie segregacji, zbiórki, składowania i utylizacji odpadów (zgodnie z planem wojewódzkim w zakresie gospodarki odpadami),

- w zakresie rozwoju sieci elektroenergetycznych samorządy gminne i powiatowy mają bardzo mały zakres wpływu na działania gestorów sieci - niemniej jednak stałą praktyką powinno być monitorowanie bezpieczeństwa energetycznego i podejmowanie działań na rzecz przeciwdziałania sytuacji kryzysowych,
- w zakresie rozwoju sieci gazowych należy prowadzić lobbing u gestora sieci na rzecz rozwoju sieci dystrybucyjnych - obecnie zainteresowanie gestora rozwojem sieci na obszarach wiejskich o małym zaludnieniu nie jest duże (ze względów ekonomicznych),
- liczbę stacji bazowych telefonii należy ograniczać do absolutnego minimum niezbędnego dla zachowania prawidłowych parametrów, a urządzenia różnych operatorów powinny być lokowane na tych samych masztach.

W zakresie energetyki odnawialnej przyjmuje się następujące założenia:

- rezygnuje się z zabiegania o rozwój zawodowej energetyki wiatrowej, jako funkcji kolizyjnej z zasadami ochrony przyrody oraz z turystycznym charakterem powiatu;
- dopuszcza się i powinno się wspierać rozwój instalacji geotermalnych, solarnych, związanych z wykorzystaniem biomasy - zarówno indywidualnych, jak i zbiorczych,
- szczególnie promować należy systemy grzewcze wykorzystujące biomasę, w tym słomę, rośliny energetyczne, zrębki drzewne – rozwój tego typu technologii może wspomagać przekształcenia w rolnictwie na terenie gminy, bowiem produkcja i przetwórstwo biomasy do celów energetycznych może uzupełniać profil działalności gospodarstw rolnych,
- promować należy rozwój plantacji roślin energetycznych - w rejonach gdzie nie koliduje to z funkcją ochrony przyrody,
- w lokalizacjach, gdzie nie stanowi to kolizji z funkcją ochronną, możliwa realizacja małych elektrowni wodnych,
- z dużą ostrożnością należy podchodzić do lokalizacji biogazowni – wprowadzić w niektórych rejonach powiatu potencjał rolniczy jest okolicznością bardzo sprzyjającą, ale jednocześnie znane są przypadki dużej uciążliwości odorowej tego typu obiektów. Nie należy więc wykluczać możliwości rozwoju biogazowni, natomiast ewentualną ich realizację należy poprzedzić szczegółowymi analizami prognozowanych oddziaływań w tym w szczególności dla obszarów zamieszkanymi i dla obszarów realizacji funkcji turystycznych.

Pamiętać należy, że planowane instalacje wytwarzające energię elektryczną o mocy ponad 100kW muszą zostać uwzględnione w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, a więc przystępując do sporządzania zmiany studium należy ten fakt uwzględnić; w przeciwnym razie realizacja takiej infrastruktury nie będzie możliwa z przyczyn formalnych.

Samorządy wszystkich gmin oraz samorząd powiatowy zamierzają kontynuować działania termomodernizacyjne na budynkach publicznych - należących do instytucji podległych samorządom. Termomodernizacja ma na celu obniżenie kosztów funkcjonowania tych instytucji, choć główną osią działań w tym kierunku jest osiągnięcie celów w zakresie redukcji emisji dwutlenku węgla do atmosfery. Każdy z samorządów posiada sprecyzowane plany - listę budynków planowanych do modernizacji. Kierunkowe znaczenie dla tego typu inwestycji w każdej z gmin pełnić będzie plan gospodarki niskoemisyjnej.

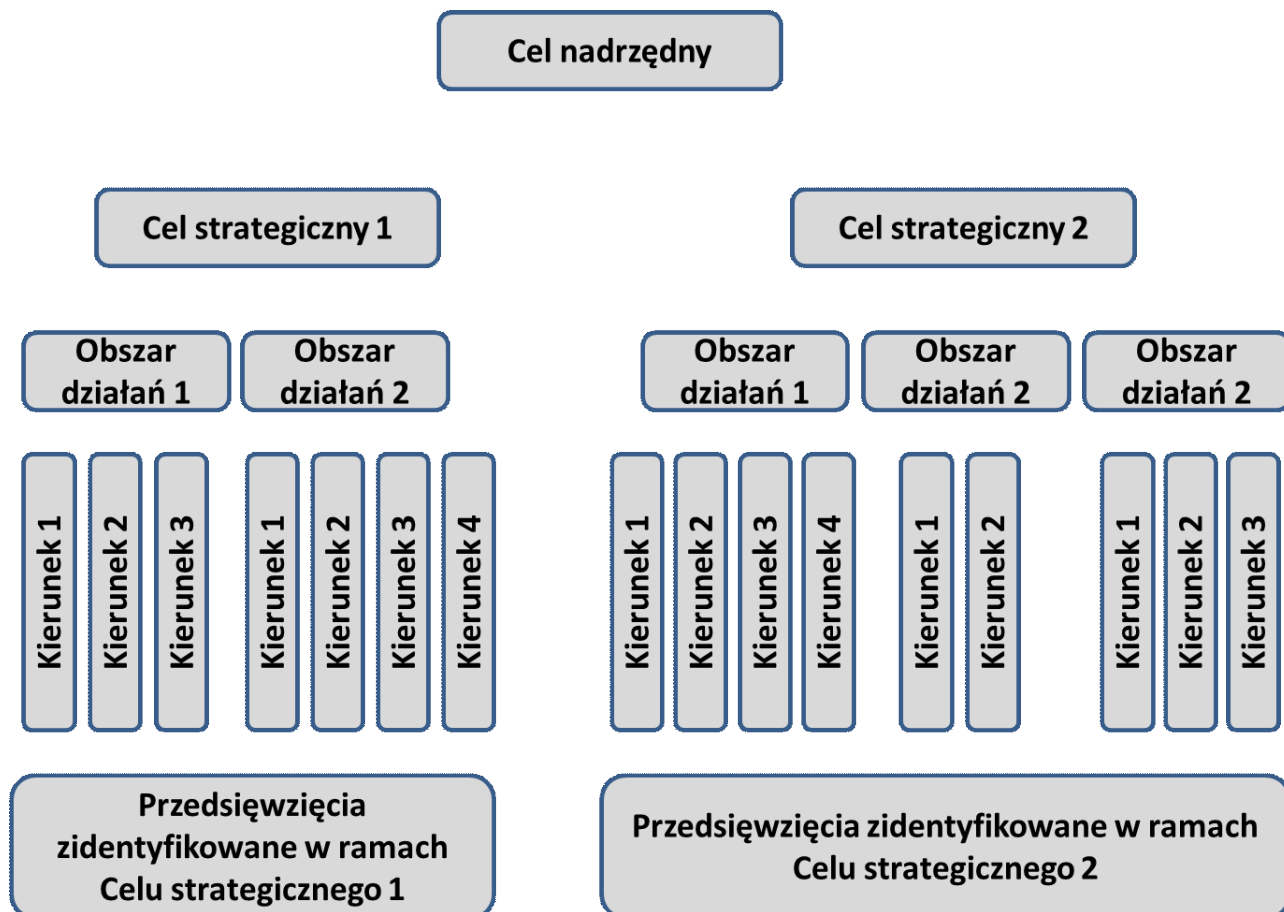
Samorządy gminne mają ograniczone możliwości działania na rzecz rozwoju budownictwa mieszkaniowego. Podstawą interwencji może tu być przede wszystkim sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego na cele mieszkaniowe oraz priorytetowe uzbrajanie tych terenów w zakresie infrastruktury wodno-kanalizacyjnej.

W kontekście gospodarki mieszkaniowej, gminy powinny rozważyć podjęcie działań o charakterze prorodzinny - polegających na przeznaczeniu w miejscowych planach zagospodarowania

przestrzenność gruntów komunalnych na cel zabudowy mieszkaniowej, na uzbrojeniu tych terenów oraz przekazaniu ich (bezpłatnie lub na szczególnie korzystnych warunkach finansowania) pod zabudowę dla młodych rodzin z terenu gminy, które zobowiążą się do zamieszkiwania w budynku zrealizowanym na takich warunkach przez określony okres (co najmniej 15-20 lat). Tego typu interwencję można zaprogramować jako działanie wieloletnie (np. corocznie lub co dwa lata pozyskiwać na ten cel grunty w zasób gminy i sporządzać dla nich mpzp). Tego typu tereny mieszkaniowe powinny być wyznaczane wyłącznie w największych miejscowościach, wyposażonych w usługi, w tym przede wszystkim w przedszkole i szkołę. Taka interwencja, która jest korzystna dla młodych ludzi realizujących budynek mieszkalny, bo obniża koszt realizacji zabudowy o wartość gruntu, jest też bardzo korzystna dla gminy, bowiem zatrzymuje w dużych, dobrze wyposażonych miejscowościach młode rodziny, z których część być może właśnie dzięki takiej pomocy nie zdecyduje się na emigrację poza gminę.

Na terenie powiatu planuje się kontynuację procesów rewitalizacji. W mieście Tuchola zakłada się aktualizację obecnie obowiązującego Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Tucholi i dostosowanie go do nowych wymagań (nie są one wciąż określone - rewitalizacja będzie regulowana przepisami ogólnymi na poziomie krajowym). Rewitalizowany obszar obejmuje Starówkę w Tucholi wraz z jej XIX-wiecznymi przedmieściami. Zarówno w mieście, ale szczególnie na obszarach wiejskich, ważnym zagadnieniem jest porządkowanie opuszczonej zabudowy poprodukcyjnej oraz popogrowskiej. Zagospodarowanie to, w miarę możliwości powinno być wykorzystywane do przywracania funkcji gospodarczych. Korzystnym kierunkiem jest także adaptacja obiektów do celów społecznych. W przypadku braku zainteresowania rozwojem jakichkolwiek form działalności w obiektach tego typu, pożądanym kierunkiem będzie ich rozbiórka.

Cele i kierunki rozwoju obszaru powiatu tucholskiego

Schemat pokazujący logikę ustaleń Strategii. Cel nadrzędny to „deklaracja ideowa” - w praktyce bez znaczenia dla ustaleń, ale ważna dla promocji Strategii. Cele strategiczne stanowią pierwszy realny poziom grupowania ustaleń - w tej konkretnej strategii dotyczą trzech zasadniczych sfer (wyróżniono trzy cele strategiczne), w których zawiera się ustalenia - te sfery są już odzwierciedleniem konkretnych zidentyfikowanych w powiecie potrzeb. Obszary działań wyróżnia się dla usystematyzowania ustaleń w poszczególnych celach - np. w zakresie rozwoju społecznego, wyróżnia się obszar związany z aktywnością społeczną i z funkcjonowaniem infrastruktury. W ramach poszczególnych obszarów działań wskazuje się kierunki działań - opisujące konkretne zamierzenia wynikające ze zidentyfikowanych potrzeb. Najbardziej szczegółowym poziomem ustaleń Strategii są konkretne, imiennie nazwane, sprecyzowane przedsięwzięcia - czyli projekty, które wpisują się w bardziej ogólnie określone kierunki. Lista obejmuje te przedsięwzięcia, które były znane w momencie tworzenia Strategii, ale zakłada się, że dwukrotnie w ciągu roku dokonywać się będzie aktualizacji listy przedsięwzięć (usunięcie nieaktualnych, dodanie nowych). Przedsięwzięcia pogrupowano w układzie celów strategicznych - nie są więc one przypisane do konkretnych kierunków, czy obszarów, które realizują - ale do jednego z trzech celów strategicznych.

Cel nadrzędny: Wysoka jakość życia na terenie powiatu

Cel strategiczny 1: Nowoczesne społeczeństwo

Obszar działań 1.1: Aktywność społeczna

Kierunki działań:

1. Zwiększenie uczestnictwa mieszkańców w życiu społecznym gmin i powiatu
2. Wsparcie sektora organizacji pozarządowych
3. Popularyzacja sportu i aktywności ruchowej
4. Wsparcie klubów i stowarzyszeń sportowych
5. Rozwój usług poradnictwa dla mieszkańców
6. Opracowanie i realizacja zintegrowanego programu funkcjonowania instytucji kultury na terenie powiatu - w kierunku stworzenia atrakcyjnej oferty i włączania w życie kulturalne jak największej części gminnych społeczności
7. Poprawa zdolności mieszkańców do korzystania z technologii informacyjnych

Obszar działań 1.2: Infrastruktura rozwoju społecznego

Kierunki działań:

1. Zapewnienie wysokiego poziomu kształcenia na wszystkich poziomach edukacji
2. Rozwój bazy lokalowej i poprawa wyposażenie szkół na wszystkich poziomach edukacji
3. Opracowanie i realizacja w szkołach podstawowych i gimnazjach, programów: promocji nauk ścisłych, intensywniej nauki języków obcych, aktywności sportowej
4. Wspieranie niepublicznych placówek edukacyjnych
5. Zapewnienie powszechnego dostępu do opieki przedszkolnej
6. Zapewnienie opieki dla dzieci w wieku żłobkowym
7. Poszerzanie zakresu działalności instytucji kultury w kierunku prowadzenia zadań z zakresu rozwoju społecznego
8. Zapewnienie dostępności i wysokiej jakości ochrony zdrowia
9. Rozwój bazy sportowo-rekreacyjnej na potrzeby lokalnych społeczności
10. Opracowanie i wdrożenie programu dostosowania sfery usług publicznych do prognozowanego wzrostu liczności ludności starszej
11. Wzmacnianie zdolności do realizacji zadań z zakresu opieki społecznej oraz rozwiązywania problemów grup dotkniętych wykluczeniami społecznymi
12. Rozwój usług e-administracji
13. Stworzenie atrakcyjnych przestrzeni publicznych służących integracji lokalnych społeczności, w tym dostosowanie przestrzeni publicznych do potrzeb niepełnosprawnych.
14. Zapewnienie bezpieczeństwa ludności i mienia poprzez poprawę wyposażenia i rozbudowę bazy lokalowej Policji
15. Zapewnienie bezpieczeństwa ludności i mienia poprzez poprawę wyposażenia i rozbudowę bazy lokalowej Państwowej i Ochotniczych Straży Pożarnych
16. Zapewnienie bezpieczeństwa ludności i mienia poprzez poprawę wyposażenia i rozbudowę bazy lokalowej służb ratowniczych

Przedsięwzięcia do realizacji w ramach Celu strategicznego 1: Nowoczesne społeczeństwo

Przedsięwzięcia gminy Cerkyn

(uwaga – dla gminy Cerkyn przedstawiona kolejność oddaje priorytet – potrzeby realizacji)

1. Budowa przedszkola gminnego.
2. Budowa świetlicy wiejskiej w Sołectwie Zalesie.
3. Utworzenie domu dziennego pobytu, Środowiskowego Domu Pomocy, zakup sprzętu do wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej .
4. Przebudowa budynku Urzędu Gminy w Cerkynie – dostosowanie do potrzeb osób niepełnosprawnych, budowa windy.

5. Budowa kompleksu sportowo – edukacyjno – rekreacyjnego (stadionu sportowego, kortów tenisowych i innych obiektów sportowych) jako uzupełnienie infrastruktury hali widowiskowo – sportowej i boisk sportowych).
6. Budowa szatni z sanitariatami przy boiskach sportowych w Krzywogórcu oraz budowa zadaszenia z ławkami dla sportowców korzystających z kompleksu boisk „Orlik”.
7. Remont pomieszczeń kuchennych i zakup wyposażenia w budynku Szkoły Podstawowej w Cekcynie, w celu ponownego uruchomienia kuchni.
8. Remont budynku poszkolnego w Zdrojach z częściowym przeznaczeniem na mieszkania socjalne (konieczna wymiana pokrycia dachowego).

Przedsięwzięcia gminy Gostycyn

1. Utworzenie Domu Dziennego Pobytu dla osób Starszych w Gostycynie w ramach spółdzielni socjalnej
2. Budowa zespołu budynków wielofunkcyjnych składających się z Domu Seniora z funkcją kulturowo – edukacyjną (warsztaty artystyczne, uniwersytet trzeciego wieku) oraz obiektów o charakterze rekreacyjnym (basen, kręgielnia, strzelnica sportowa, punkt gastronomiczny) wraz z niezbędną infrastrukturą techniczną i turystyczną
3. Rozwój sieci komputerowej w szkołach na terenie Gminy Gostycyn
4. Wyposażenie pracowni do nauki języków obcych w szkołach na terenie gminy Gostycyn
5. Wyposażenie szkół w tablice interaktywne
6. Aktywna integracja młodzieży wiejskiej w Młodzieżowych Drużynach Pożarniczych przy OSP w gminie Gostycyn
7. Wyposażenie sal multimedialnych w szkołach na terenie Gminy Gostycyn
8. Modernizacja sal tematycznych GOK Gostycyn
9. Cykl imprez kulturalnych kultywujących tradycje i zwyczaje regionu,
10. Zachowanie, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego poprzez stworzenie borowiackiej chaty
11. Modernizacja świetlic wiejskich na terenie Gminy Gostycyn
12. Poprawa dostępu do usług medycznych w przychodni w Gostycynie poprzez zakup aparatu USG z kompletem głowic
13. Zakup rehabilitacyjnych szyn CPM do przychodni w Gostycynie
14. Rozbudowa remizy OSP w Gostycynie
15. Zakup sprzętu pożarniczego dla OSP i wzmocnienie służb ratowniczych w sprzęt do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków katastrof
16. Modernizacja/utworzenie placów zabaw na terenie gminy Gostycyn
17. Rozbudowa boisk sportowych przy Centrum Sportowo – Rehabilitacyjnym w Gostycynie
18. Adaptacja budynku byłej szkoły w Kamienicy na mieszkania socjalne

Przedsięwzięcia gminy Kęsowo

1. Dostosowanie budynku Zespołu Szkół w Żalnie do potrzeb osób niepełnosprawnych
2. Wyposażenie gabinetów dydaktycznych Zespołu Szkół w Żalnie w specjalistyczne pomoce naukowe
3. Wymiana sprzętu komputerowego i oprogramowania oraz zwiększenie liczby stanowisk komputerowych w Zespole Szkół w Żalnie
4. Wymiana sprzętu komputerowego w Zespole Szkół w Kęsowie
5. Rozbudowa i termomodernizacja świetlicy w Zespole Szkół w Kęsowie
6. Budowa basenu przy Zespole Szkół w Kęsowie
7. Remonty świetlic: w Pamiętowie, Drożdżenicy, Krajenkach, w Kęsowie na ul. Wyzwolenia, w Obrowie, Jeleńcu, Tuchółce
8. Budowa świetlicy w Grochowie
9. Remont budynku po byłym domu kultury w Drożdżenicy
10. Budowa dziennego domu pobytu dla osób starszych i niepełnosprawnych
11. Rozbudowa budynku Urzędu Gminy z dostosowaniem dla potrzeb osób niepełnosprawnych
12. Remonty placów zabaw na terenie gminy

13. Doposażenie OSP na terenie gminy w sprzęt ratowniczo-gaśniczy oraz samochody strażackie

Przedsięwzięcia gminy Lubiewo

1. Modernizacja boiska przy Zespole Szkół w Bysławiu
2. Dobudowa części gastronomicznej do budynku na kąpielisku w miejscowości Bysław
3. Rozbudowa i przebudowa Zespołu Szkół w Lubiewie z przeznaczeniem na zwiększenie miejsc przedszkolnych
4. Budowa skate parku na kąpielisku w miejscowości Bysław
5. Wymiana dachu i przebudowa poddasza w świetlicy wiejskiej w miejscowości Klonowo
6. Zagospodarowanie sportowo-rekreacyjno-turystyczne terenu Gminy Lubiewo (boiska sportowe, place zabaw, siłownie plenerowe, skate parki, ścieżki dydaktyczne, spacerowe, urządzenia małej architektury, itp.)

Przedsięwzięcia gminy Śliwice

1. Utworzenie (poprzez budowę nowego lub adaptację istniejącego obiektu) Domu Dziennego Pobytu
2. Utworzenie (poprzez budowę nowego lub adaptację istniejącego obiektu) Środowiskowego Domu Pomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi
3. Modernizacja i poprawa wyposażenia Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej (w tym: nowa infrastruktura Ośrodka ze szczególnym uwzględnieniem likwidacji barier architektonicznych oraz rozwiązanie problemu poruszania się pracowników socjalnych po terenie poprzez zakup samochodu służbowego).
4. Budowa sali gimnastycznej w Śliwicach
5. Zadaszenie Orlika w Śliwicach
6. Modernizacja stadionu w Śliwicach
7. Remont i modernizacja budynku Gminnego Ośrodka Kultury
8. Remont i termomodernizacja budynku Szkoły Podstawowej w Śliwicach
9. Remont i termomodernizacja budynku Gimnazjum w Śliwicach
10. Termomodernizacja budynku Szkoły Podstawowej w Śliwiczkach
11. Remont budynku Szkoły Podstawowej w Lińsku
12. Kapitałny remont lub budowa nowego budynku dla Przedszkola Samorządowego „Borowiaczek” w Śliwicach
13. Doposażenie i modernizacja wszystkich pracowni komputerowych w szkołach na terenie gminy Śliwice
14. Rozbudowa Przychodni w Śliwicach
15. Remont budynków i poprawa wyposażenia Ochotniczych Straży Pożarnych w sprzęt ratowniczo-gaśniczy, w tym zakup ciężkiego samochodu pożarniczego, zakup sprzętu pływającego, zakup sprzętu do ratownictwa wysokościowego, zakup środków do neutralizacji plam olejowych, wymiana centralnego ogrzewania w Domu Strażaka w Śliwicach
16. Budowa remizy dla OSP w Kręgu
17. Poprawa wyposażenia Policji (w tym zakup pojazdów)

Przedsięwzięcia gminy Tuchola

1. Modernizacja edukacyjnej infrastruktury sportowej przy Szkole Podstawowej nr 1 w Tucholi
2. Budowa sali gimnastycznej przy Szkole Podstawowej nr 5 w Tucholi
3. Modernizacja i doposażenie przedszkola nr 1 w Tucholi
4. Dokończenie prac konserwatorsko-restauratorskich DPS w Wysokiej
5. Rozbudowa, modernizacja i poprawa wyposażenia Miejskiego Centrum Lekarskiego w Tucholi, w tym w szczególności:
 - Rozbudowa i modernizacja istniejącej bazy lokalowej MCL o kolejne gabinety lekarskie i diagnostyczne wraz z dostosowaniem do potrzeb osób niepełnosprawnych
 - Termomodernizacja budynku MCL
 - Zakup aparatu RTG wraz z przystosowaniem pomieszczeń do aktualnych przepisów oraz wymogów
 - Zakup aparatury i urządzeń medycznych do diagnostyki tj. aparatu USG aparatu EKG, spirometri
 - Unowocześnienie i rozwój istniejącej bazy informatycznej oraz rozwój e-usług – m.in. rejestracja „on-line” pacjentów przez Internet, usługi telemedyczne i telekonsultacje, stworzenie efektywnych warunków umożliwiających przesyłanie wyników badań diagnostycznych drogą elektroniczną, rozwój

komunikacji elektronicznej

6. Remont budynków i poprawa wyposażenia Państwowej Straży Pożarnej i Ochotniczych Straży Pożarnych w sprzęt ratowniczo-gaśniczy, w tym zakup samochodów ratowniczo-gaśniczych i zakup wyposażenia dla celów szkoleniowych
7. Remont dachu świetlicy w Wielkiej Komorzy
8. Poprawa stanu zagospodarowania terenu przy świetlicy oraz poprawa wyposażenia świetlicy w Łosinach
9. Powiększenie placu przy świetlicy oraz poprawa wyposażenia świetlicy w Legbądzie
10. Rozbudowa oraz kompleksowy remont świetlicy wiejskiej w Rzepicznie
11. Poprawa stanu instalacji elektrycznej w świetlicy w Klocku
12. Adaptacja poddasza na pomieszczenie użytkowe oraz budowa pomieszczenia gospodarczego przy świetlicy w Stobnie
13. Rozbudowa budynku oraz modernizacja ogrodzenia placu zabaw przy świetlicy w Białowieży
14. Termomodernizacja, powiększenie oraz poprawa wyposażenia w sprzęt audiowizualny świetlicy wiejskiej w Kiełpinie
15. Budowa świetlicy wiejskiej w miejscowości Wysoka
16. Budowa świetlicy wiejskiej w miejscowości Słupy.

Projekty Powiatu Tucholskiego

2. Modernizacja i doposażenie Zespołu Szkół Licealnych i Technicznych, w tym w szczególności:
 - Modernizacja internatu
 - Powstanie boiska wielofunkcyjnego
 - Powstanie zewnętrznej windy przy budynku głównym szkoły dla osób niepełnosprawnych w celu likwidacji barier architektonicznych
 - Powstanie na potrzeby zawodu technik hotelarstwa pracowni: hotelarskiej, obsługi, przygotowania i ekspedycji śniadań.
 - Powstanie na potrzeby zawodu technik żywienia i usług gastronomicznych oraz kucharz pracowni: technologii gastronomicznej, pracowni obsługi gości.
 - Modernizacja pracowni aplikacji internetowych i baz danych - zakup nowych komputerów i oprogramowania na potrzeby zawodu technik informatyk
 - Modernizacja pracowni technologii na potrzeby zawodu technik mechanik.
 - Doposażenie pracowni: środków transportu, logistyki, gospodarki materiałowej
 - na potrzeby zawodu technik logistyk.
 - Doposażenie pracowni: organizowania i prowadzenia sprzedaży, techniki biurowej, ekonomiki i rachunkowości handlowej na potrzeby zawodu technik handlowiec oraz sprzedawca
2. Modernizacja i doposażenie Tucholskiego Centrum Edukacji Zawodowej – Centrum Kształcenia Praktycznego i Centrum Kształcenia Ustawicznego, w tym w szczególności rozbudowa/przebudowa przestrzeni dydaktycznej: pracowni gastronomicznej i mechanicznej, doposażenie bazy edukacyjnej w zakresie pomocy dydaktycznych.
3. Modernizacja i doposażenie Zasadniczej Szkoły Zawodowej w Śliwicach, w tym w szczególności doposażenie pracowni komputerowej do przeprowadzenia egzaminów zawodowych zgodnie z aktualnymi wymogami
4. Modernizacja i doposażenie Zespołu Szkół Licealnych i Agrotechnicznych w Tucholi, w tym w szczególności: budowa hali (wiaty) na potrzeby zajęć praktycznych dla kwalifikacji R-3 i R-21, modernizacja bazy informatycznej (komputerów) w pracowniach komputerowych, doposażenie w programy infrastrukturalne dla różnych kierunków kształcenia
5. Modernizacja i doposażenie Zespołu Szkół Ogólnokształcących im. Bartłomieja Nowodworskiego w Tucholi, w tym w szczególności:
 - likwidacja barier architektonicznych (montaż windy),
 - dostosowanie toalet do potrzeb uczniów niepełnosprawnych,
 - modernizacja sieci elektrycznej,
 - doposażenie pracowni informatycznej (zakup nowych komputerów i oprogramowania),
 - modernizacja sali gimnastycznej i toalet w segmencie sportowym (inwestycja rozpoczęta – niezakończona).

6. Dokończenie prac remontowo-modernizacyjnych w Szpitalu Powiatowym w Tucholi
7. Realizacja stacji dializ w Szpitalu Powiatowym w Tucholi
8. Realizacja zakładu opiekuńczo-leczniczego w Szpitalu Powiatowym w Tucholi
9. Utworzenie wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie
10. Wyposażenie sali Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w sprzęt do rehabilitacji oraz zatrudnienie rehabilitanta i rozpoczęcie usługi dziennej rehabilitacji osób niepełnosprawnych
11. Utworzenie sieci gospodarstw opiekuńczych oraz klubów integracji dla osób starszych aktywnych oraz dla osób z niepełnosprawnością (w tym dla osób z zaburzeniami psychicznymi) na bazie gospodarstw rolnych i agroturystycznych
12. Pozyskanie lokalu dla osób poruszających się na wózkach na potrzeby Warsztatów Terapii Zajęciowej w Tucholi
13. Utworzenie 1 rodzinnego domu dziecka do roku 2017
14. Doposażenie Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Tucholi w nowoczesny sprzęt do diagnozy i terapii, jak również zapewnienie dostępu do szkoleń specjalistycznych, tak aby placówka mogła wywiązać się na jak najlepszym poziomie z zadań statutowych i pozastatutowych, wynikających z zapotrzebowania lokalnego środowiska w zakresie pomocy psychologiczno-pedagogicznej
15. Zwiększenie kadr Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Tucholi
16. Budowa i wyposażenie placówki opiekuńczo – wychowawczej przystosowanej dla 14 wychowanków na terenie Powiatu Tucholskiego
17. „Bezpieczny urząd – bezpieczny obywatel” (podniesienie sprawności instytucjonalnej Starostwa Powiatowego poprzez stworzenie systemu bezpieczeństwa, wdrożenie usprawnień w zakresie poprawy procedur i praktyk działania, udoskonalenia struktury organizacyjnej oraz systemu zarządzania jednostką, rozwojem lokalnym i wiedzą posiadanych kadr)
18. Modernizacja obiektu Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Tucholi. Projekt obejmuje następujący zakres: Remont i modernizacja budynku (wymiana pokrycia dachowego, remont elewacji). Utwardzenie nawierzchni przed budynkiem SOW (wjazd, parking) wraz z modernizacją instalacji i urządzeń służących ochronie środowiska. Remont i doposażenie pomieszczeń SOW. Modernizacja placu zabaw przed budynkiem. Remont ogrodzenia. Wykonanie przyłącza gazowego wraz z modernizacją systemu grzewczego.
19. Rozbudowa, remont oraz budowa nowych obiektów w Białej.

Pozostałe projekty

1. Powołanie Biura Monitorowania Rozwoju Powiatu
2. Opracowanie i wdrożenie powiatowego programu zajęć dodatkowych w szkołach podstawowych i gimnazjach
3. Opracowanie i wdrożenie powiatowego programu zainteresowania młodzieży naukami ścisłymi
4. Opracowanie i wdrożenie powiatowego systemu stypendiów dla najlepszych uczniów - zwłaszcza w zakresie przedmiotów matematyczno-przyrodniczych
5. Opracowanie i wdrożenie powiatowego systemu olimpiad i konkursów dla szkół podstawowych i gimnazjalnych,
6. Opracowanie i wdrożenie powiatowego systemu motywowania i nagradzania nauczycieli osiągających najlepsze wyniki w nauczaniu,
7. Opracowanie i wdrożenie powiatowego systemu zawodów sportowych dla szkół podstawowych i gimnazjów
8. Opracowanie i realizacja programu przygotowania mieszkańców do korzystania z technologii informacyjnych
9. Utworzenie imiennych – indywidualnych skrzynek pocztowych dla wszystkich mieszkańców powiatu oraz stworzenie systemu przekazywania informacji publicznej drogą elektroniczną do mieszkańców

Cel strategiczny 2: Wzrost gospodarczy

Obszar działań 2.1: Zasoby ludzkie

Kierunki działań:

1. Rozwój szkolnictwa zawodowego
2. Rozwój doradztwa zawodowego
3. Poprawa poziomu wykształcenia i kwalifikacji ludności dorosłej

4. Rozwój przedsięwzięć ekonomii społecznej

Obszar działań 2.2: Otoczenie biznesu

Kierunki działań:

1. Wspieranie rozwoju i funkcjonowania instytucji otoczenia biznesu
2. Instytucjonalne wsparcie przedsiębiorców na terenie powiatu

Obszar działań 2.3: Przestrzeń dla rozwoju gospodarczego

Kierunki działań:

1. Kompleksowe przygotowanie terenów inwestycyjnych
2. Zagospodarowanie terenów atrakcyjnych turystycznie w ogólnodostępną infrastrukturę umożliwiającą realizację wypoczynku i rekreacji, w tym poprawa zagospodarowania szlaków turystycznych
4. Kreowanie i promocja zintegrowanych produktów turystycznych oraz wzmacnianie marki turystycznej powiatu tucholskiego
5. Rozwój edukacji ekologicznej
6. Rozwój informacji turystycznej
7. Promocja gospodarcza powiatu

Przedsięwzięcia do realizacji w ramach Celu strategicznego 2: Wzrost gospodarczy

Przedsięwzięcia gminy Gostycyn

1. Zmniejszenie bezrobocia gminy poprzez wsparcie przedsiębiorczości, uzbrojenie terenów inwestycyjnych oraz rozwój infrastruktury drogowej

Przedsięwzięcia gminy Kęsowo

1. Rozwój Obrowa, Przymuszewa, Adamkowa i Grochowa pod względem turystycznym
2. Odnowienie, oczyszczenie i oznakowanie bunkrów
3. Zagospodarowanie jeziora w Grochowie
4. Zagospodarowanie jeziora we Wieszczycach
5. Rozbudowa plaży w miejscowości Żalno
6. Budowa infrastruktury nad jeziorem Tuchółka

Przedsięwzięcia gminy Lubiewo

1. Budowa ścieżki spacerowej wokół jeziora Bysławskiego

Przedsięwzięcia gminy Tuchola

1. Inkubator przedsiębiorczości
2. Przygotowanie terenów inwestycyjnych przemysłowo-usługowych
3. Rozbudowa i przebudowa obiektu zakwaterowania zbiorowego przy OSiR w Tucholi
4. Budowa centrum sportów zimowych
5. Utworzenie skansenu budownictwa borowiackiego
6. Rozbudowa produktu turystycznego związanego z grodem Raciąż

Pozostałe projekty

1. Powołanie Powiatowego Centrum Obsługi Inwestorów
2. Powołanie Powiatowej Rady Zatrudnienia tworzonej przez największych pracodawców, dyrektorów szkół ponadgimnazjalnych i centrów kształcenia dorosłych oraz dyrektora Powiatowego Urzędu Pracy - zadaniem Rady będzie koordynacja kierunków kształcenia zawodowego oraz rozwój doradztwa zawodowego, a także koordynacja i organizacja praktyk zawodowych,

Cel strategiczny 3: Modernizacja przestrzeni

Obszar działań 3.1: Dostępność zewnętrzna i wewnętrzna powiatu

Kierunki działań:

1. Rozwój systemu transportu publicznego na terenie powiatu
2. Utrzymanie komunikacji kolejowej w relacjach Bydgoszcz - Chojnice i Bydgoszcz - Szlachta
3. Osiągnięcie i utrzymanie właściwego stanu technicznego dróg wojewódzkich
4. Osiągnięcie i utrzymanie właściwego stanu technicznego dróg powiatowych
5. Osiągnięcie i utrzymanie właściwego stanu technicznego dróg gminnych
6. Poprawa bezpieczeństwa na drogach

Obszar działań 3.2: Rozwój infrastruktury technicznej

Kierunki działań:

1. Rozwój infrastruktury zaopatrzenia w wodę
2. Rozwój infrastruktury odbioru i oczyszczania ścieków
3. Zapewnienie pewności zasilania w energię elektryczną
4. Rozwój sieci gazowych
5. Rozwój infrastruktury łączności i infrastruktury służącej zapewnieniu powszechnego dostępu do internetu
6. Rozwój infrastruktury gospodarki odpadami

Obszar działań 3.3: Planowanie przestrzenne

Kierunki działań:

1. Aktualizacja studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin powiatu
2. Sporządzaniem miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego – adekwatnie do bieżących potrzeb rozwojowych gmin
3. Wsparcie budownictwa mieszkaniowego poprzez wyznaczanie i wyposażanie w infrastrukturę terenów rozwoju zabudowy mieszkaniowej

Obszar działań 3.4: Działania na rzecz środowiska

Kierunki działań:

1. Ewidencja zasobów oraz działania ochronne i naprawcze w dziedzinie środowiska przyrodniczego
2. Ewidencja zasobów oraz działania ochronne i naprawcze w dziedzinie środowiska kulturowego

Obszar działań 3.5: Efektywność energetyczna i gospodarka niskoemisyjna

Kierunki działań:

1. Rozwój proekologicznych systemów grzewczych
2. Termomodernizacja budynków mieszkalnych oraz budynków użyteczności publicznej
3. Rozwój elektroenergetyki oraz energetyki ciepłej wykorzystującej odnawialne źródła energii
4. Rozwój sieci dróg rowerowych dla transportu i rekreacji

Obszar działań 3.6: Rewitalizacja miasta i miejscowości wiejskich

Kierunki działań:

1. Kontynuacja procesów rewitalizacji w mieście Tuchola
2. Kontynuacja procesów odnowy wsi w miejscowościach wiejskich powiatu
3. Adaptacja zagospodarowania byłych gospodarstw uspołecznionych na cele działalności gospodarczych lub społecznych

Przedsięwzięcia do realizacji w ramach Celu strategicznego 3: Modernizacja przestrzeni
Przedsięwzięcia gminy Cekcyn (uwaga – dla gminy Cekcyn przedstawiona kolejność oddaje priorytet – potrzeby realizacji) <ol style="list-style-type: none">1. Przebudowa dróg powiatowych wraz z kanalizacją deszczową i wymianą azbestowej sieci wodociągowej (ul. Główna, Wczasowa, Szkolna, Krótka, Okrężna).

2. Budowa ul. Kolejowej i ul. Tartacznej.
3. Inwestycje wodno – kanalizacyjne
 - Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowościach: Ludwichowo, Trzebciny, Zamarte, Wierzchucin, Huta,
 - Budowa sieci kanalizacyjnej wokół Jeziora Wielkiego Cekcyńskiego,
 - Inne sieci kanalizacyjne – uzbrojenie działek mieszkalnych i letniskowych,
 - Budowa II linii przesyłowej do oczyszczalni w Rudzkim Moście,
 - Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków,
 - Projekty z zakresu sieci wodociągowej: Huta, Cekcyn (wymiana rur azbestowych - ul. Główna, Wczasowa, Szkolna, Kanałowa),
 - Podłączenie miejscowości Błędzim do sieci wodociągowej z terenu gminy Lniano,
 - Podłączenie miejscowości Piła - Młyn do sieci wodociągowej z terenu gminy Gostycyn,
 - Inne sieci wodociągowe (uzbrojenie działek).
4. Budowa ścieżek rowerowych
 - Cekcyn – Rudzki Most
 - Cekcyn – Wierzchucin
 - Cekcyn - Bysław
 - Cekcyn – Krzywogoniec – Małe Gacno
5. Rewitalizacja dworców kolejowych w miejscowościach : Cekcyn i Wierzchucin

Przedsięwzięcia gminy Gostycyn

1. Remont sieci wodociągowej wraz z przyłączami we wsi Bagienica oraz budowa nowej linii wodociągowej, omijającej tę wieś z przepompowni wody Bagienica do Kamienicy
2. Modernizacja sieci wodociągowej w miejscowości Gostycyn ul. Główna wraz z przyłączami
3. Modernizacja sieci wodociągowej w miejscowości Pruszc ul. Kościelna wraz z przyłączami
4. Budowa sieci wodociągowej z Gostycyna do miejscowości Piła wraz z objęciem nią osiedla tzw. Betlejem i ul. Jeziornej - I etap
5. Modernizacja SUW w Piła Olga - pełna automatyzacja wraz z remontem studni głębinowych nr 1 i 2 - II etap
6. Rozbudowa sieci wodociągowej w miejscowości Piła w kierunku Osiedla Nogawica i jezior: Rudzianka i Średniego - III etap
7. Budowa retencyjnego zbiornika wodnego w miejscowości Kamienica wraz z zastosowaniem pełnej automatyzacji
8. Budowa, bądź wymiana rurociągu na trasie Wielki Mędromierz-Gostycyn w celu pełnego zabezpieczenia wody w przypadku wystąpienia awarii urządzeń wodociągowych
9. Budowa sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej w miejscowości Gostycyn
10. Budowa sieci wodociągowej w miejscowości Łyskowo
11. Modernizacja starych i budowa nowych sieci kanalizacji sanitarnej i wodociągowej do miejscowości Piła w gminie Gostycyn wraz z budową oczyszczalni przyzagrodowych
12. Budowa kolektora kanalizacji sanitarnej, łączącego wieś Przyrowa - z kolektorem we wsi Wielki Mędromierz wraz z zastosowaniem nowoczesnych tłoczni ściekowych
13. Budowa kolektora sanitarnego tłoczego z terenu gminy Gostycyn do systemu kanalizacji sanitarnej Miasta i Gminy Tuchola
14. Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w Gostycynie
15. Budowa ścieżki rowerowej wzdłuż drogi wojewódzkiej z Pruszcza do Kamienicy, z Łyskowa do Tucholi
16. Utwardzenie parkingów przynależnych do budynków świetlic wiejskich w Małej Kloni, Bagienicy, Pruszczu
17. Termomodernizacja budynku WDK Wielka Klonia,
18. Termomodernizacja budynków wielorodzinnych, Wspólnot Mieszkaniowych oraz budynków użyteczności publicznej zlokalizowanych na terenie Gminy Gostycyn
19. Ogrzewanie przyjazne środowisku w przychodni w Gostycynie
20. Kompleksowa rewitalizacja nieczynnej stacji PKP wraz z terenami przyległymi w miejscowości Pruszc
21. Oświetlenie miejsc użyteczności publicznej zasilane z odnawialnych źródeł energii

Przedsięwzięcia gminy Kęsowo

1. Wykonanie sieci wodociągowej w Drożdzienicy i Pamiętowie
2. Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie gminy
3. Budowa ścieżki pieszo – rowerowej Tuchółka - Jeleńcz
4. Budowa ścieżki pieszo – rowerowej Kęsowo - Pamiętowo
5. Budowa ciągu pieszo- jezdni Bralewnica - Adamkowo
6. Budowa ścieżki pieszo – rowerowej Kęsowo - Obrowo
7. Budowa ścieżki pieszo- rowerowej Kęsowo - Jeleńcz
8. Budowa ścieżki pieszo – rowerowej Kęsowo - Adamkowo (przebieg przez ulicę Pamiętowską)
9. Budowa ścieżki pieszo – rowerowej Kęsowo - Drożdżenica (do bunkra)
10. Rewitalizacja parku i pałacu w Kęsowie z dostosowaniem budynku dla potrzeb osób niepełnosprawnych
11. Prowadzenie dalszych badań archeologicznych grodziska w Obrowie
12. Budowa i rozbudowa oświetlenia ulicznego na terenie gminy
13. Instalacja układów solarnych i paneli do produkcji energii elektrycznej na budynkach szkół oraz innych obiektów komunalnych

Przedsięwzięcia gminy Lubiewo

1. Przebudowa ulicy Ks. Czarnowskiego i ul. Lipowej w Lubiewie
2. Przebudowa ulicy Okrężnej w Bysławiu
3. Przebudowa ulicy 13 Lutego w Bysławiu
4. Przebudowa ulicy Leśnej w Suchej
5. Remont ulicy Hallera w Lubiewie
6. Remont ulicy Kwiatowej w Bysławiu
7. Remont ulicy 13 Lutego w Bysławiu
8. Przebudowa drogi 010605C Bysław –Trutnowo - od ul. 13 lutego do drogi powiatowej nr 1039C na odcinku 2,821 km
9. Przebudowa drogi 010620C Sucha Młyn - Cierplewo - do przebudowanego odcinka na odcinku 0,36 km
10. Przebudowa drogi 010620C Sucha Młyn - Cierplewo - od krzyżówki do granicy gminy na odcinku 1,2 km
11. Przebudowa drogi 010643 Sucha - Cierplewo (kier. „Przydatki” do drogi gminnej nr 010620C) na odcinku 1,316 km
12. Przebudowa drogi 010617C Sucha – Bieniek na odcinku 1.0 km
13. Przebudowa drogi 010608C Lubiewo – Bysławek na odcinku 3,5 km
14. Przebudowa drogi 010612C Lubiewo – Jania Góra (do Brukniwa) na odcinku 1,5 km
15. Przebudowa drogi 010601C Nowe Dziuki - Szumiąca na odcinku 2,013 km
16. Przebudowa drogi 010603C Piła – Szumiąca na odcinku 3,654 km
17. Przebudowa drogi 010644C Bysław - Teolog (do granicy gminy, kier. Cekcyn) na odcinku 0,7 km
18. Lubiewo - Przebudowa ulicy Lipowej i Ks. Czarnowskiego z budową chodników i ciągu pieszo-rowerowego wraz z budową kanalizacji deszczowej i przebudową oświetlenia ulicznego
19. Bysław - Przebudowa ulicy Okrężnej z łącznikami i częścią ulicy Krótkiej wraz z budową kanalizacji deszczowej
20. Przebudowa kotłowni i instalacji c.o. w Ośrodku Zdrowia w miejscowości Lubiewo
21. Wprowadzanie zadrzewień liniowych przy drogach gminnych i powiatowych na terenie gminy Lubiewo
22. Tworzenie zieleńców i parków gminnych
23. Przebudowa przepustu w miejscowości Wępin na drodze powiatowej Bysław-Cekcyn (Zamrzonka)
24. Przebudowa i remont stacji uzdatniania wody w miejscowości Lubiewo i Sucha
25. Kapitałny remont ze zmianą technologii i rozbudową stacji uzdatniania wody w miejscowości Bysław
26. Budowa sieci wodociągowej „spinającej” sieć stacji Bysław - Lubiewo oraz Lubiewo-Sucha
27. Wymiana sieci wodociągowej azbestowej na PCV w miejscowości Bysław
28. Rozbudowa oczyszczalni ścieków w miejscowości Bysław o obiekty: gospodarczo-garażowe i socjalno-administracyjne
29. Modernizacja i remont przepompowni ścieków w miejscowościach: Lubiewo, Klonowo, Bysławek, Minikowo, Bysław

30. Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków dla terenów nieobjętych systemem kanalizacji ściekowej
31. Budowa linii kablowej oświetlenia ulicznego w pasie drogowym drogi gminnej na działkach o nr ewid. 101 i 107 położonych w miejscowości Teolog
32. Budowa kablowej linii oświetlenia drogowego ścieżki rowerowej Bysław – Bysławek
33. Budowa oświetlenia na ul. 13 Lutego w miejscowości Bysław
34. Przebudowa oświetlenia ulicznego na ul. Lipowej i Ks. Czarnowskiego w miejscowości Lubiewo
35. Wymiana oświetlenia ulicznego na energooszczędne na terenie gminy
36. Budowa oświetlenia na ulicy Modrakowej i Zbysława w miejscowości Bysław
37. Budowa parkingu i lokali usługowych przy Urzędzie Gminy w Lubiewie na działce nr 415
38. Zagospodarowanie placu przy ul. Spokojnej w miejscowości Bysław (miejsca parkingowe, nasadzenia, odwodnienie)
39. Renowacja zbiornika wodnego w miejscowości Trutnowo
40. Renaturyzacja jeziora Jezioraki
41. Zagospodarowanie terenu w centrum Klonowa
42. Rewitalizacja fontanny w miejscowości Bysław i Lubiewo
43. Wymiana bądź likwidacja punktowych źródeł niskiej emisji (kotłów CO) na bardziej ekologiczne
44. Budowa i przebudowa instalacji OZE w budynkach użyteczności publicznej oraz indywidualnych.
45. Wymiana pokryć dachowych z płyt cementowo-azbestowych (dofinansowanie dla mieszkańców)

Przedsięwzięcia gminy Śliwice

1. Przebudowa drogi powiatowej 1005 C od granicy powiatu – Czersk – Śliwice – Łąski Piec – do granicy powiatu
2. Przebudowa drogi powiatowej 1017C na odcinku Wielkie Gacno - Śliwice – Błędno
3. Przebudowa drogi powiatowej 1006C w miejscowości Rosochatka
4. Przebudowa drogi powiatowej 1016C na odcinku Lińsk – Okoniny Nadjeziorne
5. Przebudowa skrzyżowania dróg powiatowych w Śliwicach
6. Przebudowa drogi gminnej 010209C na odcinku Główka – Okoniny,
7. Przebudowa drogi gminnej 010222C na odcinku Okoniny Nadjeziorne - Główka
8. Przebudowa drogi gminnej 010219C na odcinku od skrzyżowania z droga powiatową do Kamionki
9. Przebudowa drogi gminnej 010212C na odcinku Śliwice – Wądoły
10. Przebudowa i rozbudowa oczyszczalni ścieków w Śliwicach etap II oraz budowa sieci wodociągowej z przyłączeniami w Śliwicach – Wybudowania i Lińsk – Wybudowania
11. Przebudowa i rozbudowa stacji uzdatniania wody w Śliwicach
12. Budowa sieci wodociągowej na nowych osiedlach mieszkaniowych w Śliwicach
13. Budowa sieci kanalizacyjnej wraz z przyłączami do miejscowości Łąski Piec
14. Budowa sieci kanalizacyjnej na nowych osiedlach mieszkaniowych w Śliwicach
15. Termomodernizacja wszystkich obiektów użyteczności publicznej.

Przedsięwzięcia gminy Tuchola

1. Rozbudowa i modernizacja multimodalnego centrum przesiadkowego w Tucholi (kolej, autobusy/busy, taxi, parkingi samochodowe i rowerowe)
2. Budowa i przebudowa ulic: aleja LOP, Budowlana, Cegielniana, Chojnicka, dr. Karasiewicza, Dworcowa, Garbary, Kolejowa, Kołłątaja, Kopernika, Lipowa, Mickiewicza, Nad Kiczą, Piastowska, plac Zamkowy, Poczтовая, Sępoleńska, Szkolna, Towarowa, Transportowa, Wiejska, Zamkowa i Ku Wiatrakom oraz wybranych drogi osiedlowe w Tucholi, a także dróg gminnych: 010101C, 010103C, 010105C, 010107C, 010110C, 010112C, 010113C, 010114C, 010118C, 010119C, 010120C i 010125C
3. Budowa wodociągu w m. Raciąski Młyn
4. Rozbudowa sieci wodociągowej w ul. Starodworcowej w Tucholi
5. Rozbudowa sieci wodociągowej w rejonie ulic Mickiewicza i aleja 700-lecia w Tucholi
6. Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowościach Legbąd i Brody
7. Budowa kanalizacji w m. Przy Szosie Bydgoskiej
8. Budowa kanalizacji w m. Mały Mędromierz

9. Budowa kanalizacji w m. Jesionowo
10. Budowa kanalizacji w m. Raciąski Młyn
11. Budowa kanalizacji sanitarnej na osiedlu domów jednorodzinnych Kopernika w Tucholi
12. Budowa kanalizacji sanitarnej w m. Nowa Tuchola
13. Budowa kanalizacji sanitarnej w m. Słupy
14. Budowa kanalizacji w ul. Janta-Połczyńskiego w Tucholi
15. Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w ul. Czarna Droga, Główna i Rybacka w Tucholi
16. Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków w miejscowościach: Legbąd, Kłoczek, Biała, Woźniowa, Rzepiczna, Łosiny, Wymysłowo
17. Budowa sieci wodno-kanalizacyjnej i kanalizacji deszczowej na ODJ Kopernika w Tucholi (kontynuacja)
18. Budowa sieci wodociągowej i kanalizacji deszczowej na ODJ Rudzki Most I i II (kontynuacja)
19. Budowa sieci gazowej z Tucholi do miejscowości Wymysłowo oraz Trzcionek.
20. Budowa sieci gazowej na osiedlu Przy Szosie Bydgoskiej w Tucholi.
21. Rozwój systemu gospodarki odpadami, w tym działania inwestycyjne, edukacyjne, organizacyjne i zwiększenie zatrudnienia
22. Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej: Urzędu Miejskiego w Tucholi, Tucholskiego Ośrodka Kultury w Tucholi oraz szkół podstawowych w Tucholi nr 1, nr 3 i nr5.
23. Rewitalizacja dworca kolejowego w Tucholi
24. Rewitalizacja średniowiecznego układu urbanistycznego miasta Tucholi

Projekty Powiatu Tucholskiego

1. Termomodernizacja budynku Powiatowej Stacji Sanitarnej-Epidemiologicznej w Tucholi
2. Prace konserwatorsko-restauratorskie budynku Domu Pomocy Społecznej w Wysokiej (kontynuacja).
3. Prace konserwatorsko-restauratorskie budynku Muzeum w Tucholi.
4. Przebudowa budynku Starostwa – budowa windy.
5. Przebudowa dróg powiatowych z uwzględnieniem chodników i ścieżek rowerowych (poprawa bezpieczeństwa)
6. Ewidencja obiektów istotnych dla ochrony i promocji dziedzictwa kulturowego powiatu

Pozostałe projekty

1. Drogi wskazujące do modernizacji zapewniające konieczne bezpośrednie połączenia z transeuropejską siecią transportową (TEN-T), portem lotniczym, terminalami towarowymi, centrami lub platformami logistycznymi lub inwestycji na drogach poza TEN-T, wypełniające luki w sieci dróg pomiędzy ośrodkami wojewódzkimi, miastami nie będącymi stolicami województwa (regionalnymi i subregionalnymi) - droga powiatowa Tuchola-Tleń 1015C (jako najkrótsze połączenie z autostradą A1)
2. Drogi wskazujące do modernizacji zapewniające konieczne bezpośrednie połączenia z transeuropejską siecią transportową (TEN-T), portem lotniczym, terminalami towarowymi, centrami lub platformami logistycznymi lub inwestycji na drogach poza TEN-T, wypełniające luki w sieci dróg pomiędzy ośrodkami wojewódzkimi, miastami nie będącymi stolicami województwa (regionalnymi i subregionalnymi) - droga powiatowa Tuchola-Raciąż 1009C (połączenie znacznych obszarów wiejskich gminy, poprzez Tucholę, z siecią TEN-T);
3. Drogi wskazujące do modernizacji zapewniające konieczne bezpośrednie połączenia z transeuropejską siecią transportową (TEN-T), portem lotniczym, terminalami towarowymi, centrami lub platformami logistycznymi lub inwestycji na drogach poza TEN-T, wypełniające luki w sieci dróg pomiędzy ośrodkami wojewódzkimi, miastami nie będącymi stolicami województwa (regionalnymi i subregionalnymi) - droga wojewódzka 237 do Mąkowskiej (jako połączenie z drogą krajową nr 25 do Bydgoszczy)
4. Drogi wskazujące do modernizacji zapewniające konieczne bezpośrednie połączenia z transeuropejską siecią transportową (TEN-T), portem lotniczym, terminalami towarowymi, centrami lub platformami logistycznymi lub inwestycji na drogach poza TEN-T, wypełniające luki w sieci dróg pomiędzy ośrodkami wojewódzkimi, miastami nie będącymi stolicami województwa (regionalnymi i subregionalnymi) - droga wojewódzka 237 do Czerskiej (jako najkrótsze połączenie z drogą krajową nr 22 do Gdańska)
5. Drogi wskazujące do modernizacji zapewniające konieczne bezpośrednie połączenia z transeuropejską

siecią transportową (TEN-T), portem lotniczym, terminalami towarowymi, centrami lub platformami logistycznymi lub inwestycji na drogach poza TEN-T, wypełniające luki w sieci dróg pomiędzy ośrodkami wojewódzkimi, miastami nie będącymi stolicami województwa (regionalnymi i subregionalnymi) - droga wojewódzka 240 do Świecia i do Chojnic wraz z planowaną obwodnicą Tucholi (połączenie z lokalnymi ośrodkami i węzłami komunikacyjnymi w Chojnicach i Świeciu).

6. Przebudowa wiaduktu w Gostycynie w ciągu drogi wojewódzkiej nr 237
7. Przebudowa mostu w Legbądzie w ciągu drogi wojewódzkiej nr 237
8. Realizacja obwodnicy Tucholi w ciągu drogi wojewódzkiej nr 240
9. Termomodernizacja obiektu Prokuratury Okręgowej przy ul. Świeckiej 23 w Tucholi wraz przebudową systemów grzewczych i wymianą oświetlenia na energooszczędne w budynku
10. Modernizacja obiektu Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia w Tucholi.
11. Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Cekcyn
12. Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Gostycyn
13. Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kęsowo
14. Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Lubiewo
15. Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Śliwice
16. Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tuchola

Priorytety rozwoju

Uwaga - pole ranga/priorytet należy interpretować następująco:

„najwyższy” - zadanie o absolutnie największym znaczeniu dla rozwoju powiatu/gminy, powinno być realizowane natychmiast przy zaangażowaniu maksymalnych możliwych sił i środków

„wysoki” - zadanie o bardzo dużym znaczeniu dla rozwoju powiatu/gminy, powinno być realizowane możliwie szybko przy zaangażowaniu maksymalnych możliwych sił i środków

„średni” - zadanie ważne dla rozwoju powiatu/gminy, ale nie wskazywane jako niezbędne lub nie wiążące się z realizacją najważniejszych potrzeb; powinno być realizowane przy braku bardziej istotnych potrzeb lub w sytuacji gdy nie wiąże się z dużym nakładem środków

„niski” - zadanie nie mające bezpośredniego lub pośredniego wpływu na realizację potrzeb rozwojowych powiatu/gminy, ale mogące pozytywnie wpłynąć na jej stan rozwoju; powinno być realizowane przy braku bardziej istotnych potrzeb

Nadanie rangi/priorytetu nie jest wiążące dla samorządów - ma zadanie pomocnicze przy podejmowaniu decyzji na temat kształtowania rozwoju powiatu i gmin.

Cel strategiczny / Obszar działań / Kierunek działań	Ranga / priorytet
Cel strategiczny 1: Nowoczesne społeczeństwo	
Obszar działań 1.1: Aktywność społeczna	
1. Zwiększenie uczestnictwa mieszkańców w życiu społecznym gmin i powiatu	średni
2. Wsparcie sektora organizacji pozarządowych	średni
3. Popularyzacja sportu i aktywności ruchowej	średni
4. Wsparcie klubów i stowarzyszeń sportowych	średni
5. Rozwój usług poradnictwa dla mieszkańców	wysoki
6. Opracowanie i realizacja zintegrowanego programu funkcjonowania instytucji kultury na terenie powiatu - w kierunku stworzenia atrakcyjnej oferty i włączania w życie kulturalne jak największej części gminnych społeczności	wysoki

7. Poprawa zdolności mieszkańców do korzystania z technologii informacyjnych	najwyższy
Obszar działań 1.2: Infrastruktura rozwoju społecznego	
1. Zapewnienie wysokiego poziomu kształcenia na wszystkich poziomach edukacji	najwyższy
2. Rozwój bazy lokalowej i poprawa wyposażenie szkół na wszystkich poziomach edukacji	wysoki
3. Opracowanie i realizacja w szkołach podstawowych i gimnazjach, programów: promocji nauk ścisłych, intensywnej nauki języków obcych, aktywności sportowej	najwyższy
4. Wspieranie niepublicznych placówek edukacyjnych	średni
5. Zapewnienie powszechnego dostępu do opieki przedszkolnej	najwyższy
6. Zapewnienie opieki dla dzieci w wieku żłobkowym	wysoki
7. Poszerzanie zakresu działalności instytucji kultury w kierunku prowadzenia zadań z zakresu rozwoju społecznego	wysoki
8. Zapewnienie dostępności i wysokiej jakości ochrony zdrowia	wysoki
9. Rozwój bazy sportowo-rekreacyjnej na potrzeby lokalnych społeczności	średni
10. Opracowanie i wdrożenie programu dostosowania sfery usług publicznych do prognozowanego wzrostu liczebności ludności starszej	wysoki
11. Wzmacnianie zdolności do realizacji zadań z zakresu opieki społecznej oraz rozwiązywania problemów grup dotkniętych wykluczeniami społecznymi	wysoki
12. Rozwój usług e-administracji	wysoki
13. Stworzenie atrakcyjnych przestrzeni publicznych służących integracji lokalnych społeczności, w tym dostosowanie przestrzeni publicznych do potrzeb niepełnosprawnych.	średni
14. Zapewnienie bezpieczeństwa ludności i mienia poprzez poprawę wyposażenia i rozbudowę bazy lokalowej Policji	wysoki
15. Zapewnienie bezpieczeństwa ludności i mienia poprzez poprawę wyposażenia i rozbudowę bazy lokalowej Państwowej i Ochotniczych Straży Pożarnych	wysoki
16. Zapewnienie bezpieczeństwa ludności i mienia poprzez poprawę wyposażenia i rozbudowę bazy lokalowej służb ratowniczych	wysoki
Cel strategiczny 2: Wzrost gospodarczy	
Obszar działań 2.1: Zasoby ludzkie	
1. Rozwój szkolnictwa zawodowego	najwyższy
2. Rozwój doradztwa zawodowego	najwyższy
3. Poprawa poziomu wykształcenia i kwalifikacji ludności dorosłej	wysoki
4. Rozwój przedsięwzięć ekonomii społecznej	najwyższy
Obszar działań 2.2: Otoczenie biznesu	
1. Wspieranie rozwoju i funkcjonowania instytucji otoczenia biznesu	średni
2. Instytucjonalne wsparcie przedsiębiorców na terenie powiatu	średni
Obszar działań 2.3: Przestrzeń dla rozwoju gospodarczego	
1. Kompleksowe przygotowanie terenów inwestycyjnych	najwyższy
2. Zagospodarowanie terenów atrakcyjnych turystycznie w ogólnodostępną infrastrukturę umożliwiającą realizację wypoczynku i rekreacji, w tym poprawa zagospodarowania szlaków turystycznych	wysoki
3. Kreowanie i promocja zintegrowanych produktów turystycznych oraz wzmacnianie marki turystycznej powiatu tucholskiego	wysoki
4. Rozwój edukacji ekologicznej	wysoki
5. Rozwój informacji turystycznej	wysoki
6. Promocja gospodarcza powiatu	wysoki
Cel strategiczny 3: Modernizacja przestrzeni	

Obszar działań 3.1: Dostępność zewnętrzna i wewnętrzna powiatu	
1. Rozwój systemu transportu publicznego na terenie powiatu	najwyższy
2. Utrzymanie komunikacji kolejowej w relacjach Bydgoszcz - Chojnice i Bydgoszcz - Szlachta	najwyższy
3. Osiągnięcie i utrzymanie właściwego stanu technicznego dróg wojewódzkich	średni
4. Osiągnięcie i utrzymanie właściwego stanu technicznego dróg powiatowych	wysoki
5. Osiągnięcie i utrzymanie właściwego stanu technicznego dróg gminnych	wysoki
6. Poprawa bezpieczeństwa na drogach	średni
Obszar działań 3.2: Rozwój infrastruktury technicznej	
1. Rozwój infrastruktury zaopatrzenia w wodę	wysoki
2. Rozwój infrastruktury odbioru i oczyszczania ścieków	wysoki
3. Zapewnienie pewności zasilania w energię elektryczną	niski
4. Rozwój sieci gazowych	średni
5. Rozwój infrastruktury łączności i infrastruktury służącej zapewnieniu powszechnego dostępu do internetu	najwyższy
6. Rozwój infrastruktury gospodarki odpadami	niski
Obszar działań 3.3: Planowanie przestrzenne	
1. Aktualizacja studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin powiatu	wysoki
2. Sporządzaniem miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego – adekwatnie do bieżących potrzeb rozwojowych gmin	wysoki
3. Wsparcie budownictwa mieszkaniowego poprzez wyznaczanie i wyposażanie w infrastrukturę terenów rozwoju zabudowy mieszkaniowej	wysoki
Obszar działań 3.4: Działania na rzecz środowiska	
1. Ewidencja zasobów oraz działania ochronne i naprawcze w dziedzinie środowiska przyrodniczego	niski
2. Ewidencja zasobów oraz działania ochronne i naprawcze w dziedzinie środowiska kulturowego	niski
Obszar działań 3.5: Efektywność energetyczna i gospodarka niskoemisyjna	
1. Rozwój proekologicznych systemów grzewczych	niski
2. Termomodernizacja budynków mieszkalnych oraz budynków użyteczności publicznej	średni
3. Rozwój elektroenergetyki oraz energetyki ciepłej wykorzystującej odnawialne źródła energii	średni
4. Rozwój sieci dróg rowerowych dla transportu i rekreacji	najwyższy
Obszar działań 3.6: Rewitalizacja miasta i miejscowości wiejskich	
1. Kontynuacja procesów rewitalizacji w mieście Tuchola	średni
2. Kontynuacja procesów odnowy wsi w miejscowościach wiejskich powiatu	średni
3. Adaptacja zagospodarowania byłych gospodarstw uspołecznionych na cele działalności gospodarczych lub społecznych	wysoki

Założenia realizacji Strategii

Uwaga:

Oznaczenia w polu ORSG:

- 1 - zadanie potencjalnie może być realizowane w ramach polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego (Strategia dla ORSG), pod warunkiem spełnienia wymogów/kryteriów dostępowych określonych w Regionalnym Programie Operacyjnym.
- 2 - zadanie szczególnie predestynowane do realizacji w ramach polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego (Strategia dla ORSG)

Cel strategiczny / Obszar działań / Kierunek działań	Rola samorządu gminnego	Rola samorządu powiatowego	Uwagi	ORSG
Cel strategiczny 1: Nowoczesne społeczeństwo				
Obszar działań 1.1: Aktywność społeczna				
1. Zwiększenie uczestnictwa mieszkańców w życiu społecznym gmin i powiatu	rola inspirująca i koordynująca; możliwość bezpośredniej interwencji - ograniczona, głównie dotyczy organizacji imprez, aktywności w ramach placówek kultury	rola pomocnicza - w zakresie promocji oraz organizacji imprez o charakterze ogólnopowiatowym		
2. Wsparcie sektora organizacji pozarządowych	niewielka możliwość bezpośredniego wpływu - głównie poprzez udostępniania lokali i promocję	rola pomocnicza - w zakresie promocji i realizacji programów wsparcia o charakterze ogólnopowiatowym	potencjalnie duża możliwość interwencji na poziomie strategii dla LGD	
3. Popularyzacja sportu i aktywności ruchowej	rola inspirująca i koordynująca; możliwość bezpośredniej interwencji - ograniczona, głównie poprzez rozwój bazy i organizację zajęć i programów w zakresie aktywności	rola pomocnicza - w zakresie promocji oraz organizacji imprez i zawodów o charakterze ogólnopowiatowym		
4. Wsparcie klubów i stowarzyszeń sportowych	rola inspirująca i koordynująca; możliwość bezpośredniej interwencji - ograniczona, głównie poprzez rozwój bazy	rola pomocnicza - w zakresie promocji		
5. Rozwój usług poradnictwa dla mieszkańców	rola decydująca dla powodzenia zadania - zadanie może być realizowane tylko przy zaangażowaniu samorządu gminnego	rola pomocnicza - w zakresie promocji lub rola decydująca jeśli zadanie będzie miało charakter programu powiatowego		
6. Opracowanie i realizacja zintegrowanego programu funkcjonowania instytucji kultury na terenie powiatu - w kierunku stworzenia atrakcyjnej oferty i włączania w życie kulturalne jak największej części gminnych społeczności	rola decydująca dla powodzenia zadania - instytucje kultury stanowią zadanie własne samorządu gminnego	rolą samorządu powiatowego powinno być objęcie zadania patronatem i koordynowanie działań gmin - formalnie samorząd powiatowy nie ma kompetencji w tym zakresie	zadanie opiera się na tradycyjnej bardzo dobrej współpracy współpracy wszystkich samorządów na terenie powiatu - powodzenie zadania zależy od dobrej woli samorządów gminnych w zakresie zaakceptowania pewnych reguł funkcjonowania instytucji kultury,	

			zakładających podział zadań pomiędzy gminy i realizację zadań także na rzecz mieszkańców innych gmin	
7. Poprawa zdolności mieszkańców do korzystania z technologii informacyjnych	rola decydująca dla powodzenia zadania - zadanie może być realizowane tylko przy zaangażowaniu samorządu gminnego	rola pomocnicza - w zakresie promocji lub rola decydująca jeśli zadanie będzie miało charakter programu powiatowego		
Obszar działań 1.2: Infrastruktura rozwoju społecznego				
1. Zapewnienie wysokiego poziomu kształcenia na wszystkich poziomach edukacji	rola decydująca w zakresie poziomów kształcenia należących do zadań własnych gminy	rola decydująca w zakresie poziomów kształcenia należących do zadań własnych powiatu		1
2. Rozwój bazy lokalowej i poprawa wyposażenie szkół na wszystkich poziomach edukacji	rola decydująca w zakresie poziomów kształcenia należących do zadań własnych gminy	rola decydująca w zakresie poziomów kształcenia należących do zadań własnych powiatu		1
3. Opracowanie i realizacja w szkołach podstawowych i gimnazjach, programów: promocji nauk ścisłych, intensywnej nauki języków obcych, aktywności sportowej	rola decydująca - dotyczy zadania własnego gminy	może pełnić rolę koordynatora programu o charakterze ogólnopowiatowym - taka realizacja zadania byłaby pożądana	zadanie powinno być realizowane na poziomie powiatu - poprzez opracowanie zunifikowanych programów dla całego powiatu	2
4. Wspieranie niepublicznych placówek edukacyjnych	niewielka możliwość bezpośredniego wpływu - głównie poprzez udostępniania lokali i promocję	w praktyce - brak możliwości wsparcia		
5. Zapewnienie powszechnego dostępu do opieki przedszkolnej	rola decydująca - dotyczy zadania własnego gminy	może pełnić rolę koordynatora programu o charakterze ogólnopowiatowym - taka realizacja zadania byłaby pożądana	zadanie powinno być realizowane w sposób umożliwiający łatwy dostęp do przedszkoli na terenie całego powiatu bez względu na położenie przedszkola w konkretnej gminie - zapotrzebowanie i dostępność powinny się bilansować na poziomie powiatowym	2
6. Zapewnienie opieki dla dzieci w wieku żłobkowym	rola decydująca - dotyczy zadania własnego gminy	może pełnić rolę koordynatora programu o charakterze ogólnopowiatowym - taka realizacja zadania byłaby pożądana	zadanie powinno być realizowane w sposób umożliwiający łatwy dostęp do żłobków na terenie całego powiatu bez względu na położenie żłobka w konkretnej gminie - zapotrzebowanie i dostępność powinny się bilansować na poziomie powiatowym	2

7. Poszerzanie zakresu działalności instytucji kultury w kierunku prowadzenia zadań z zakresu rozwoju społecznego	rola decydująca - dotyczy zadania własnego gminy	w praktyce - brak możliwości wsparcia		1
8. Zapewnienie dostępności i wysokiej jakości ochrony zdrowia	pośrednia możliwość interwencji w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej	duża możliwość interwencji w zakresie leczenia specjalistycznego		
9. Rozwój bazy sportowo-rekreacyjnej na potrzeby lokalnych społeczności	rola decydująca - dotyczy zadania własnego gminy	w praktyce - brak możliwości wsparcia		
10. Opracowanie i wdrożenie programu dostosowania sfery usług publicznych do prognozowanego wzrostu liczebności ludności starszej	rola decydująca - dotyczy kilku rodzajów usług publicznych zaliczanych do zadań własnych gmin	rola decydująca w zakresie leczenia specjalistycznego (dostosowanie profilu działalności do potrzeb zmian struktur wieku)		
11. Wzmacnianie zdolności do realizacji zadań z zakresu opieki społecznej oraz rozwiązywania problemów grup dotkniętych wykluczeniami społecznymi	rola decydująca - dotyczy zadania własnego gminy	w praktyce - brak możliwości wsparcia		2
12. Rozwój usług e-administracji	rola decydująca na poziomie wprowadzania programów e-usług do urzędów gmin	rola decydująca na poziomie wprowadzania programów e-usług do starostwa i instytucji podległych		1
13. Stworzenie atrakcyjnych przestrzeni publicznych służących integracji lokalnych społeczności, w tym dostosowanie przestrzeni publicznych do potrzeb niepełnosprawnych.	rola decydująca - dotyczy zadania własnego gminy	w praktyce - brak możliwości wsparcia		1
14. Zapewnienie bezpieczeństwa ludności i mienia poprzez poprawę wyposażenia i rozbudowę bazy lokalowej Policji	rola decydująca na poziomie gminy	wsparcie struktur powiatowych, możliwość koordynacji działań na poziomie powiatu		
15. Zapewnienie bezpieczeństwa ludności i mienia poprzez poprawę wyposażenia i rozbudowę bazy lokalowej Państwowej i Ochotniczych Straży Pożarnych	rola decydująca na poziomie gminy	wsparcie struktur powiatowych, możliwość koordynacji działań na poziomie powiatu		
16. Zapewnienie bezpieczeństwa ludności i mienia	rola decydująca na poziomie gminy	wsparcie struktur powiatowych, możliwość koordynacji działań na		

poprzez poprawę wyposażenia i rozbudowę bazy lokalowej służb ratowniczych		poziomie powiatu		
Cel strategiczny 2: Wzrost gospodarczy				
Obszar działań 2.1: Zasoby ludzkie				
1. Rozwój szkolnictwa zawodowego	w praktyce - brak możliwości wsparcia	rola decydująca - dotyczy zadania własnego powiatu		2
2. Rozwój doradztwa zawodowego	w praktyce - brak możliwości wsparcia	rola decydująca - dotyczy zadania własnego powiatu	współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy	2
3. Poprawa poziomu wykształcenia i kwalifikacji ludności dorosłej	w praktyce - brak możliwości wsparcia	rola decydująca - dotyczy zadania własnego powiatu	współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy	2
4. Rozwój przedsięwzięć ekonomii społecznej	potencjalnie duża możliwość wsparcia i koordynacji z poziomu urzędu gminy	potencjalnie duża możliwość wsparcia i koordynacji z poziomu administracji powiatowej		2
Obszar działań 2.2: Otoczenie biznesu				
1. Wspieranie rozwoju i funkcjonowania instytucji otoczenia biznesu	ograniczone możliwości bezpośredniego wsparcia	ograniczone możliwości bezpośredniego wsparcia	IOB w większości są instytucjami stricte komercyjnymi, których wsparcie na poziomie samorządów może dotyczyć głównie promocji, udostępnianie lokali, itp. działania pośrednie	
2. Instytucjonalne wsparcie przedsiębiorców na terenie powiatu	ograniczone możliwości bezpośredniego wsparcia	potencjalnie duża możliwość wsparcia i koordynacji z poziomu administracji powiatowej - poprzez utworzenie specjalistycznej jednostki wspierającej przedsiębiorców		
Obszar działań 2.3: Przestrzeń dla rozwoju gospodarczego				
1. Kompleksowe przygotowanie terenów inwestycyjnych	rola decydująca na poziomie gminy - dotyczy zadania własnego gminy	ograniczone możliwości wsparcia - głównie poprzez promocję		
2. Zagospodarowanie terenów atrakcyjnych turystycznie w ogólnodostępną infrastrukturę umożliwiającą realizację wypoczynku i rekreacji, w tym poprawa zagospodarowania szlaków turystycznych	rola decydująca na poziomie gminy - dotyczy zadania własnego gminy	w praktyce - brak możliwości interwencji		
3. Kreowanie i promocja zintegrowanych produktów turystycznych oraz wzmacnianie marki turystycznej powiatu	wsparcie poprzez promocję	wsparcie poprzez promocję		

tucholskiego				
4. Rozwój edukacji ekologicznej	ograniczone możliwości bezpośredniego wsparcia	potencjalnie możliwość koordynacji z poziomu powiatu		
5. Rozwój informacji turystycznej	zadanie może być realizowane poprzez utrzymywanie tego typu placówki w strukturze administracji gminnej	zadanie może być realizowane poprzez utrzymywanie tego typu placówki w strukturze administracji powiatowej		
6. Promocja gospodarcza powiatu	rola decydująca - dotyczy zadania własnego gminy	rola decydująca - dotyczy zadania własnego powiatu		
Cel strategiczny 3: Modernizacja przestrzeni				
Obszar działań 3.1: Dostępność zewnętrzna i wewnętrzna powiatu				
1. Rozwój systemu transportu publicznego na terenie powiatu	ograniczone możliwości bezpośredniego wsparcia	rola decydująca - dotyczy zadania własnego powiatu		
2. Utrzymanie komunikacji kolejowej w relacjach Bydgoszcz - Chojnice i Bydgoszcz - Szlachta	ograniczone możliwości bezpośredniej interwencji - głównie za pomocą lobbingu	ograniczone możliwości bezpośredniej interwencji - głównie za pomocą lobbingu		
3. Osiągnięcie i utrzymanie właściwego stanu technicznego dróg wojewódzkich	ograniczone możliwości bezpośredniej interwencji - głównie za pomocą lobbingu	ograniczone możliwości bezpośredniej interwencji - głównie za pomocą lobbingu		
4. Osiągnięcie i utrzymanie właściwego stanu technicznego dróg powiatowych	w praktyce - brak możliwości interwencji	rola decydująca - dotyczy zadania własnego powiatu		
5. Osiągnięcie i utrzymanie właściwego stanu technicznego dróg gminnych	rola decydująca - dotyczy zadania własnego gminy	w praktyce - brak możliwości interwencji		
6. Poprawa bezpieczeństwa na drogach	rola decydująca w stosunku do dróg gminnych; poza tym - możliwość licznych działań pośrednich	rola decydująca w stosunku do dróg powiatowych; poza tym - możliwość licznych działań pośrednich		
Obszar działań 3.2: Rozwój infrastruktury technicznej				
1. Rozwój infrastruktury zaopatrzenia w wodę	rola decydująca - dotyczy zadania własnego gminy	w praktyce - brak możliwości interwencji		1
2. Rozwój infrastruktury odbioru i oczyszczania ścieków	rola decydująca - dotyczy zadania własnego gminy	w praktyce - brak możliwości interwencji		2
3. Zapewnienie pewności zasilania w energię elektryczną	w praktyce - brak możliwości interwencji (tylko lobbing)	w praktyce - brak możliwości interwencji (tylko lobbing)		
4. Rozwój sieci gazowych	w praktyce - brak możliwości interwencji (tylko lobbing)	w praktyce - brak możliwości interwencji (tylko lobbing)		
5. Rozwój infrastruktury łączności i infrastruktury służącej zapewnieniu powszechnego	potencjalnie duża możliwość wsparcia z poziomu urzędu gminy	potencjalnie duża możliwość wsparcia i koordynacji z poziomu powiatu (zwłaszcza w przypadku działań o charakterze		

dostępu do internetu		ponadlokalnym)		
6. Rozwój infrastruktury gospodarki odpadami	stosunkowo nieduża możliwość interwencji	stosunkowo nieduża możliwość interwencji		
Obszar działań 3.3: Planowanie przestrzenne				
1. Aktualizacja studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin powiatu	rola decydująca - dotyczy zadania własnego gminy	w praktyce - brak możliwości interwencji		
2. Sporządzaniem miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego – adekwatnie do bieżących potrzeb rozwojowych gmin	rola decydująca - dotyczy zadania własnego gminy	w praktyce - brak możliwości interwencji		
3. Wsparcie budownictwa mieszkaniowego poprzez wyznaczanie i wyposażanie w infrastrukturę terenów rozwoju zabudowy mieszkaniowej	rola decydująca - dotyczy zadania własnego gminy	w praktyce - brak możliwości interwencji		
Obszar działań 3.4: Działania na rzecz środowiska				
1. Ewidencja zasobów oraz działania ochronne i naprawcze w dziedzinie środowiska przyrodniczego	rola decydująca - dotyczy zadania własnego gminy	potencjalnie duża możliwość interwencji z poziomu powiatu na przykład poprzez prowadzenie programu o charakterze powiatowym		1
2. Ewidencja zasobów oraz działania ochronne i naprawcze w dziedzinie środowiska kulturowego	rola decydująca - dotyczy zadania własnego gminy	potencjalnie duża możliwość interwencji z poziomu powiatu na przykład poprzez prowadzenie programu o charakterze powiatowym		
Obszar działań 3.5: Efektywność energetyczna i gospodarka niskoemisyjna				
1. Rozwój proekologicznych systemów grzewczych	rola decydująca w zakresie budynków należących do gmin możliwość wsparcia działań podmiotów indywidualnych	rola decydująca w zakresie budynków należących do powiatu		1
2. Termomodernizacja budynków mieszkalnych oraz budynków użyteczności publicznej	rola decydująca w zakresie budynków należących do gmin możliwość wsparcia działań podmiotów indywidualnych	rola decydująca w zakresie budynków należących do powiatu		1
3. Rozwój elektroenergetyki oraz energetyki ciepłej wykorzystującej odnawialne źródła energii	ograniczona możliwość interwencji	w praktyce - brak możliwości interwencji		1
4. Rozwój sieci dróg	rola decydująca -	ograniczona możliwość		1

rowerowych dla transportu i rekreacji	dotyczy zadania własnego gminy	interwencji - głównie w zakresie dróg rowerowych w ciągu dróg powiatowych		
Obszar działań 3.6: Rewitalizacja miasta i miejscowości wiejskich				
1. Kontynuacja procesów rewitalizacji w mieście Tuchola	rola decydująca - dotyczy zadania własnego gminy	w praktyce - brak możliwości interwencji		2
2. Kontynuacja procesów odnowy wsi w miejscowościach wiejskich powiatu	rola decydująca - dotyczy zadania własnego gminy	w praktyce - brak możliwości interwencji		1
3. Adaptacja zagospodarowania byłych gospodarstw uspołecznionych na cele działalności gospodarczych lub społecznych	rola decydująca - dotyczy zadania własnego gminy	w praktyce - brak możliwości interwencji		1

System monitorowania

Założenia systemu monitorowania

Obowiązujące w Polsce przepisy nie narzucają obowiązku monitorowania stanu rozwoju społeczno-gospodarczego powiatów. Obligatoryjny monitoring dotyczy natomiast gmin, ale tylko w aspekcie zagospodarowania przestrzennego - wynika z ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, która w art. 32 stwierdza iż „W celu oceny aktualności studium i planów miejscowych wójt, burmistrz albo prezydent miasta dokonuje analizy zmian w zagospodarowaniu przestrzennym gminy, ocenia postępy w opracowywaniu planów miejscowych i opracowuje wieloletnie programy ich sporządzania w nawiązaniu do ustaleń studium, z uwzględnieniem decyzji zamieszczonych w rejestrach, o których mowa w art. 57 ust. 1-3 i art. 67, oraz wniosków w sprawie sporządzenia lub zmiany planu miejscowego”. Powyższa ustawa precyzuje także, że ocena taka powinna się odbywać co najmniej raz w czasie kadencji rady gminy).

Częstotliwość i charakter (zakres) tego typu monitoringu są zdecydowanie niewystarczające, stąd tak duża rola inicjatyw podejmowanych przez samorządy w tym zakresie. System monitoringu służy lepszemu zarządzaniu przestrzenią i lepszej realizacji zadań własnych - jest więc istotny zarówno dla powiatów, jak i dla gmin - przy czym zakres monitoringu dla obydwu tych poziomów jest w pewnych aspektach odmienny.

Bieżący dostęp do najbardziej aktualnych danych dotyczących stanu rozwoju oraz charakteru (kierunków, tendencji, natężenia i dynamiki) zachodzących procesów społeczno-gospodarczych, jak również ocena pozycji powiatu i gminy na tle innych jednostek, pozwalają na podejmowanie działań zapewniających realizację interesów powiatu i gmin w najlepszy z możliwych w danej sytuacji i przy określonych możliwościach, sposób.

Monitorowanie zachodzących zmian jest jednym z podstawowych instrumentów kreowania rozwoju danego obszaru. Znajomość aktualnej sytuacji społeczno-gospodarczej (także sytuacji na tle innych jednostek) pozwala na szybsze i trafniejsze podejmowanie decyzji. W przypadku planowania strategicznego, monitoring ma na celu:

- ocenę stopnia realizacji zakładanych celów rozwoju,
- ocenę stopnia i jakości realizacji zadań własnych,
- ocenę stanu zagospodarowania przestrzennego i jego zmian,
- szybką identyfikację pojawiających się konfliktów lub barier rozwoju dla szybkiego

przeciwdziałania im,

- ocenę zmian uwarunkowań, w których funkcjonuje dana jednostka (zmiana uwarunkowań w sąsiednich gminach, w powiecie lub w województwie może wpłynąć na zmianę oceny mocnych i słabych stron, szanse i zagrożeń rozwoju),
- ocenę potrzeby aktualizacji Strategii (związaną z pojawieniem się zbyt wielu, lub zbyt złożonych nowych uwarunkowań rozwoju).

W planowaniu strategicznym monitoring jest więc niezbędny przede wszystkim dla szybkiego reagowania na niekorzystny rozwój sytuacji oraz dla stwierdzenia potrzeby weryfikacji ogólnych zamierzeń rozwojowych - jeśli dotychczasowe założenia przestają wystarczać dla prowadzenia racjonalnej polityki rozwoju.

Doceniając rolę monitoringu w nowoczesnym zarządzaniu powiatem oraz gminami, sugeruje się powołanie w strukturach Starostwa Powiatowego wyspecjalizowanej komórki zajmującej się tym zagadnieniem. Tego typu Biuro Monitorowania Rozwoju Powiatu powinno analizować bieżącą sytuację rozwojową nie tylko powiatu, ale też każdej z gmin - co z jednej strony byłoby dużą pomocą samorządu powiatowego dla każdej z gmin, ale jednocześnie zapewniałoby w pełni porównywalny co do zakresu, aktualności i jakości monitoring na terenie całego powiatu. Powiat tucholski byłby pierwszą jednostką, która wprowadza tego typu instrument wspomagający zarządzanie przestrzenią oraz realizację zadań własnych. Tego typu placówka byłaby niezwykle cenna dla przedsięwzięć wykraczających poza granice poszczególnych gmin.

Monitorowanie stanu realizacji ustaleń strategii powinno być nierozdzielną częścią całego procesu monitorowania stanu rozwoju powiatu. Stan rozwoju powiatu i każdej z gmin powiatu jest kontekstem realizacji ustaleń strategii – ustalenia te nie mogą być skutecznie wdrażane w oderwaniu od procesów rozwojowych zachodzących w powiecie.

Alternatywnym rozwiązaniem do powołania samodzielnej komórki monitorującej stan rozwoju powiatu, działającej w strukturach Starostwa, jest nawiązanie stałej, wieloletniej współpracy z jednostką badawczą realizującą to zagadnienie na potrzeby całego powiatu. Wadą takiego rozwiązania jest rezygnacja z wykształcenia własnych kadr w tej dziedzinie oraz gorszy poziom monitorowania niektórych zagadnień, dla zrozumienia których niezbędna jest także znajomość specyfiki powiatu, co nie zawsze jest dostrzegalne z pozycji jednostki ulokowanej w ośrodku akademickim, z dala od danego obszaru. W dłuższym okresie takie rozwiązanie będzie też niewątpliwie bardziej kosztowne.

Źródłami danych na potrzeby monitoringu są:

- Urzędy Gmin, Urząd Miejski, Starostw Powiatowe oraz instytucje podległe samorządom gminnym i powiatowemu - w zakresie zadań własnych, zmian zagospodarowania, inwestycji realizowanych na terenie gmin,
- Urząd Statystyczny – w zakresie zagadnień społeczno-gospodarczych (zachodzących procesów i struktur mający miejsce na terenie powiatu) oraz w zakresie oceny zmian roli i znaczenia gmin na tle powiatu i województwa oraz powiatu na tle województwa i innych powiatów,
- gestorzy sieci – w zakresie infrastruktury technicznej (zwłaszcza przesyłowej) oraz komunikacyjnej (drogi krajowe, wojewódzkie, linie kolejowe) zlokalizowanej na terenie powiatu,
- Wojewódzka Inspekcja Ochrony Środowiska – jako instytucja prowadząca regularne oceny stanu różnych aspektów środowiska na terenie województwa,
- inne jednostki - w zakresie określonych kompetencji.

Oceniając możliwości monitorowania zmian stanu rozwoju powiatu oraz poszczególnych gmin powiatu, należy zwrócić uwagę, iż:

- część zadań zapisanych w Strategii wiąże się z jednorazowym wykonaniem inwestycji - monitoring tego typu przedsięwzięć jest najłatwiejszy, gdyż miarą sukcesu jest tu ich zrealizowanie;
- część działań, które są zapisane w Strategii jako ważne dla rozwoju, nie ma charakteru mierzalnego - nie można liczbowo lub wskaźnikowo określić, czy zadanie zostało wykonane;
- w zakresie niektórych rodzajów działań, miarą sukcesu jest poprawa pozycji w danej dziedzinie na tle innych jednostek. W ten sposób należy oceniać ogólny poziom rozwoju społeczno-gospodarczego - sytuacją dowodzącą, iż rozwój danego obszaru jest porównywalny z innymi co do tempa i charakteru, jest nie pogarszanie własnej pozycji na tle średnich i na tle innych obszarów, a miarą sukcesu jest ich poprawa;
- wiele zadań ma charakter ciągły - dotyczą one np. zadań własnych w zakresie infrastruktury społecznej i technicznej. W zakresie infrastruktury technicznej pierwszy etap wiąże się z rozbudową sieci i urządzeń do czasu osiągnięcia zakładanego stanu (ten etap jest mierzalny i porównywalny z innymi obszarami), ale kolejny etap to utrzymywanie bieżącej sprawności i odpowiednich standardów funkcjonowania (na tym etapie nie ma możliwości porównań z innymi obszarami, a jedynie istnieje możliwość określenia, na ile sprawna jest zarządzana przez gminę infrastruktura);
- wiele zadań nie ma charakteru inwestycyjnego, a jedynie wiążą się z poprawą - usprawnieniem istniejącego stanu.

Monitoring powinien być przeprowadzany poprzez coroczne (jednorazowe w ciągu roku) sporządzenie raportu przedstawiającego zestawienie danych i informacji o aktualnym stanie powiatu oraz gmin, stanie realizacji zamierzanych celów rozwoju, stanie zagospodarowania przestrzennego oraz zmianach, które zaszły w tych aspektach w okresie od poprzedniego raportu. Sugeruje się, by wykonywać tego typu opracowanie w drugim kwartale każdego roku, gdyż wówczas dostępne są już dane i informacje za rok ubiegły (dane dotyczące zadań własnych) lub z poprzedzającego go roku (dane publikowane przez Urząd Statystyczny).

Prowadząc monitoring, należy być świadomym, że w zakresie wielu aspektów rozwoju nie istnieją proste miary statystyczne pozwalające na ocenę tempa zachodzących zmian. W zakresie niektórych dziedzin nie jest możliwe określenie optymalnego stanu rozwoju – tym samym nie można określić stopnia zrealizowania tego celu (zaawansowania realizacji). W przypadku części zagadnień ocena jest utrudniona ze względu na sposób zbierania lub publikowania danych przez służby do tego powołane (np. inspekcję ochrony środowiska, urząd statystyczny). W niektórych aspektach charakter zmian można ocenić dopiero w okresie kilku-kilkunastu lat (np. związek poziomu edukacji z sytuacją na rynku pracy).

Wskaźniki realizacji celów rozwoju powiatu

Stan realizacji ustaleń Strategii będzie monitorowany na czterech płaszczyznach:

- ogólnej - obejmującej generalne wskaźniki stanu realizacji celów rozwoju obszaru powiatu. Dla tego poziomu ustala się wskaźniki docelowe.
- szczegółowej - obejmującej szczegółowe wskaźniki stanu rozwoju obszaru powiatu. Dla tego poziomu nie ustala się wskaźników docelowych. Jest to lista wskaźników, które świadczą o charakterze zmian (kierunkach i tempie) stanu rozwoju obszaru powiatu (monitorują więc procesy społeczno-gospodarcze zachodzące na terenie powiatu). Te wskaźniki powinny podlegać interpretacji, która uwzględni także ogólny charakter zmian stanu rozwoju województwa i innych powiatów. Ocena zmian stanu rozwoju powiatu tucholskiego powinna być więc zarówno „bezwzględna” (wyłącznie porównanie wskaźników) jak i „względna” (porównanie tempa zmian na tle innych obszarów)
- szczegółowej - obejmującej ocenę stanu przedsięwzięć zidentyfikowanych w procesie

tworzenia Strategii i zawartych w ustaleniach Strategii oraz wszelkich innych przedsięwzięć podjętych podczas realizacji ustaleń Strategii (zidentyfikowanych już po przyjęciu Strategii jako instrumenty realizacji jej ustaleń)

- za pomocą wskaźników samokontroli - „markerów realizacji ustaleń strategii”. Są to zdefiniowane dla określonych okresów, oczekiwane poziomy postępu realizacji lub stanu rozwoju w określonych dziedzinach. Osiągnięcie zakładanego wskaźnika w określonym okresie wskazuje na prawidłowe tempo realizacji.

Poziom ogólny - generalne wskaźniki stanu realizacji celów rozwoju obszaru powiatu

Wskaźniki poziomu ogólnego, które w sposób najbardziej syntetyczny informują o stanie rozwoju powiatu w wyniku realizacji ustaleń Strategii, przedstawiono poniżej:

Wskaźnik	Uwagi	Wartość w powiecie tucholskim w roku bazowym (2013)	Oczekiwana wartość w powiecie tucholskim w roku 2020	Stan wskaźnika w roku					
				2015	2016	2017	2018	2019	2020
Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy społecznej w ludności ogółem (%)	1	16,2%	mniej niż 14,0%						
Wskaźnik osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą	2	54	co najmniej 60						
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3-5 lat	3	608	co najmniej 800						
Przeciętny wynik egzaminu gimnazjalnego z matematyki	4	46,69	co najmniej 50,0						
saldo migracji międzypowiatowych (osoby)	5	-87	średnia wartość za lata 2018-20 korzystniejsza od -20 (przewaga odpływu nad napływem nie większa niż 20 osób)						

Uwagi:

1. Dane z Banku Danych Lokalnych GUS - Kategoria: OCHRONA ZDROWIA I OPIEKA SPOŁECZNA, Grupa: ŚRODOWISKOWA POMOC SPOŁECZNA, Podgrupa: Zasięg korzystania z pomocy społecznej wg kryterium dochodowego i ekonomicznych grup wieku, „kryterium dochodowe” – wybrać „ogółem”, „wiek” – wybrać „ogółem”; pobrać wartość z pola „ogółem”
2. Dane z Banku Danych Lokalnych GUS – Kategoria: PODMIOTY GOSPODARCZE I PRZEKSZTAŁCENIA WŁASNOŚCIOWE I STRUKTURALNE, Grupa: PODMIOTY GOSPODARKI NARODOWEJ – WSKAŹNIKI, Podgrupa: Podmioty – wskaźniki, „zakres przedmiotowy” wybrać „osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności”, pobrać wartość z pola „osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności”
3. Dane z Banku Danych Lokalnych GUS - Kategoria: WYCHOWANIE PRZEDSZKOLNE, Grupa: DZIECI OBJĘTE WYCHOWANIEM PRZEDSZKOLNYM, Podgrupa: Dzieci objęte wychowaniem przedszkolnym – wskaźniki, „zakres przedmiotowy” wybrać „dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3-5 lat”, pobrać wartość z pola „dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3-5 lat”
4. Dane Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Gdańsku; żeby uzyskać wskaźnik należy wyciągnąć średnią z wyników średnich procentowych z matematyki (suma wyników średnich uzyskanych w

gminach z matematyki podzielona przez 6)

5. Dane z Banku Danych Lokalnych GUS - Kategoria: LUDNOŚĆ, Grupa: MIGRACJE WEWNĘTRZNE I ZAGRANICZNE, Podgrupa: Migracje na pobyt stały międzypowiatowe wg typu, kierunku i płci migrantów, „kierunki migracji” wybrać „saldo migracji”, „płeć” wybrać „ogółem”, pobrać wartość z pola „saldo migracji/ogółem”

Poziom szczegółowy - wskaźniki stanu rozwoju obszaru powiatu

PODSTAWOWE DANE - dane zbierane dla każdej z gmin oraz agregowane dla powiatu										
Parametr	Źródło danych	Uwagi metodologiczne	Wartość 2013	Wartość 2014	Wartość 2015	Wartość 2016	Wartość 2017	Wartość 2018	Wartość 2019	Wartość 2020
Liczba ludności	Bank Danych Lokalnych GUS - www.stat.gov.pl	n.d.								
Liczba kobiet		n.d.								
Liczba mężczyzn		n.d.								
Współczynnik feminizacji		7								
Współczynnik feminizacji w grupie 15-39 lat		8								
Zmiana liczby ludności w stosunku do poprzedniego roku (w %)		1								
Gęstość zaludnienia (osoby/km ²)		2								
Gęstość zaludnienia na obszarach bezleśnych (osoby/km ² powierzchni bezleśnej)		3								
Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców		4								
Saldo migracji na 1000 mieszkańców		5								
Powierzchnia użytków rolnych		n.d.								
Powierzchnia lasów		n.d.								
Udział powierzchni leśnej (% powierzchni ogółem)		n.d.								
Udział użytków rolnych (% powierzchni ogółem)		n.d.								
Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych - ogółem		n.d.								
Wskaźnik zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców - ogółem		6								
Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych - przemysł i budownictwo wg klasyfikacji PKD2007		n.d.								
Wskaźnik zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców - przemysł i budownictwo wg klasyfikacji PKD2007		6								
Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych - usługi wg klasyfikacji PKD2007		n.d.								
Wskaźnik zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców - usługi wg klasyfikacji PKD2007		6								

Udział ludności obsługiwanej przez sieć wodociagową		n.d.								
Udział ludności obsługiwanej przez sieć kanalizacyjną		n.d.								
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym		n.d.								
PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ - dane zbierane dla każdej z gmin oraz agregowane dla powiatu										
Parametr	Źródło danych	Uwagi metodologiczne	Wartość 2013	Wartość 2014	Wartość 2015	Wartość 2016	Wartość 2017	Wartość 2018	Wartość 2019	Wartość 2020
Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych - ogółem	Bank Danych Lokalnych GUS - www.stat.gov.pl	n.d.								
Wskaźnik zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców - ogółem		9								
Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych - przemysł i budownictwo wg klasyfikacji PKD2007		n.d.								
Wskaźnik zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców - przemysł i budownictwo wg klasyfikacji PKD2007		9								
Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych - usługi wg klasyfikacji PKD2007		n.d.								
Wskaźnik zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców - usługi wg klasyfikacji PKD2007		1								
Zmiana liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych - ogółem (w stosunku do poprzedniego roku)		10								
Zmiana liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych - przemysł i budownictwo wg klasyfikacji PKD2007 (w stosunku do poprzedniego roku)		10								
Zmiana liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych - usługi wg klasyfikacji PKD2007 (w stosunku do poprzedniego roku)		2								
BEZROBOCIE - dane zbierane dla każdej z gmin oraz agregowane dla powiatu										
Parametr	Źródło danych	Uwagi metodologiczne	Wartość 2013	Wartość 2014	Wartość 2015	Wartość 2016	Wartość 2017	Wartość 2018	Wartość 2019	Wartość 2020
Liczba zarejestrowanych bezrobotnych - ogółem	Bank Danych Lokalnych GUS - www.stat.gov.pl	n.d.								
Liczba zarejestrowanych bezrobotnych - mężczyzn		n.d.								
Liczba zarejestrowanych bezrobotnych - kobiet		n.d.								
Zmiana liczby zarejestrowanych bezrobotnych - ogółem - w stosunku do roku poprzedniego		11								
Zmiana liczby zarejestrowanych bezrobotnych - mężczyzn - w		11								

stosunku do roku poprzedniego										
Zmiana liczby zarejestrowanych bezrobotnych - kobiet - w stosunku do roku poprzedniego		11								
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym		n.d.								
Liczba bezrobotnych pozostających bez pracy ponad 1 rok		n.d.								
Udział bezrobotnych pozostających bez pracy ponad 1 rok (% ogółu)		n.d.								
Liczba bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym lub bez wykształcenia		n.d.								
Liczba bezrobotnych z wykształceniem zasadniczym zawodowym		n.d.								
Liczba bezrobotnych z wykształceniem średnim (maturalnym)		n.d.								
Liczba bezrobotnych z wykształceniem wyższym		n.d.								
Udział bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym lub bez wykształcenia (% ogółu)	Powiatowy Urząd Pracy w Tucholi	n.d.								
Udział bezrobotnych z wykształceniem zasadniczym zawodowym (% ogółu)		n.d.								
Udział bezrobotnych z wykształceniem średnim (maturalnym) (% ogółu)		n.d.								
Udział bezrobotnych z wykształceniem wyższym (% ogółu)		n.d.								
Liczba bezrobotnych w wieku 18-24 lata		n.d.								
Udział bezrobotnych w wieku 18-24 lata (% ogółu)		n.d.								
Liczba bezrobotnych w wieku 55-64 lata		n.d.								
Udział bezrobotnych w wieku 55-64 lata (% ogółu)		n.d.								
KOMUNIKACJA - dane zbierane dla każdej z gmin; wybrane dane agregowane dla powiatu										
Parametr	Źródło danych	Uwagi metodologiczne	Wartość 2013	Wartość 2014	Wartość 2015	Wartość 2016	Wartość 2017	Wartość 2018	Wartość 2019	Wartość 2020
Długość dróg gminnych	Bank Danych Lokalnych GUS - www.stat.gov.pl	n.d.								
Długość dróg gminnych o nawierzchni utwardzonej		n.d.								
Długość dróg powiatowych	Zarząd Dróg Powiatowych	n.d.								
Długość dróg powiatowych o nawierzchni utwardzonej		n.d.								
Długość dróg wojewódzkich	Zarząd Dróg Wojewódzkich	n.d.								

Udział dróg gminnych o nawierzchni utwardzonej (% ogółu)	dane urzędów gmin	n.d.								
Udział dróg powiatowych o nawierzchni utwardzonej (% ogółu)	dane urzędów gmin	n.d.								
Liczba miejscowości niedostępnych za pomocą drogi o nawierzchni bitumicznej	dane urzędów gmin	12								
Liczba połączeń autobusowych miejscowości liczących ponad 600 mieszkańców z Tucholą - dane dla miejscowości:	Kwerenda przeprowadzona w miejscowościach - na podstawie tabliczek przystankowych									
Śliwice		12								
Cekcyn		12								
Bysław		12								
Gostycyn		12								
Lubiewo		12								
Raciąż		12								
Pruszcz		12								
Żalno		12								
Kęsowo		12								
Klonowo		12								
Liczba połączeń autobusowych miejscowości liczących ponad 600 mieszkańców z Bydgoszczą - dane dla miejscowości:	Kwerenda przeprowadzona w miejscowościach - na podstawie tabliczek przystankowych									
Śliwice		12								
Cekcyn		12								
Bysław		12								
Gostycyn		12								
Lubiewo		12								
Raciąż		12								
Pruszcz		12								
Żalno		12								
Kęsowo		12								
Klonowo		12								
Liczba połączeń autobusowych miejscowości liczących ponad 600 mieszkańców z Chojnicami - dane dla miejscowości:	Kwerenda przeprowadzona w miejscowościach - na podstawie tabliczek przystankowych									
Śliwice		12								
Cekcyn		12								
Bysław		12								
Gostycyn		12								
Lubiewo		12								
Raciąż		12								
Pruszcz		12								

Żalno		12								
Kęsowo		12								
Klonowo		12								
Liczba połączeń autobusowych miejscowości liczących ponad 600 mieszkańców ze Świeciem - dane dla miejscowości:										
Śliwice		12								
Cekcyn		12								
Bysław	Kwerenda przeprowadzona w miejscowościach - na podstawie tabliczek przystankowych	12								
Gostycyn		12								
Lubiewo		12								
Raciąż		12								
Pruszcz		12								
Żalno		12								
Kęsowo		12								
Klonowo		12								
Liczba połączeń kolejowych - bezpośrednich lub z jedną przesiadką trwającą nie dłużej niż 15 minut - z Tucholi do Bydgoszczy	Na podstawie tabliczek przystankowych	12								
Liczba połączeń kolejowych - bezpośrednich lub z jedną przesiadką trwającą nie dłużej niż 15 minut - z Cekcyna do Chojnic	Na podstawie tabliczek przystankowych	12								
Liczba bezpośrednich połączeń kolejowych z Tucholi do Chojnic	Na podstawie tabliczek przystankowych	12								
INFRASTRUKTURA TECHNICZNA - dane zbierane dla każdej z gmin oraz agregowane dla powiatu										
Parametr	Źródło danych	Uwagi metodologiczne	Wartość 2013	Wartość 2014	Wartość 2015	Wartość 2016	Wartość 2017	Wartość 2018	Wartość 2019	Wartość 2020
Liczba ludności obsługiwanej przez gminny wodociąg	Bank Danych Lokalnych GUS - www.stat.gov.pl	13								
Liczba ludności obsługiwanej przez zbiorczą sieć kanalizacyjną		13								
Liczba ludności korzystającej z gazu sieciowego		13								
Udział ludności obsługiwanej przez gminny wodociąg (% ludności gminy)		13								
Udział ludności obsługiwanej przez zbiorczą sieć kanalizacyjną (% ludności gminy)		13								
Udział ludności korzystającej z gazu sieciowego (% ludności gminy)		13								
Długość gminnej sieci wodociągowej (km)		13								
Długość gminnej sieci kanalizacyjnej (km)		13								
Długość sieci gazowej na terenie gminy (km)		13								

Liczba ludności obsługiwanej przez gminny wodociąg	dane urzędów gmin	13								
Liczba ludności obsługiwanej przez zbiorczą sieć kanalizacyjną		13								
Liczba ludności korzystającej z gazu sieciowego		13								
Udział ludności obsługiwanej przez gminny wodociąg		13								
Udział ludności obsługiwanej przez zbiorczą sieć kanalizacyjną		13								
Udział ludności korzystającej z gazu sieciowego		13								
Długość gminnej sieci wodociągowej (km)		13								
Długość gminnej sieci kanalizacyjnej (km)		13								
Długość sieci gazowej na terenie gminy (km)		13								
INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA - dane zbierane dla każdej z gmin; wybrane dane agregowane dla powiatu										
Parametr	Źródło danych	Uwagi metodologiczne	Wartość 2013	Wartość 2014	Wartość 2015	Wartość 2016	Wartość 2017	Wartość 2018	Wartość 2019	Wartość 2020
Liczba szkół	dane urzędów gmin	n.d.								
Liczba gimnazjów		n.d.								
Liczba przedszkoli		n.d.								
Liczba oddziałów przedszkolnych		n.d.								
Liczba innych podmiotów opieki przedszkolnej		n.d.								
Liczba uczniów szkół		n.d.								
Liczba uczniów gimnazjów		n.d.								
Liczba dzieci w przedszkolach		n.d.								
Liczba dzieci w oddziałach przedszkolnych		n.d.								
Liczba dzieci w innych podmiotach opieki przedszkolnej		n.d.								
Liczba dzieci w wieku przedszkolnym		n.d.								
Wyniki sprawdzianu w 6 klasach szkół podstawowych:	Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Gdańsku									
wartość procentowa zdobytych punktów		n.d.								
udział uczniów w strefie wyników niskich (% ogółu)		n.d.								
udział uczniów w strefie wyników średnich (% ogółu)		n.d.								
udział uczniów w strefie wyników wysokich (% ogółu)		n.d.								
Wyniki egzaminu gimnazjalnego		n.d.								
przeciętna ocena części humanistycznej (% punktów)		n.d.								
przeciętna ocena części matematyczno-przyrodniczej (%)		n.d.								

punktów)										
przeciętna ocena języka angielskiego (% punktów)		n.d.								
przeciętna ocena języka niemieckiego (% punktów)		n.d.								
Liczba uczniów uczących się języka angielskiego	dane urzędów gmin	n.d.								
Liczba uczniów uczących się języka niemieckiego		n.d.								
Liczba uczniów uczących się innych języków		n.d.								
Liczba pełnowymiarowych sal sportowych wykorzystywanych na cele oświatowe		n.d.								
Liczba pełnowymiarowych boisk sportowych wykorzystywanych na cele oświatowe		n.d.								
Liczba uczniów dowożonych do szkół za pomocą gminnego transportu		n.d.								
Czy w pracowniach komputerowych zapewniony jest wskaźnik "jeden uczeń = jeden komputer" podczas nauki informatyki?		14								
Czy w publicznych przychodniach na terenie gminy dostępny jest - co najmniej 2 dni w tygodniu - lekarz ginekolog?		14								
Czy w publicznych przychodniach na terenie gminy dostępna jest opieka stomatologiczna?		14								
Czy na terenie gminy dostępne są kursy lub szkolenia związane z podnoszeniem kwalifikacji zawodowych ludności dorosłej?		14								
Czy na terenie gminy funkcjonuje szkoła dla ludności dorosłej?		14								
Liczba placówek kultury - domy kultury		n.d.								
Liczba placówek kultury - świetlice wiejskie		n.d.								
Liczba placówek kultury - biblioteki		n.d.								
Liczba osób uczestniczących formalnie w działalności placówek kultury (osoby formalnie zapisane do sekcji, kół zainteresowań, itp.)		n.d.								
Liczba imprez kulturalnych o charakterze powszechnym organizowanych przez gminne placówki kultury		n.d.								
Szacunkowa liczba uczestników imprez kulturalnych o charakterze powszechnym organizowanych przez gminne placówki kultury		n.d.								
Liczba ogólnodostępnych boisk		n.d.								
Liczba ogólnodostępnych placów zabaw		n.d.								

Liczba ogólnodostępnych kąpielisk		n.d.								
Liczba interwencji straży pożarnej (Państwowej oraz OSP)	Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Tucholi	n.d.								
Liczba wypadków i kolizji	Komenda Powiatowa Policji w Tucholi	n.d.								
Liczba kradzieży		n.d.								
Liczba rozbojów		n.d.								
Liczba banków	dane urzędów gmin	n.d.								
Liczba urzędów pocztowych i filii, agend urzędów pocztowych		n.d.								
TURYSTYKA - dane zbierane dla każdej z gmin oraz agregowane dla powiatu										
Parametr	Źródło danych	Uwagi metodologiczne	Wartość 2013	Wartość 2014	Wartość 2015	Wartość 2016	Wartość 2017	Wartość 2018	Wartość 2019	Wartość 2020
Liczba obiektów noclegowych (innych niż gospodarstwa agroturystyczne)	Bank Danych Lokalnych GUS - www.stat.gov.pl zweryfikowane kwerendą wykonaną w bazie noclegowej na terenie gminy	15								
Liczba miejsc w obiektach noclegowych (innych niż gospodarstwa agroturystyczne)		15								
Liczba udzielonych noclegów w obiektach noclegowych (innych niż gospodarstwa agroturystyczne)		15								
Liczba korzystających z noclegów w obiektach noclegowych (innych niż gospodarstwa agroturystyczne)		15								
Liczba korzystających z noclegów turystów zagranicznych w obiektach noclegowych (innych niż gospodarstwa agroturystyczne)		15								
Liczba gospodarstw agroturystycznych	dane urzędów gmin	16								
Liczba miejsc w gospodarstwach agroturystycznych		16								
Liczba udzielonych noclegów w gospodarstwach agroturystycznych		16								
Liczba korzystających z noclegów w gospodarstwach agroturystycznych		16								
Liczba korzystających z noclegów turystów zagranicznych w gospodarstwach agroturystycznych		16								
SYTUACJA MATERIALNA LUDNOŚCI - dane zbierane dla każdej z gmin oraz agregowane dla powiatu										
Parametr	Źródło danych	Uwagi metodologiczne	Wartość 2013	Wartość 2014	Wartość 2015	Wartość 2016	Wartość 2017	Wartość 2018	Wartość 2019	Wartość 2020
Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej opieki społecznej	Bank Danych Lokalnych GUS - www.stat.gov.pl	n.d.								
Osoby w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej opieki społecznej		n.d.								
Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej opieki społecznej w		n.d.								

ludności ogółem										
GOSPODARKA PRZESTRZENNA - dane zbierane dla każdej z gmin oraz agregowane dla powiatu										
Parametr	Źródło danych	Uwagi metodologiczne	Wartość 2013	Wartość 2014	Wartość 2015	Wartość 2016	Wartość 2017	Wartość 2018	Wartość 2019	Wartość 2020
Liczba obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego	Bank Danych Lokalnych GUS - www.stat.gov.pl	n.d.								
Powierzchnia obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego		n.d.								
Liczba wydanych decyzji o lokalizacji inwestycji celu publicznego		n.d.								
Liczba wydanych decyzji o warunkach zabudowy		n.d.								
UWAGI METODOLOGICZNE										
1 - dane za rok bieżący*100/dane za rok poprzedni - wartość wyrażana w % stanu poprzedniego										
2 - ludność / powierzchnia gminy w km2 - wartość wyrażana w osobach/1 km2										
3 - ludność / (powierzchnia gminy w km2 - powierzchnia lasów w gminie w km2) - wartość wyrażana w osobach 1/km2										
4 - (urodzenia - zgony)*1000/liczba ludności gminy - wartość wyrażana w osobach/1000 mieszkańców										
5 - (zameldowania - wymeldowania)*1000/liczba ludności gminy - wartość wyrażana w osobach/1000 mieszkańców										
6 - liczba zarejestrowanych podmiotów w systemie regon (ogółem lub wg wskazanego rodzaju działalności)*1000/liczba ludności gminy - wartość wyrażana w podmiotach/1000 mieszkańców										
7 - liczba kobiet*100/liczba mężczyzn - wyrażany w wartościach bezwzględnych (zaokrąglonych do pełnych wartości)										
8 - liczba kobiet w wieku 15-39 lat*100/liczba mężczyzn w wieku 15-39 lat - wyrażany w wartościach bezwzględnych (zaokrąglonych do pełnych wartości)										
9 - metoda obliczenia wartości dla gminy - patrz arkusz "Podstawowe dane"										
10 - dane za rok bieżący*100/dane za rok poprzedni - wartość wyrażana w % stanu poprzedniego										
11 - dane za rok bieżący*100/dane za rok poprzedni - wartość wyrażana w % stanu poprzedniego										
12 - należy uwzględnić połączenia w dni robocze - suma połączeń TAM i POWRÓT										
13 - ze względu na istotne rozbieżności pomiędzy danymi podawanymi przez Główny Urząd Statystyczny oraz danymi urzędów gmin, zasadne jest analizowanie powyższych zagadnień wg obydwu źródeł. Dane GUS są wykorzystywane do porównań pomiędzy gminami, natomiast dane Urzędu Gminy są wiarygodne w zakresie rzeczywistego stanu sieci										
14 - odpowiedź TAK lub NIE										
15 - weryfikacja niezbędna dla uwzględnienia wszystkich podmiotów prowadzących działalność w zakresie udostępniania miejsc noclegowych										
16 - brak możliwości wykorzystania danych GUS; można wykorzystać dane stowarzyszeń grupujących gospodarstwa agroturystyczne										

Poziom szczegółowy - ocena stanu przedsięwzięć

Dla każdego ze zidentyfikowanych przedsięwzięć należy corocznie przeprowadzić indywidualną ocenę stanu realizacji wg następującego schematu:

- symbol 0 - Realizacja przedsięwzięcia nie została rozpoczęta
- symbol 1 - Realizacja przedsięwzięcia została rozpoczęta – znajduje się w fazie projektowej
- symbol 2 - Realizacja przedsięwzięcia została rozpoczęta – znajduje się w fazie uzgadniania dokumentacji
- symbol 3 - Realizacja przedsięwzięcia została rozpoczęta – wstępna faza procesu inwestycyjnego
- symbol 4 - Realizacja przedsięwzięcia została rozpoczęta – zaawansowana faza procesu inwestycyjnego

- symbol 5 - Przedsięwzięcie ma charakter złożony i częściowo rozpoczęto jego realizację
- symbol 6 - Przedsięwzięcie ma charakter złożony i w mniejszej części je zrealizowano
- symbol 7 - Przedsięwzięcie ma charakter złożony i w większej części je zrealizowano
- symbol 8 - Przedsięwzięcie zostało zrealizowane

Wykaz przedsięwzięć	Stan realizacji w roku					
Przedsięwzięcia monitorowane przez gminę Cekcyn - do realizacji na terenie gminy Cekcyn	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Budowa przedszkola gminnego.						
Budowa świetlicy wiejskiej w Sołectwie Zalesie.						
Utworzenie domu dziennego pobytu, Środowiskowego Domu Pomocy, zakup sprzętu do wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej .						
Przebudowa budynku Urzędu Gminy w Cekcynie – dostosowanie do potrzeb osób niepełnosprawnych, budowa windy.						
Budowa kompleksu sportowo – edukacyjno – rekreacyjnego (stadionu sportowego, kortów tenisowych i innych obiektów sportowych) jako uzupełnienie infrastruktury hali widowiskowo – sportowej i boisk sportowych).						
Budowa szatni z sanitariatami przy boiskach sportowych w Krzywogórcu oraz budowa zadaszenia z ławkami dla sportowców korzystających z kompleksu boisk „ Orlik”.						
Remont pomieszczeń kuchennych i zakup wyposażenia w budynku Szkoły Podstawowej w Cekcynie, w celu ponownego uruchomienia kuchni.						
Remont budynku poszkolnego w Zdrojach z częściowym przeznaczeniem na mieszkania socjalne (konieczna wymiana pokrycia dachowego).						
Przebudowa dróg powiatowych wraz z kanalizacją deszczową i wymianą azbestowej sieci wodociągowej (ul. Główna, Wczasowa, Szkolna, Krótka, Okrężna).						
Budowa ul. Kolejowej i ul. Tartacznej.						
Inwestycje wodno – kanalizacyjne:						
Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowościach: Ludwichowo, Trzebciny, Zamarte, Wierzchucin, Huta,						
Budowa sieci kanalizacyjnej wokół Jeziora Wielkiego Cekcyńskiego,						
Inne sieci kanalizacyjne – uzbrojenie działek mieszkalnych i letniskowych,						
Budowa II linii przesyłowej do oczyszczalni w Rudzkim Moście,						
Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków,						
Projekty z zakresu sieci wodociągowej: Huta, Cekcyn (wymiana rur azbestowych - ul. Główna, Wczasowa, Szkolna, Kanałowa),						
Podłączenie miejscowości Błądzim do sieci wodociągowej z terenu gminy Lniano,						
Podłączenie miejscowości Piła - Młyn do sieci wodociągowej z terenu gminy Gostycyn,						
Inne sieci wodociągowe (uzbrojenie działek).						
Budowa ścieżek rowerowych						
Cekcyn – Rudzki Most						
Cekcyn – Wierzchucin						
Cekcyn - Bysław						
Cekcyn – Krzywogoniec – Małe Gacno						
Rewitalizacja dworca kolejowego w miejscowości Cekcyn						
Rewitalizacja dworca kolejowego w miejscowości Wierzchucin						
Wykaz przedsięwzięć	Stan realizacji w roku					
Przedsięwzięcia monitorowane przez gminę Gostycyn - do realizacji na terenie gminy	2015	2016	2017	2018	2019	2020

Gostycyn						
Utworzenie Domu Dziennego Pobytu dla osób Starszych w Gostycynie w ramach spółdzielni socjalnej						
Budowa zespołu budynków wielofunkcyjnych składających się z Domu Seniora z funkcją kulturowo – edukacyjną (warsztaty artystyczne, uniwersytet trzeciego wieku) oraz obiektów o charakterze rekreacyjnym (basen, kręgielnia, strzelnica sportowa, punkt gastronomiczny) wraz z niezbędną infrastrukturą techniczną i turystyczną						
Rozwój sieci komputerowej w szkołach na terenie Gminy Gostycyn						
Wypożyczenie pracowni do nauki języków obcych w szkołach na terenie gminy Gostycyn						
Wypożyczenie szkół w tablice interaktywne						
Aktywna integracja młodzieży wiejskiej w Młodzieżowych Drużynach Pożarniczych przy OSP w gminie Gostycyn						
Wypożyczenie sal multimedialnych w szkołach na terenie Gminy Gostycyn						
Modernizacja sal tematycznych GOK Gostycyn						
Cykl imprez kulturalnych kultywujących tradycje i zwyczaje regionu,						
Zachowanie, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego poprzez stworzenie borowiackiej chaty						
Modernizacja świetlic wiejskich na terenie Gminy Gostycyn						
Poprawa dostępu do usług medycznych w przychodni w Gostycynie poprzez zakup aparatu USG z kompletem głowic						
Zakup rehabilitacyjnych szyn CPM do przychodni w Gostycynie						
Rozbudowa remizy OSP w Gostycynie						
Zakup sprzętu pożarniczego dla OSP i wzmocnienie służb ratowniczych w sprzęt do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków katastrof						
Modernizacja/utworzenie placów zabaw na terenie gminy Gostycyn						
Rozbudowa boisk sportowych przy Centrum Sportowo – Rehabilitacyjnym w Gostycynie						
Adaptacja budynku byłej szkoły w Kamienicy na mieszkania socjalne						
Zmniejszenie bezrobocia gminy poprzez wsparcie przedsiębiorczości, uzbrojenie terenów inwestycyjnych oraz rozwój infrastruktury drogowej						
Remont sieci wodociągowej wraz z przyłączami we wsi Bagienica oraz budowa nowej linii wodociągowej, omijającej tę wieś z przepompowni wody Bagienica do Kamienicy						
Modernizacja sieci wodociągowej w miejscowości Gostycyn ul. Główna wraz z przyłączami						
Modernizacja sieci wodociągowej w miejscowości Pruszcz ul. Kościelna wraz z przyłączami						
Budowa sieci wodociągowej z Gostycyna do miejscowości Piła wraz z objęciem nią osiedla tzw. Betlejem i ul. Jeziornej - I etap						
Modernizacja SUW w Piła Olga - pełna automatyzacja wraz z remontem studni głębinowych nr 1 i 2 - II etap						
Rozbudowa sieci wodociągowej w miejscowości Piła w kierunku Osiedla Nogawica i jezior: Rudzianka i Średniego - III etap						
Budowa retencyjnego zbiornika wodnego w miejscowości Kamienica wraz z zastosowaniem pełnej automatyzacji						
Budowa, bądź wymiana rurociągu na trasie Wielki Mędromierz-Gostycyn w celu pełnego zabezpieczenia wody w przypadku wystąpienia awarii urządzeń wodociągowych						
Budowa sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej w miejscowości Gostycyn						
Budowa sieci wodociągowej w miejscowości Łyskowo						
Modernizacja starych i budowa nowych sieci kanalizacji sanitarnej i wodociągowej do miejscowości Piła w gminie Gostycyn wraz z budową oczyszczalni przyzgodowych						
Budowa kolektora kanalizacji sanitarnej, łączącego wieś Przyrowa - z kolektorem we wsi Wielki Mędromierz wraz z zastosowaniem nowoczesnych tłoczni ściekowych						

Budowa kolektora sanitarnego tłocznego z terenu gminy Gostycyn do systemu kanalizacji sanitarnej Miasta i Gminy Tuchola						
Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w Gostycynie						
Budowa ścieżki rowerowej wzdłuż drogi wojewódzkiej z Pruszcza do Kamienicy, z Łyskowa do Tucholi						
Utwardzenie parkingów przynależnych do budynków świetlic wiejskich w Małej Kloni, Bagienicy, Pruszczu						
Termomodernizacja budynku WDK Wielka Klonia,						
Termomodernizacja budynków wielorodzinnych, Wspólnot Mieszkaniowych oraz budynków użyteczności publicznej zlokalizowanych na terenie Gminy Gostycyn						
Ogrzewanie przyjazne środowisku w przychodni w Gostycynie						
Kompleksowa rewitalizacja nieczynnej stacji PKP wraz z terenami przyległymi w miejscowości Pruszcz						
Oświetlenie miejsc użyteczności publicznej zasilane z odnawialnych źródeł energii						
Wykaz przedsięwzięć	Stan realizacji w roku					
Przedsięwzięcia monitorowane przez gminę Kęsowo - do realizacji na terenie gminy Kęsowo	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Dostosowanie budynku Zespołu Szkół w Żalnie do potrzeb osób niepełnosprawnych						
Wypożyczenie gabinetów dydaktycznych Zespołu Szkół w Żalnie w specjalistyczne pomoce naukowe						
Wymiana sprzętu komputerowego i oprogramowania oraz zwiększenie liczby stanowisk komputerowych w Zespole Szkół w Żalnie						
Wymiana sprzętu komputerowego w Zespole Szkół w Kęsowie						
Rozbudowa i termomodernizacja świetlicy w Zespole Szkół w Kęsowie						
Budowa basenu przy Zespole Szkół w Kęsowie						
Remonty świetlic: w Pamiętowie, Drożdżeniczy, Krajenkach, w Kęsowie na ul. Wyzwolenia, w Obrowie, Jeleńcu, Tuchółce						
Budowa świetlicy w Grochowie						
Remont budynku po byłym domu kultury w Drożdżeniczy						
Budowa dziennego domu pobytu dla osób starszych i niepełnosprawnych						
Rozbudowa budynku Urzędu Gminy z dostosowaniem dla potrzeb osób niepełnosprawnych						
Remonty placów zabaw na terenie gminy						
Doposażenie OSP na terenie gminy w sprzęt ratowniczo-gaśniczy oraz samochody strażackie						
Rozwój Obrowa, Przymuszewa, Adamkowa i Grochowa pod względem turystycznym						
Odnowienie, oczyszczenie i oznakowanie bunkrów						
Zagospodarowanie jeziora w Grochowie						
Zagospodarowanie jeziora we Wieszczykach						
Rozbudowa plaży w miejscowości Żalno						
Budowa infrastruktury nad jeziorem Tuchółka						
Wykonanie sieci wodociągowej w Drożdżeniczy i Pamiętowie						
Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie gminy						
Budowa ścieżki pieszo – rowerowej Tuchółka - Jeleńc						
Budowa ścieżki pieszo – rowerowej Kęsowo - Pamiętowo						
Budowa ciągu pieszo- jezdni Bralewnica - Adamkowo						
Budowa ścieżki pieszo – rowerowej Kęsowo - Obrowo						
Budowa ścieżki pieszo- rowerowej Kęsowo - Jeleńc						

Budowa ścieżki pieszo – rowerowej Kęsowo - Adamkowo (przebieg przez ulicę Pamiętowską)						
Budowa ścieżki pieszo – rowerowej Kęsowo - Drożdzenica (do bunkra)						
Rewitalizacja parku i pałacu w Kęsowie z dostosowaniem budynku dla potrzeb osób niepełnosprawnych						
Prowadzenie dalszych badań archeologicznych grodziska w Obrowie						
Budowa i rozbudowa oświetlenia ulicznego na terenie gminy						
Instalacja układów solarnych i paneli do produkcji energii elektrycznej na budynkach szkół oraz innych obiektów komunalnych						
Wykaz przedsięwzięć	Stan realizacji w roku					
Przedsięwzięcia monitorowane przez gminę Lubiewo - do realizacji na terenie gminy Lubiewo	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Modernizacja boiska przy Zespole Szkół w Bysławiu						
Dobudowa części gastronomicznej do budynku na kąpielisku w miejscowości Bysław						
Rozbudowa i przebudowa Zespołu Szkół w Lubiewie z przeznaczeniem na zwiększenie miejsc przedszkolnych						
Budowa skate parku na kąpielisku w miejscowości Bysław						
Wymiana dachu i przebudowa poddasza w świetlicy wiejskiej w miejscowości Klonowo						
Zagospodarowanie sportowo-rekreacyjno-turystyczne terenu Gminy Lubiewo (boiska sportowe, place zabaw, siłownie plenerowe, skate parki, ścieżki dydaktyczne, spacerowe, urządzenia małej architektury, itp.)						
Budowa ścieżki spacerowej wokół jeziora Bysławskiego						
Przebudowa ulicy Ks. Czarnowskiego i ul. Lipowej w Lubiewie						
Przebudowa ulicy Okrężnej w Bysławiu						
Przebudowa ulicy 13 Lutego w Bysławiu						
Przebudowa ulicy Leśnej w Suchoj						
Remont ulicy Hallera w Lubiewie						
Remont ulicy Kwiatowej w Bysławiu						
Remont ulicy 13 Lutego w Bysławiu						
Przebudowa drogi 010605C Bysław –Trutnowo - od ul. 13 lutego do drogi powiatowej nr 1039C na odcinku 2,821 km						
Przebudowa drogi 010620C Sucha Młyn - Cierplewo - do przebudowanego odcinka na odcinku 0,36 km						
Przebudowa drogi 010620C Sucha Młyn - Cierplewo - od krzyżówki do granicy gminy na odcinku 1,2 km						
Przebudowa drogi 010643 Sucha - Cierplewo (kier. „Przydatki” do drogi gminnej nr 010620C) na odcinku 1,316 km						
Przebudowa drogi 010617C Sucha – Bieniek na odcinku 1.0 km						
Przebudowa drogi 010608C Lubiewo – Bysławek na odcinku 3,5 km						
Przebudowa drogi 010612C Lubiewo – Jania Góra (do Brukniewa) na odcinku 1,5 km						
Przebudowa drogi 010601C Nowe Dziuki - Szumiąca na odcinku 2,013 km						
Przebudowa drogi 010603C Piła – Szumiąca na odcinku 3,654 km						
Przebudowa drogi 010644C Bysław - Teolog (do granicy gminy, kier. Cekcyn) na odcinku 0,7 km						
Lubiewo - Przebudowa ulicy Lipowej i Ks. Czarnowskiego z budową chodników i ciągu pieszo-rowerowego wraz z budową kanalizacji deszczowej i przebudową oświetlenia ulicznego						
Bysław - Przebudowa ulicy Okrężnej z łącznikami i częścią ulicy Krótkiej wraz z budową kanalizacji deszczowej						
Przebudowa kotłowni i instalacji c.o. w Ośrodku Zdrowia w miejscowości Lubiewo						

Wprowadzanie zadrzewień liniowych przy drogach gminnych i powiatowych na terenie gminy Lubiewo						
Tworzenie zieleńców i parków gminnych						
Przebudowa przepustu w miejscowości Wępin na drodze powiatowej Bysław-Cekcyn (Zamrzonka)						
Przebudowa i remont stacji uzdatniania wody w miejscowości Lubiewo i Sucha						
Kapitałny remont ze zmianą technologii i rozbudową stacji uzdatniania wody w miejscowości Bysław						
Budowa sieci wodociągowej „spinającej” sieć stacji Bysław - Lubiewo oraz Lubiewo-Sucha						
Wymiana sieci wodociągowej azbestowej na PCV w miejscowości Bysław						
Rozbudowa oczyszczalni ścieków w miejscowości Bysław o obiekty: gospodarczo-garażowe i socjalno-administracyjne						
Modernizacja i remont przepompowni ścieków w miejscowościach: Lubiewo, Klonowo, Bysławek, Minikowo, Bysław						
Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków dla terenów nieobjętych systemem kanalizacji ściekowej						
Budowa linii kablowej oświetlenia ulicznego w pasie drogowym drogi gminnej na działkach o nr ewid. 101 i 107 położonych w miejscowości Teolog						
Budowa kablowej linii oświetlenia drogowego ścieżki rowerowej Bysław – Bysławek						
Budowa oświetlenia na ul. 13 Lutego w miejscowości Bysław						
Przebudowa oświetlenia ulicznego na ul. Lipowej i Ks. Czarnowskiego w miejscowości Lubiewo						
Wymiana oświetlenia ulicznego na energooszczędne na terenie gminy						
Budowa oświetlenia na ulicy Modrakowej i Zbysława w miejscowości Bysław						
Budowa parkingu i lokali usługowych przy Urzędzie Gminy w Lubiewie na działce nr 415						
Zagospodarowanie placu przy ul. Spokojnej w miejscowości Bysław (miejsca parkingowe, nasadzenia, odwodnienie)						
Renowacja zbiornika wodnego w miejscowości Trutnowo						
Renaturyzacja jeziora Jezioroki						
Zagospodarowanie terenu w centrum Klonowa						
Rewitalizacja fontanny w miejscowości Bysław i Lubiewo						
Wymiana bądź likwidacja punktowych źródeł niskiej emisji (kotłów CO) na bardziej ekologiczne						
Budowa i przebudowa instalacji OZE w budynkach użyteczności publicznej oraz indywidualnych.						
Wymiana pokryć dachowych z płyt cementowo-azbestowych (dofinansowanie dla mieszkańców)						
Wykaz przedsięwzięć	Stan realizacji w roku					
Przedsięwzięcia monitorowane przez gminę Śliwice - do realizacji na terenie gminy Śliwice	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Utworzenie (poprzez budowę nowego lub adaptację istniejącego obiektu) Domu Dziennego Pobytu						
Utworzenie (poprzez budowę nowego lub adaptację istniejącego obiektu) Środowiskowego Domu Pomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi						
Modernizacja i poprawa wyposażenia Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej (w tym: nowa infrastruktura Ośrodka ze szczególnym uwzględnieniem likwidacji barier architektonicznych oraz rozwiązanie problemu poruszania się pracowników socjalnych po terenie poprzez zakup samochodu służbowego.						
Budowa sali gimnastycznej w Śliwicach						
Zadaszenie Orlika w Śliwicach						
Modernizacja stadionu w Śliwicach						

Remont i modernizacja budynku Gminnego Ośrodka Kultury						
Remont i termomodernizacja budynku Szkoły Podstawowej w Śliwiczach						
Remont i termomodernizacja budynku Gimnazjum w Śliwiczach						
Termomodernizacja budynku Szkoły Podstawowej w Śliwiczach						
Remont budynku Szkoły Podstawowej w Lińsku						
Kapitałny remont lub budowa nowego budynku dla Przedszkola Samorządowego „Borowiaczek” w Śliwiczach						
Doposażenie i modernizacja wszystkich pracowni komputerowych w szkołach na terenie gminy Śliwice						
Rozbudowa Przychodni w Śliwiczach						
Remont budynków i poprawa wyposażenia Ochotniczych Straży Pożarnych w sprzęt ratowniczo-gaśniczy, w tym zakup ciężkiego samochodu pożarniczego, zakup sprzętu pływającego, zakup sprzętu do ratownictwa wysokościowego, zakup środków do neutralizacji plam olejowych, wymiana centralnego ogrzewania w Domu Strażaka w Śliwiczach						
Budowa remizy dla OSP w Kręgu						
Poprawa wyposażenia Policji (w tym zakup pojazdów)						
Przebudowa drogi powiatowej 1005 C od granicy powiatu – Czersk – Śliwice – Łąski Piec – do granicy powiatu						
Przebudowa drogi powiatowej 1017C na odcinku Wielkie Gacno - Śliwice – Błędno						
Przebudowa drogi powiatowej 1006C w miejscowości Rosochatka						
Przebudowa drogi powiatowej 1016C na odcinku Lińsk – Okoniny Nadjeziorne						
Przebudowa skrzyżowania dróg powiatowych w Śliwiczach						
Przebudowa drogi gminnej 010209C na odcinku Główka – Okoniny,						
Przebudowa drogi gminnej 010222C na odcinku Okoniny Nadjeziorne - Główka						
Przebudowa drogi gminnej 010219C na odcinku od skrzyżowania z drogą powiatową do Kamionki						
Przebudowa drogi gminnej 010212C na odcinku Śliwice – Wądoły						
Przebudowa i rozbudowa oczyszczalni ścieków w Śliwiczach etap II oraz budowa sieci wodociągowej z przyłączami w Śliwiczach – Wybudowania i Lińsk – Wybudowania						
Przebudowa i rozbudowa stacji uzdatniania wody w Śliwiczach						
Budowa sieci wodociągowej na nowych osiedlach mieszkaniowych w Śliwiczach						
Budowa sieci kanalizacyjnej wraz z przyłączami do miejscowości Łąski Piec						
Budowa sieci kanalizacyjnej na nowych osiedlach mieszkaniowych w Śliwiczach						
Termomodernizacja wszystkich obiektów użyteczności publicznej.						
Wykaz przedsięwzięć	Stan realizacji w roku					
Przedsięwzięcia monitorowane przez gminę Tuchola - do realizacji na terenie gminy Tuchola	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Modernizacja edukacyjnej infrastruktury sportowej przy Szkole Podstawowej nr 1 w Tucholi						
Budowa sali gimnastycznej przy Szkole Podstawowej nr 5 w Tucholi						
Modernizacja i doposażenie przedszkola nr 1 w Tucholi						
Dokończenie prac konserwatorsko-restauratorskich DPS w Wysokiej						
Rozbudowa, modernizacja i poprawa wyposażenia Miejskiego Centrum Lekarskiego w Tucholi, w tym w szczególności:						
Rozbudowa i modernizacja istniejącej bazy lokalowej MCL o kolejne gabinety lekarskie i diagnostyczne wraz z dostosowaniem do potrzeb osób niepełnosprawnych						
Termomodernizacja budynku MCL						
Zakup aparatu RTG wraz z przystosowaniem pomieszczeń do aktualnych przepisów oraz wymogów						

Zakup aparatury i urządzeń medycznych do diagnostyki tj. aparatu USG aparatu EKG, spirometru						
Unowocześnienie i rozwój istniejącej bazy informatycznej oraz rozwój e-usług – m.in. rejestracja „on-line” pacjentów przez Internet, usługi telemedyczne i telekonsultacje, stworzenie efektywnych warunków umożliwiających przesyłanie wyników badań diagnostycznych drogą elektroniczną, rozwój komunikacji elektronicznej						
Remont budynków i poprawa wyposażenia Państwowej Straży Pożarnej i Ochotniczych Straży Pożarnych w sprzęt ratowniczo-gaśniczy, w tym zakup samochodów ratowniczo-gaśniczych i zakup wyposażenia dla celów szkoleniowych						
Remont dachu świetlicy w Wielkiej Komorzy						
Poprawa stanu zagospodarowania terenu przy świetlicy oraz poprawa wyposażenia świetlicy w Łosinach						
Powiększenie placu przy świetlicy oraz poprawa wyposażenia świetlicy w Legbądzie						
Rozbudowa oraz kompleksowy remont świetlicy wiejskiej w Rzepicznie						
Poprawa stanu instalacji elektrycznej w świetlicy w Klocku						
Adaptacja poddasza na pomieszczenie użytkowe oraz budowa pomieszczenia gospodarczego przy świetlicy w Stobnie						
Rozbudowa budynku oraz modernizacja ogrodzenia placu zabaw przy świetlicy w Białowieży						
Termomodernizacja, powiększenie oraz poprawa wyposażenia w sprzęt audiowizualny świetlicy wiejskiej w Kiełpinie						
Budowa świetlicy wiejskiej w miejscowości Wysoka						
Budowa świetlicy wiejskiej w miejscowości Słupy.						
Inkubator przedsiębiorczości						
Przygotowanie terenów inwestycyjnych przemysłowo-usługowych						
Rozbudowa i przebudowa obiektu zakwaterowania zbiorowego przy OSiR w Tucholi						
Budowa centrum sportów zimowych						
Utworzenie skansenu budownictwa borowiackiego						
Rozbudowa produktu turystycznego związanego z grodem Raciąż						
Rozbudowa i modernizacja multimodalnego centrum przesiadkowego w Tucholi (kolej, autobusy/busy, taxi, parkingi samochodowe i rowerowe)						
Budowa i przebudowa ulic:						
aleja LOP						
Budowlana						
Cegielniana						
Chojnicka						
dr. Karasiewicza						
Dworcowa						
Garbary						
Kolejowa						
Kołątaja						
Kopernika						
Lipowa						
Mickiewicza						
Nad Kiczą						
Piastowska						
plac Zamkowy						
Pocztowa						

Sępoleńska						
Szkolna						
Towarowa						
Transportowa						
Wiejska						
Zamkowa						
Ku Wiatrakom						
wybrane drogi osiedlowe w Tucholi						
Budowa i przebudowa dróg gminnych:						
010101C						
010103C						
010105C						
010107C						
010110C						
010112C						
010113C						
010114C						
010118C						
010119C						
010120C						
010125C						
Budowa wodociągu w m. Raciąski Młyn						
Rozbudowa sieci wodociągowej w ul. Starodworcowej w Tucholi						
Rozbudowa sieci wodociągowej w rejonie ulic Mickiewicza i aleja 700-lecia w Tucholi						
Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowościach Legbąd i Brody						
Budowa kanalizacji w m. Przy Szosie Bydgoskiej						
Budowa kanalizacji w m. Mały Mędromierz						
Budowa kanalizacji w m. Jesionowo						
Budowa kanalizacji w m. Raciąski Młyn						
Budowa kanalizacji sanitarnej na osiedlu domów jednorodzinnych Kopernika w Tucholi						
Budowa kanalizacji sanitarnej w m. Nowa Tuchola						
Budowa kanalizacji sanitarnej w m. Słupy						
Budowa kanalizacji w ul. Janta-Półczyńskiego w Tucholi						
Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w ul. Czarna Droga, Główna i Rybacka w Tucholi						
Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków w miejscowościach: Legbąd, Kłoczek, Biała, Woziwoda, Rzepiczna, Łosiny, Wymysłowo						
Budowa sieci wodno-kanalizacyjnej i kanalizacji deszczowej na ODJ Kopernika w Tucholi (kontynuacja)						
Budowa sieci wodociągowej i kanalizacji deszczowej na ODJ Rudzki Most I i II (kontynuacja)						
Budowa sieci gazowej z Tucholi do miejscowości Wymysłowo oraz Trzcionek.						
Budowa sieci gazowej na osiedlu Przy Szosie Bydgoskiej w Tucholi.						
Rozwój systemu gospodarki odpadami, w tym działania inwestycyjne, edukacyjne, organizacyjne i zwiększenie zatrudnienia						

Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej:						
Urzędu Miejskiego w Tucholi						
Tucholskiego Ośrodka Kultury w Tucholi						
Szkoły Podstawowej nr 1 Tucholi						
Szkoły Podstawowej nr 3 Tucholi						
Szkoły Podstawowej nr 5 Tucholi						
Rewitalizacja dworca kolejowego w Tucholi						
Rewitalizacja średniowiecznego układu urbanistycznego miasta Tucholi						
Wykaz przedsięwzięć	Stan realizacji w roku					
Przedsięwzięcia monitorowane przez Powiaty Tucholski	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Dokończenie prac remontowo-modernizacyjnych w Szpitalu Powiatowym w Tucholi						
Realizacja stacji dializ w Szpitalu Powiatowym w Tucholi						
Realizacja zakładu opiekuńczo-leczniczego w Szpitalu Powiatowym w Tucholi						
Modernizacja i doposażenie Zespołu Szkół Licealnych i Technicznych, w tym w szczególności:						
Modernizacja internatu						
Powstanie boiska wielofunkcyjnego						
Powstanie zewnętrznej windy przy budynku głównym szkoły dla osób niepełnosprawnych w celu likwidacji barier architektonicznych						
Powstanie na potrzeby zawodu technik hotelarstwa pracowni: hotelarskiej, obsługi, przygotowania i ekspedycji śniadań.						
Powstanie na potrzeby zawodu technik żywienia i usług gastronomicznych oraz kucharz pracowni: technologii gastronomicznej, pracowni obsługi gości.						
Modernizacja pracowni aplikacji internetowych i baz danych - zakup nowych komputerów i oprogramowania na potrzeby zawodu technik informatyk						
Modernizacja pracowni technologii na potrzeby zawodu technik mechanik.						
Doposażenie pracowni: środków transportu, logistyki, gospodarki materiałowej na potrzeby zawodu technik logistyk.						
Doposażenie pracowni: organizowania i prowadzenia sprzedaży, techniki biurowej, ekonomiki i rachunkowości handlowej na potrzeby zawodu technik handlowiec oraz sprzedawca						
Modernizacja i doposażenie Tucholskiego Centrum Edukacji Zawodowej – Centrum Kształcenia Praktycznego i Centrum Kształcenia Ustawicznego, w tym w szczególności rozbudowa/przebudowa przestrzeni dydaktycznej: pracowni gastronomicznej i mechanicznej, doposażenie bazy edukacyjnej w zakresie pomocy dydaktycznych.						
Modernizacja i doposażenie Zasadniczej Szkoły Zawodowej w Śliwicach, w tym w szczególności doposażenie pracowni komputerowej do przeprowadzenia egzaminów zawodowych zgodnie z aktualnymi wymogami						
Modernizacja i doposażenie Zespołu Szkół Licealnych i Agrotechnicznych w Tucholi, w tym w szczególności: budowa hali (wiaty) na potrzeby zajęć praktycznych dla kwalifikacji R-3 i R-21, modernizacja bazy informatycznej (komputerów) w pracowniach komputerowych, doposażenie w programy infrastrukturalne dla różnych kierunków kształcenia						
Modernizacja i doposażenie Zespołu Szkół Ogólnokształcących im. Bartłomieja Nowodworskiego w Tucholi, w tym w szczególności:						
likwidacja barier architektonicznych (montaż windy),						
dostosowanie toalet do potrzeb uczniów niepełnosprawnych,						
modernizacja sieci elektrycznej,						
doposażenie pracowni informatycznej (zakup nowych komputerów i oprogramowania),						
modernizacja sali gimnastycznej i toalet w segmencie sportowym (inwestycja rozpoczęta – niezakończona).						
Utworzenie wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie						

Wypożyczenie sali Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w sprzęt do rehabilitacji oraz zatrudnienie rehabilitanta i rozpoczęcie usługi dziennej rehabilitacji osób niepełnosprawnych						
Utworzenie sieci gospodarstw opiekuńczych oraz klubów integracji dla osób starszych aktywnych oraz dla osób z niepełnosprawnością (w tym dla osób z zaburzeniami psychicznymi) na bazie gospodarstw rolnych i agroturystycznych						
Pozyskanie lokalu dla osób poruszających się na wózkach na potrzeby Warsztatów Terapii Zajęciowej w Tucholi						
Utworzenie 1 rodzinnego domu dziecka do roku 2017						
Doposażenie Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Tucholi w nowoczesny sprzęt do diagnozy i terapii, jak również zapewnienie dostępu do szkoleń specjalistycznych, tak aby placówka mogła wywiązać się na jak najlepszym poziomie z zadań statutowych i pozastatutowych, wynikających z zapotrzebowania lokalnego środowiska w zakresie pomocy psychologiczno-pedagogicznej						
Zwiększenie kadr Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Tucholi						
Budowa i wyposażenie placówki opiekuńczo – wychowawczej przystosowanej dla 14 wychowanków na terenie Powiatu Tucholskiego						
„Bezpieczny urząd – bezpieczny obywatel” (podniesienie sprawności instytucjonalnej Starostwa Powiatowego poprzez stworzenie systemu bezpieczeństwa, wdrożenie usprawnień w zakresie poprawy procedur i praktyk działania, udoskonalenia struktury organizacyjnej oraz systemu zarządzania jednostką, rozwojem lokalnym i wiedzą posiadanych kadr)						
Modernizacja obiektu Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Tucholi. Projekt obejmuje następujący zakres: Remont i modernizacja budynku (wymiana pokrycia dachowego, remont elewacji). Utwardzenie nawierzchni przed budynkiem SOW (wjazd, parking) wraz z modernizacją instalacji i urządzeń służących ochronie środowiska. Remont i doposażenie pomieszczeń SOW. Modernizacja placu zabaw przed budynkiem. Remont ogrodu. Wykonanie przyłącza gazowego wraz z modernizacją systemu grzewczego.						
Rozbudowa, remont oraz budowa nowych obiektów w Białej.						
Termomodernizacja budynku Powiatowej Stacji Sanitarnej-Epidemiologicznej w Tucholi						
Prace konserwatorsko-restauratorskie budynku Domu Pomocy Społecznej w Wysokiej (kontynuacja).						
Prace konserwatorsko-restauratorskie budynku Muzeum w Tucholi.						
Przebudowa budynku Starostwa – budowa windy.						
Przebudowa dróg powiatowych z uwzględnieniem chodników i ścieżek rowerowych (poprawa bezpieczeństwa)						
Ewidencja obiektów istotnych dla ochrony i promocji dziedzictwa kulturowego powiatu						
Powołanie Biura Monitorowania Rozwoju Powiatu						
Opracowanie i wdrożenie powiatowego programu zajęć dodatkowych w szkołach podstawowych i gimnazjach						
Opracowanie i wdrożenie powiatowego programu zainteresowania młodzieży naukami ścisłymi						
Opracowanie i wdrożenie powiatowego systemu stypendiów dla najlepszych uczniów - zwłaszcza w zakresie przedmiotów matematyczno-przyrodniczych						
Opracowanie i wdrożenie powiatowego systemu olimpiad i konkursów dla szkół podstawowych i gimnazjalnych,						
Opracowanie i wdrożenie powiatowego systemu motywowania i nagradzania nauczycieli osiągających najlepsze wyniki w nauczaniu,						
Opracowanie i wdrożenie powiatowego systemu zawodów sportowych dla szkół podstawowych i gimnazjów						
Opracowanie i realizacja programu przygotowania mieszkańców do korzystania z technologii informacyjnych						
Utworzenie imiennych – indywidualnych skrzynek pocztowych dla wszystkich mieszkańców powiatu oraz stworzenie systemu przekazywania informacji publicznej drogą elektroniczną do mieszkańców						
Powołanie Powiatowego Centrum Obsługi Inwestorów						

Powołanie Powiatowej Rady Zatrudnienia tworzonej przez największych pracodawców, dyrektorów szkół ponadgimnazjalnych i centrów kształcenia dorosłych oraz dyrektora Powiatowego Urzędu Pracy - zadaniem Rady będzie koordynacja kierunków kształcenia zawodowego oraz rozwój doradztwa zawodowego, a także koordynacja i organizacja praktyk zawodowych,						
Drogi wskazywane do modernizacji zapewniające konieczne bezpośrednie połączenia z transeuropejską siecią transportową (TEN-T), portem lotniczym, terminalami towarowymi, centrami lub platformami logistycznymi lub inwestycji na drogach poza TEN-T, wypełniające luki w sieci dróg pomiędzy ośrodkami wojewódzkimi, miastami nie będącymi stolicami województwa (regionalnymi i subregionalnymi):						
droga powiatowa Tuchola-Tleń 1015C (jako najkrótsze połączenie z autostradą A1)						
droga powiatowa Tuchola-Raciąż 1009C (połączenie znacznych obszarów wiejskich gminy, poprzez Tucholę, z siecią TEN-T);						
droga wojewódzka 237 do Mąkowskiej (jako połączenie z drogą krajową nr 25 do Bydgoszczy)						
droga wojewódzka 237 do Czerska (jako najkrótsze połączenie z drogą krajową nr 22 do Gdańska)						
droga wojewódzka 240 do Świecia i do Chojnic wraz z planowaną obwodnicą Tucholi (połączenie z lokalnymi ośrodkami i węzłami komunikacyjnymi w Chojnicach i Świeciu).						
Przebudowa wiaduktu w Gostycynie w ciągu drogi wojewódzkiej nr 237						
Przebudowa mostu w Legbądzie w ciągu drogi wojewódzkiej nr 237						
Realizacja obwodnicy Tucholi w ciągu drogi wojewódzkiej nr 240						
Termomodernizacja obiektu Prokuratury Okręgowej przy ul. Świeckiej 23 w Tucholi wraz przebudową systemów grzewczych i wymianą oświetlenia na energooszczędne w budynku						
Modernizacja obiektu Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia w Tucholi.						
Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Cekcyn						
Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Gostycyn						
Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kęsowo						
Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Lubiewo						
Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Śliwice						
Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tuchola						

Wskaźniki samokontroli - „markery realizacji ustaleń strategii”

Zadania / wskaźniki - które należy zrealizować / osiągnąć do 31.12.2016

- opracowanie założeń funkcjonowania powiatowego systemu transportu publicznego
- Powołanie Powiatowego Centrum Obsługi Inwestorów
- Powołanie Powiatowej Rady Zatrudnienia tworzonej przez największych pracodawców, dyrektorów szkół ponadgimnazjalnych i centrów kształcenia dorosłych oraz dyrektora Powiatowego Urzędu Pracy - zadaniem Rady będzie koordynacja kierunków kształcenia zawodowego oraz rozwój doradztwa zawodowego, a także koordynacja i organizacja praktyk zawodowych
- Opracowanie i wdrożenie powiatowego programu zajęć dodatkowych w szkołach podstawowych i gimnazjach
- Opracowanie i wdrożenie powiatowego programu zainteresowania młodzieży naukami ścisłymi
- Opracowanie i wdrożenie powiatowego systemu stypendiów dla najlepszych uczniów - zwłaszcza w zakresie przedmiotów matematyczno-przyrodniczych
- Opracowanie i wdrożenie powiatowego systemu olimpiad i konkursów dla szkół podstawowych i gimnazjalnych,

- Opracowanie i wdrożenie powiatowego systemu motywowania i nagradzania nauczycieli osiągających najlepsze wyniki w nauczaniu
- Opracowanie i realizacja programu przygotowania mieszkańców do korzystania z technologii informacyjnych
- Utworzenie imiennych – indywidualnych skrzynek pocztowych dla wszystkich mieszkańców powiatu oraz stworzenie systemu przekazywania informacji publicznej drogą elektroniczną do mieszkańców

Zadania / wskaźniki - które należy zrealizować / osiągnąć do 31.12.2018

- dokonanie zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania każdej z gmin powiatu
- zaawansowana procedura sporządzania co najmniej 3 mpzp na cele rozwoju gospodarczego o powierzchni łącznej nie mniejszej, niż 40 ha
- odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym – minimum 72%
- objęcie 100% uczniów w szkołach gimnazjalnych poradnictwem zawodowym
- osiągnięcie wyników sprawdzianu szóstoklasistów (średnia dla wszystkich gmin powiatu) na poziomie nie niższym, niż 26 punktów
- osiągnięcie wyników egzaminu gimnazjalnego z matematyki (średnia dla wszystkich gmin powiatu) na poziomie nie niższym, niż 48 punktów
- osiągnięcie wyników egzaminu maturalnego z matematyki (średnia dla wszystkich szkół maturalnych na terenie powiatu) na poziomie nie niższym, niż 55 punktów